

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. М. Є. ЖУКОВСЬКОГО «ХАРКІВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»
УНІВЕРСИТЕТ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
(СОФІЯ, БОЛГАРІЯ)
WEST POMERIAN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY IN SZCZECIN
(ЩЕЦИН, ПОЛЬЩА)
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАФТИ І ГАЗУ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

До 25-річчя гуманітарно-правового факультету

МАТЕРІАЛИ

*XXV Міжнародної
науково-практичної конференції
«ЛЮДИНА, КУЛЬТУРА, ТЕХНІКА
В НОВОМУ ТИСЯЧОЛІТТІ»*

14 травня 2024 року

**Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»**

УДК 130.2

Людина, культура, техніка в новому тисячолітті : зб. тез наук. доповідей : XXV Міжнар. наук.-практ. конф., 14 травня 2024 р., м. Харків. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», 2024. – 164 с.

Збірник тез доповідей учасників XXV Міжнародної науково-практичної конференції «Людина, культура, техніка в новому тисячолітті» відображає актуальні тенденції досліджень у таких галузях, як соціальні комунікації, міжнародна інформація і документація, філософія, культурологія, право, історія, філологія та в інших соціально-орієнтованих сферах наукового знання. Увага авторів пропонованих матеріалів зосереджена, зокрема, на філософських підходах до осмислення кризових категорій сьогодення, технологіях і практиках міжнародних комунікацій у координатах сучасної наукової діяльності, правових аспектах та політичних засобах корекції форм буття соціуму в умовах масштабної соціально-політичної кризи. Крім того, дослідники прагнуть проаналізувати й оцінити з нових позицій засади виховання особистості в сучасному цифровому світі, соціокультурні явища воєнного часу, актуальні проблеми кризової психології в умовах воєнного стану в Україні.

Обговорювані на конференції теми закономірно інтегровані в загальний контекст сучасних науково-прикладних пошуків і будуть цікавими фахівцям з гуманітарно-правових галузей, а також усім, хто цікавиться проблемами аксіотрансформації гуманітаристики в сьогоденних соціально-політичних умовах.

Рекомендовано до друку рішенням Ученої ради Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (протокол № 11 від 22.05.2024).

За зміст публікацій несуть відповідальність автори

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ
XXV Міжнародної науково-практичної конференції
«Людина, культура, техніка в новому тисячолітті»

Голова:

*Литвинов Олексій Миколайович – д. юрид. н., професор,
в. о. ректора Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

Співголови:

*Безпалова Ольга Ігорівна – д. юрид. н., професор, директор
Департаменту науки і освіти Харківської обласної військової
адміністрації*

*Прилуцька Алла Євгенівна – к. філос. н., доцент, професор
ХАІ Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

ЧЛЕНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

*Павліков В. В. – д. т. н., професор, проректор з наукової роботи
Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського
«ХАІ»*

*Широка С. І. – к. філос. н., доцент, в. о. декана гуманітарно-правового
вакультету Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Тодорова Таня – Prof.DSc. Університету бібліотекознавства та
інформаційних технологій (Софія, Болгарія)*

*Чістякова І. М. – к. філос. н., доцент, завідувач кафедри міжнародних
відносин та права Національного університету «Одеська політехніка»*

*Шемаєва Г. В. – д-р наук із соц. комунікацій, професор, професор кафедри
документознавства та української мови Національного аерокосмічного
університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Кунденко Я. М. – к. філос. н., доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарних
дисциплін Харківського національного університету міського
господарства ім. О.М. Бекетова.*

*Дмитренко Є. В. – к. філол. н., доцент, доцент кафедри документознавства та
української мови Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Кислюк Л. В. – канд. наук із соц. комунікацій, доцент, доцент кафедри
документознавства та української мови Національного аерокосмічного
університету ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»*

*Шленьова М. Г. – к. філол. н., доцент, доцент кафедри документознавства та
української мови Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор і укладач:

Прилуцька Алла Євгенівна – к. філос. н., доцент, професор ХАІ
Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського
«ХАІ»

Редактори:

Дмитренко Є. В. – к. філол. н., доцент, доцент кафедри
документознавства та української мови Національного
аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Заверющенко О. Л. – к. філол. н., доцент, доцент кафедри
документознавства та української мови Національного
аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Коновченко О. В. – к. філол. н., доцент, доцент кафедри
документознавства та української мови Національного
аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

Технічний редактор:

Король Г. С. – провідний фахівець деканату гуманітарно-правового
факультету Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562294>

Парадокси системи

«ЛЮДИНА – КУЛЬТУРА – ТЕХНІКА»

О. М. Литвинов,

доктор юрид. наук, професор,

Заслужений працівник освіти України

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Трендом сучасної соціогенези є фетишизація технологічних новацій. Сучасний етап їх розвитку ставить на порядок денний питання про соціальну та гуманітарну сутності змін, що відбуваються. Науково-технічний прогрес привів нас до розвилки. Нам потрібно відповісти на сакраментальне запитання про наслідки для самої людини реалізації на практиці всіх принад технологічних новацій. Наразі саме в такій категоричній формі постає питання про ціну науково-технічної революції та її користь для людини.

Технократична цивілізація захопила людину за горло своєю сталевою рукою і все більше затягує її в свої обійми. Нас намагаються всіляко переконати в неминучості проникнення в людське життя тих чи інших проявів науково-технічної революції. Напевно, це об'єктивний, навіть керований процес. Тож не слід його торпедувати; варто провести глибинний аналіз соціальних процесів, з ним пов'язаних. Інакше кажучи, спочатку слід фундаментально опрацювати те, які завдання потрібно вирішувати, в першу чергу, людській спільноті, а потім підтягувати під це конкретні технологічні рішення. Не підлаштовуватись під технологічний фарватер, а формувати справжній, людський, гуманітарний порядок денний. В іншому випадку може так статися, що новий дивовижний

технологічний світ загрузне під купами реального рукотворного сміття. І ніякі ноу-хау в кіберсфері не допоможуть наблизитися до істини, якщо сама людина не розставить потрібні пріоритети пізнання дійсності.

Ще один фундаментальний парадокс пов'язаний зі здатністю людини керувати «технологіями». Щоб контролювати «машинний розум», сама людина повинна володіти широтою знань і критичним мисленням. За сучасних тенденцій до деградації освітньої сфери, примітивізації самої людини і всієї системи управління процесами життєдіяльності, збільшення маніпуляційних впливів важко очікувати, що нам вдасться зберегти природного розумного суб'єкта, який зуміє тверезо оцінити всі варіанти «співпраці» з розумною машиною. Технологія при розумній людині або штучний інтелект замість людини, тому що семимильними кроками йде приниження і деградація особистості? Чому може «навчити» машину така людина? Як дурити ближнього, стежити за конкурентом і красти чужі ідеї? Чим зможе допомогти таким чином сконструйована машина? Транслювати людську дурість у всесвітньому масштабі?

Надзвичайно важливим завданням сьогодні є збереження і примноження ціннісного смислового знання, що спирається на моральний і культурний імператив. Раніше цю роль виконували бібліотеки, паперові носії інформації – книги. Зараз, на новому витку технологічного розвитку, це завдання може і повинна взяти на себе техніка. Але питання-то якраз в іншому: які дані вона буде зберігати і як вибирати серед них найважливіші і якісні? Адже поки що на поверхню випливають лише модні тренди і розкручені люди. А найбільш цікаве, оригінальне і навіть унікальне виявляється незатребуваним і може бути втрачено безповоротно. Іншого не дано. Інтелектуальне поле системно «зачищають» від значимого контенту, залишаючи в мережі мракобісся. При цьому, іноді з суто особистісних

міркувань, мережу хочуть «зачистити» за допомогою фільтрації різного «сміття», але хто його фільтруватиме, і за якими критеріями щось визнаватиметься за не потрібне – не зрозуміло. За тисячолітню історію свого існування людство так і не змогло виробити протитотуру від тоталітарних структур. Новий технологічний тоталітаризм цілком може бути здійснений під слухним приводом діджиталізації.

Проект цифрової економіки може цілком виявитися підготовкою інфраструктури для перехоплення влади і встановлення диктатури. У цьому сенсі діджиталізація може створити привілейоване становище для вузької касти обраних і тотальний контроль над усіма сферами життя основної маси населення. Держава при цьому втратить залишки суверенітету і перетвориться в кластер транснаціональних корпорацій, яким гратимуть, як в карти. Людину перетворять на безправний товар на ринку послуг («люди як нова нафта»), значно обмеживши її свободи, скасувавши моральні норми і встановивши жорсткий регламент існування. Прояви ж нелояльності до режиму призведуть до моментального відключення людини від усіх систем життєзабезпечення. Зробимо припущення, що з цією метою будуть активно експлуатуватися людські страхи перед хворобами. Свої свободи, приватність і особистий простір багато людей з радістю обмінюють на тотальне 24/7 біометричне стеження як запоруку безболісного і відносно тривалого існування. А обґрунтовано це буде необхідністю моніторингу стану здоров'я в постійному режимі, оперативністю надання медичної допомоги, загальним благом тощо.

Перш ніж рухатися далі шляхом тотального впровадження різних технологічних нововведень в людське життя, потрібно потурбуватися над осмисленням ролі техніки і технологій у житті людини біологічної. Слід критично оцінити «магію цифр», небезпеку влади алгоритмів і протоколів; зрозуміти

етику технологічного прогресу, оцінити його з усією відповідальністю не як шанс прискореного розвитку через занурення у віртуальну реальність, а саме як виклик для природного, біологічного ареалу проживання людини, як основу можливого знищення біологічної і соціальної цивілізації. Необхідно зрозуміти наслідки «технологічного ривка» для зміни ролі держави, приватного життя громадян; подумати про те, навіщо ми добиваємося цифрового перевороту у свідомості, якщо це призведе до втрати культурного і біологічного коду людини. При цьому слід відповісти на запитання: перетворення і перевтілення соціально-біологічної сутності в цифрову – це логічний підсумок всього шляху людської цивілізації, що досягла своєї кульмінаційної і останньої точки розвитку, або ж дурість, марнославство і меркантильність? Якщо технології – це фетиш, потрібно вивчати це явище з точки зору ідолопоклонства і шаманів-жерців, які це все просувають в маси.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11564425>

До проблеми оцінювання якості вищої освіти

С. І. Широка, канд. філос. наук, доцент

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Вищу освіту ідентифікують як інститут, який має соціальні функції, убудовані у функціонування суспільства, тому її часто оцінюють, спираючись на фундаментальні принципи соціальної справедливості та економіки. З огляду на це більшість закладів вищої освіти приділяє значну увагу підвищенню якості викладання та докладає чимало зусиль, щоб вжити відповідних заходів щодо цього. Одним із найпопулярніших зараз є підхід, згідно з яким намагаються виміряти та забезпечити якість навчання з допомогою стандартів. Але, незважаючи на наявність численних аргументів на підтримку цього підходу, спірним залишається питання про те, чи можуть такі стандарти стати основою для вимірювання якості викладання та освіти взагалі. Так, публічні дискусії про справедливість, рівність, ефективність і доступність у наданні освіти часто зосереджено навколо невловної філософської природи *якості викладання та якостей викладача*.

Узагальнивши різноманітні ідеї та точки зору щодо *якості викладання*, які в останні роки з'явилися в публікаціях, можна сказати, що ця описувана в різних поняттях і термінах *якість* складається з багатьох динамічних елементів. Ці складові, у свою чергу, мають атрибути, які ніколи не є ізольованими від контекстуальної реальності. Таким чином, аналіз актуальних досліджень викладацької діяльності свідчить, що численні та динамічні складові *якості викладача* мають тенденцію до

класифікації на дві групи, а саме: особисті та професійні якості. Більше того, професійні якості, як правило, вимірюють, тоді як особистісні якості навряд чи можуть будуть вимірними з точки зору згадуваного вище вимірювання на основі стандартів. Проте треба зауважити, що існує декілька моделей вимірювання *якості викладання* на основі комплексу оцінок, але вони також мають певний ступінь невизначеності, і експертність тут також не дає жодних гарантій. Зокрема, однією зі спроб подолати відсутність можливості вимірювати якісні характеристики особистості викладача з метою їхнього визначення, а потім впливу на розвиток та оптимальне використання є кваліметрія, а саме специфічний клас факторно-критеріальних моделей. Однак, незважаючи на всю переконливість мови цифр, проблема об'єктивного оцінювання залишається не вирішеною. Мова йде, наприклад, про розмиті вимоги до якості освіти, що «відповідають потребам суспільства», уже згадувану сумнівну експертність, а також про складність самого об'єкта кваліметрії, особливо, якщо говорити про вищу школу.

«Довгий шлях» перелічення та опису професійних та особистісних якостей може зайняти роки та сторінки, і це, безумовно, дозволяє феноменологічно наблизитися до розуміння *якості викладання* та *якостей викладача*, хоча й не дає відповіді на сутнісне запитання. Також варто зазначити, що вже звичним стало сприйняття освіти як послуги, яку оцінюють з точки зору «економічної ефективності», але ж її значення та вплив виходять далеко за межі економічних вимірів, адже вона є фундаментальним правом людини та ключовою складовою розвитку культури, моралі, особистості й суспільства в цілому, і тому така оцінка є також «одновимірною». Два основні підходи до *якості освіти* – нормований та управлінський – хоча і спроможні оцінити певний ступінь відповідності між

належним та суцям, теж залишають багато невирішених питань.

Отже, зазначені невловність і невимірюваність *якості викладання* та *якостей викладача* спонукають розглянути питання про те, наскільки наявні стандартизовані й управлінські підходи відповідають сучасним потребам і ситуації взагалі. Така полі- та мультидисциплінарна дискусія із залученням філософів, істориків, психологів, менеджерів, а також безпосередніх учасників і стейкхолдерів може стати початком обговорення та впровадження освітніх реформ, змін та інновацій.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11554309>

***Веб-сайт як інформаційно-іміджевий ресурс
сучасних підприємств аерокосмічної галузі: особливості
візуалізації***

*А. Є. Прилуцька,
професор ХАІ, канд. філос. наук, доцент,
завідувачка кафедри документознавства та української мови,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»*
*Д. Власенко, студент,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»*

У сучасних умовах впровадження інтернет-технологій на всі рівні соціального буття особливе значення в забезпеченні діяльності мають офіційні сайти підприємств.

Питання організації веб-комунікації у професійному аспекті досліджували українські науковці Бородаєв Д. В., Курцева О., Вознюк О., Гевко О., Гетманенко Е. Ржеуський А. і Трачук Л. вивчали питання функціональних можливостей вебсервісів у створенні мультимедійних продуктів, презентацій та відеоматеріалів, які потенційно можуть гідно презентувати місію підприємства чи організації на сайті.

Діапазон завдань, які сьогодні вирішують за допомогою практик візуалізації в інтернет-форматі, різноманітний. Заохочуючи аудиторію до роботи в новому комунікаційному режимі, заснованому на створенні та використанні новітніх інформаційних сервісів, розширюючи перелік інтернет-технологій та засобів візуалізації інформації, що застосовуються, сучасні установи та підприємства поступово нарощують обсяги Інтернет-репрезентацій.

Дані дослідників про активний розвиток інтернет-комунікацій є показником, що характеризує важливість інформаційної діяльності установ саме в кризових умовах, зокрема в умовах воєнного стану.

В аерокосмічній галузі веб-сайт грає ключову роль формуванні інформаційного образу підприємства. Він є основним інформаційним ресурсом компаній, що допомагає представити продукцію, послуги, технології та досягнення на світовому ринку. Веб-сайт підприємств аерокосмічної сфери забезпечує прямий доступ до контактної інформації, новин, публікацій, відгуків клієнтів та іншої корисної інформації, що сприяє зміцненню зв'язків із клієнтами, партнерами та інвесторами. Наприклад, на сайті "Space Industry News" (<https://spaceindustrynews.com>) розміщені останні новини про авіаційні інновації, розробки та технології в космічній галузі, а також інформацію про космічні місії та події.

Крім того, веб-сайт може бути використаний для проведення маркетингових кампаній, просування бренду, залучення нових клієнтів та партнерів, а також для покращення взаємодії підприємства із громадськими організаціями.

Тому розробка веб-сайту для компанії є важливою, оскільки вона допомагає створити позитивне перше враження на потенційних клієнтів і може вплинути на їх сприйняття бренду. Добре розроблений веб-сайт також може покращити взаємодію з користувачем, полегшуючи відвідувачам пошук необхідної інформації та навігацію сайтом. Крім того, візуально привабливий веб-сайт може допомогти зміцнити довіру клієнтів і передати ідентичність бренду компанії. Загалом, дизайн веб-сайту компанії відіграє вирішальну роль у залученні та утриманні клієнтів і покращенні загальної присутності бізнесу в Інтернеті.

За результатами сучасних досліджень в галузі інформаційного менеджменту для оптимізації сприйняття

інформації на сайті промислового підприємства доцільно використовувати такі форми візуалізації його місії:

- Інфографіка: створення інформативної та креативної інфографіки, що відображатиме ключові аспекти місії підприємства.

- Відеоролики: опис місії підприємства за допомогою відео-контенту, який сьогодні більш актуальний та затребуваний для відвідувачів сайту.

Для актуалізації сайту підприємства є кілька дизайнерських прийомів, які можна використовувати. По-перше, це – оновлення художньо-естетичного стилю та палітри кольорів (Зміна колірної схеми та вибір нових шрифтів може значно оновити зовнішній вигляд сайту). По-друге, слід зазначити, що перегляд структури сайту відповідно до принципу ергономічності розміщення інформації сприяє її доступності та сприйняттю.

Також необхідно враховувати, що сайти аерокосмічної галузі мають свої особливості, такі як:

- Інформаційний характер: на таких сайтах представлена фахова інформація про авіаційну або аерокосмічну продукцію, послуги, специфіку технологій та процесів виробництва.

- Професійний дизайн: дизайн сайтів промислових підприємств традиційно орієнтований на корпоративний стиль та суворе виконання брендбуку компанії. Також в художньо-естетичних рішеннях дизайн сайту аерокосмічного підприємства відображає символіку космосу, швидкості, науково-технічних досягнень.

Вивчення впливу візуалізації на ефективність сайту підприємства актуалізує консолідацію наукових досліджень фахівців соціогуманітарного знання, інформаційного менеджменту та практиків веб-технологій та веб-дизайну як перспективний напрямок сучасної евристики.

Результати досліджень у цій галузі можуть допомогти аерокосмічним підприємствам використовувати візуалізацію інформації на офіційних сайтах для прийняття стратегічних рішень, формування іміджевої політики, покращення продуктивності та підвищення конкурентоспроможності.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11564059>

Мережа соціальних комунікацій: узагальнення наукових підходів

*Г. В. Шемаєва, доктор наук із соц. комунікацій, професор,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «ХАІ»*

*Н. Г. Грабар, доктор наук із соц. комунікацій, професор,
Державний біотехнологічний університет*

Соціальні комунікації, як цілеспрямований обмін соціально-значущою інформацією та знаннями, супроводжують розвиток суспільства й людини. Важливе значення в цьому процесі має мережа соціальних комунікацій, яка, за визначенням відомої української вченої В. Ільганаєвої, є організаційно-технологічною конфігурацією комунікаційної соціальної взаємодії. Розрізняють різні види та форми мереж соціальних комунікацій, зокрема такі: системні, структурні, особистісні, комбіновані.

Останнім часом основу соціальних комунікацій становлять соціальні мережі. Вони відіграють провідну роль у спілкуванні, взаємодії, інформаційному обміні. Це зумовлено тим, що вони стали важливим джерелом новин та інформації, їх активно використовують для просування маркетингу та реклами, в освіті та самонавчанні. Вони є джерелом і засобом поширення інформації, необхідної для функціонування широкого загалу, а також фактором, що сприяє набуттю популярності, ефективній діяльності в суспільстві.

У сфері освіти особлива роль мереж соціальних комунікацій полягає в тому, що студенти, учні, педагоги використовують їх різні види для спільного доступу до навчальних матеріалів, ресурсів та інформації; для обговорення

тем, поширення корисних посилань і результатів спільних проєктів. Соціальні мережі стають платформою для проведення онлайн-курсів, вебінарів та інших форм дистанційного навчання. Вони дозволяють студентам спілкуватися з викладачами й однокурсниками, обмінюватися думками та досвідом.

В умовах загострення різноманітних конфліктів, агресії мережі соціальних комунікацій набувають значимості ще й тому, що вони стають не просто засобом комунікації, а виявляють себе як механізм конструювання комунікативного простору сучасного суспільства. Відтак існують різнопланові вектори визначення мережі соціальних комунікацій як простору і як поля.

У соціології мережу соціальних комунікацій можна розглядати як простір взаємопов'язаних системних взаємодій та взаємозв'язків між соціальними акторами (людьми, групами, організаціями тощо), які спілкуються та взаємодіють у визначеному соціальному контексті. Завдяки соціальним мережам соціологи здійснюють дослідження великих груп людей у реальному часі. Вони можуть використовувати анонімні опитування, аналізувати взаємодію користувачів і вивчати їхні вподобання та поведінку.

Комунікативні науки розглядають мережу соціальних комунікацій як абстрактний простір, де відбувається взаємодія між індивідами, групами та організаціями через різні канали спілкування, у тому числі особисті зустрічі, телефонні розмови, соціальні мережі, чати, електронні листи тощо. У цьому просторі здійснюють обмін інформацією, ідеями, емоціями й думками, а також формування взаємних відносин, створення спільних цінностей та ідентичностей.

В антропології мережу соціальних комунікацій можна розглядати як культурне поле, де відбуваються взаємодія,

створення спільних цінностей та ідентичностей, а також формування групових норм і стандартів.

Найбільш аргументовано мережу соціальних комунікацій як поле розглядають у політичній науці, зокрема як поле боротьби за вплив та контроль, де актори конкурують за увагу, підтримку й мобілізацію громадської думки. Соціальні мережі стають звичним інструментом політичної мобілізації, яка може бути як реальною, так і віртуальною.

У психології мережу соціальних комунікацій можна розглядати як поле взаємодії, де формують та розвивають взаємні відносини, у тому числі емпатію, підтримку та розвиток особистості; забезпечують зручні та швидкі засоби спілкування.

З точки зору інформаційно-бібліотечної науки комунікаційний простір – це простір, у якому здійснюють інформаційний обмін на основі системи комунікацій. Соціально-комунікаційний простір виявляє властивості багат шаровості, нелінійності. У ньому утворюються різні середовища, зокрема соціоінфосфера, документосфера, когнітосфера. А комунікаційне поле – сукупність природних і штучних полів, результат установалення певного динамічного характеру відповідності структур, систем, елементів медіапростору, що знаходяться в стані зв'язків та контактів. За такого підходу інформаційно-комунікативне поле розглядають як сукупність баз даних і знань.

Отже, мережу соціальних комунікацій можна розглядатися як простір, де відбувається взаємодія та обмін, а також як поле, де відбувається боротьба за вплив і ресурси. Обидва підходи є важливими для розуміння ролі комунікації в сучасному суспільстві.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11554268>

***Стандартизація інформаційно-бібліотечної справи:
чинники сучасного розвитку***

*О. М. Василенко, канд. істор. наук,
директор Інституту бібліотекознавства
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського*

В умовах поглиблення процесів цифровізації суспільства інтеграція України у світовий інформаційний простір розглядається як визначальний чинник цивілізаційного розвитку країни. Глобальні суспільно-економічні перетворення відбиваються на вітчизняній інформаційно-бібліотечній сфері змінами пріоритетів, адаптацією до ринкового середовища, прийняттям нової моделі функціонування, засвоєнням інноваційних технологій соціальної й економічної взаємодії, посиленням ролі виробника інформаційно-бібліотечних продуктів і послуг.

Водночас входження інформаційного потенціалу науково-інформаційних комплексів, які сформувалися на ресурсному базисі провідних бібліотек, архівів, музеїв, інформаційних центрів, у світовий інформаційний простір вимагає якнайшвидшої адаптації України до світового співтовариства шляхом цілеспрямованої імплементації норм міжнародного права і стандартів до нормативно-правової і науково-методичної бази в сфері інформаційно-бібліотечної справи (далі – ІБС). Насамперед йдеться про системну роботу з імплементації міжнародних стандартів ІСО, що є невід’ємним складником в країнах цивілізаційного світу.

Апріорі стандартизація визнана як основа цифровізації, один із головних чинників успішної реалізації соціально-економічного розвитку України, укріплення її авторитету на

міжнародному рівні в контексті головних взаємодоповнюючих векторів сучасної політики :

- інтеграція у світове співтовариство
- цифровізація економіки, суспільної та соціальної сфери життєдіяльності країни

Стандартизація ІБС є частиною єдиної загальнодержавної системи стандартизації та відіграє суттєву роль у підвищенні ефективності організації та управління бібліотечно-інформаційними процесами, що забезпечують повний технологічний цикл аналітико-синтетичного опрацювання, цільового створення і системного формування якісних інформаційно-бібліотечних ресурсів, розроблення, впровадження нових інформаційних сервісів і надання ефективних послуг. Разом це забезпечує суспільству вільний доступ до інформації, знань і культурного надбання, консолідацію професійно-діяльнісного середовища, інтеграцію у європейське співтовариство, а також дотримання цивілізаційних пріоритетів розвитку ІБС. Стандартизація в ІБС декретує уніфіковані підходи до різних об'єктів та процесів інформаційно-бібліотечної діяльності, встановлює норми, правила, положення, вимоги, застосування термінології, методик, організації обліку та статистики, одиниць виміру документних ресурсів, продукції та послуг; форми звітності тощо.

В контексті державної політики пріоритетом стандартизації ІБС було визначено перехід на міжнародні та європейські стандарти, що в умовах цифровізації суспільства забезпечить як інтеграцію національного сегменту науково-інформаційного простору до світової мережі, так і раціональну організацію інформаційних ресурсів і розширення номенклатури е-послуг, широкий доступ до інформаційно-знанневих ресурсів України. З прийняттям 2016 р. перших національних стандартів, гармонізованих з міжнародними стандартами ІСО, по суті було

розпочато новий етап стандартизації ІБС, спрямованого на розвиток світової інтеграції галузі.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (далі НБУВ) завжди певною мірою була залучена до роботи в сфері стандартизації (розробка, редагування, експертиза, надання рекомендацій тощо). Зокрема, цілеспрямовано в контексті імплементації міжнародних стандартів Інститут бібліотекознавства НБУВ виконав науково-дослідну роботу за темою «Розвиток нормативно-методичної бази діяльності наукових бібліотек відповідно до міжнародних стандартів» (2016-2019), обґрунтувавши основні аспекти та механізм упровадження стандартів Міжнародної організації із стандартизації (ІСО) з інформаційно-бібліотечної справи до практичного застосування в роботі інформаційно-бібліотечних установ у межах наукового, організаційного та методичного забезпечення, про що детально висвітлено у низці наукових публікаціях провідних виконавців дослідження.

Наразі й в умовах воєнного стану у межах визначених напрямів робота з питань стандартизації певною мірою відбувається: досліджуються нормативні напрацювання міжнародних організацій ІСО та ІФЛА (Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ); відслідковуються зміни, що вносяться до бази національних стандартів Українським агентством зі стандартизації (УАС); здійснюється безпосередня робота у технічному комітеті зі стандартизації ТК-144 «Інформація і документація», діяльність перебуває у сфері управління УАС, координується з іншими межуючими технічними комітетами, зокрема ТК-20 «Інформаційні технології». У межах ТК-144 функціонують чотири підкомітети ПК-1 «Інформаційна діяльність, обмін інформацією в галузі культурної спадщини, документація та видавнича справа», ПК-2 «Інформаційні технології в створенні та організації документації», ПК-3 «Архівна справа», ПК-4 «Бібліотечна

діяльність». Саме на ТК-144 та його підкомітети покладено безпосередню організацію роботи з упровадження національних стандартів, гармонізованих із міжнародними, в сфері інформаційної та бібліотечної справи відповідно до визначених державою пріоритетів в галузі стандартизації.

З початком війни у процес національної стандартизації державними нормативно-правовими актами у було внесено певні корективи, насамперед щодо інтеграційного вектору. Прийняті Урядом України Постанови КМУ «Про припинення дії Угоди між Урядом України та Урядом Російської Федерації про співробітництво в галузі стандартизації, метрології та сертифікації та Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво в галузі стандартизації, метрології та сертифікації» (№ 392 від 01 квітня 2022 р.) та «Про вихід з Угоди про проведення узгодженої політики в галузі стандартизації, метрології і сертифікації» (№ 526 від 3 травня 2022 р.) активізували процеси перегляду та скасування чинності міждержавних стандартів (поширюваних, як правило, на країни СНД), що було розпочато ще в 2015 р.

Треба зазначити, що ПК-4 «Бібліотечна діяльність» раніше вже піднімалося питання щодо скасування окремих таких стандартів, проте вже воно давно назріло і потребує розгляду ТК 144. Зокрема нині ще діє низка міждержавних стандартів ГОСТ, що належать до системи стандартів з інформаційної, бібліотечної та видавничої справи, які необхідно переглянути і у разі потреби ставити питання про розроблення національного стандарту. Одним із таких є міждержавний стандарт «ГОСТ 7.20–2000. Система стандартів по информации, библиотечному и издательскому делу. Библиотечная статистика (Межгосударственный стандарт)», який з огляду на прийняття 2016 р. «ДСТУ ISO 2789:2016 (ISO 2789:2013, IDT) Information and documentation – International library statistics. Інформація та документація. Міжнародна бібліотечна

статистика» вже тоді мав би бути скасований. Проте перепорою для успішного використання в роботі нормативних документів (ДСТУ ISO 2789:2016; ДСТУ ISO 11620:2016; ДСТУ ISO 16439:2016), прийнятих методом підтвердження міжнародних стандартів ІСО (англійською мовою), став мовний бар'єр. Тому їх впровадження потребувало комплексного підходу.

Результатом проведеної роботи як у межах виконання завдань НДР Інституту бібліотекознавства НБУВ, так і ПК-4 «Бібліотечна діяльність» було здійснено переклад нововведених стандартів ДСТУ ISO українською мовою, розроблено низку нормативно-методичних та інструктивних документів, підготовлено кілька науково-методичних видань, опубліковано статті у фахових виданнях, проведено науково-методичні семінари. На фахових форумах та у виданнях розкрито особливості перекладу термінологічних дефініцій, охарактеризовано окремі положення міжнародних стандартів щодо організації обліку та статистики, визначення показників ефективності, методів оцінювання якості бібліотечно-інформаційних послуг, соціокультурних заходів, розкрито аспекти дослідження впливу бібліотек як на окремих осіб, так і суспільство в цілому, особливе значення надається впровадженню в практику роботи українських бібліотечно-інформаційних установ норм, закріплених у національних стандартах України, прийнятих методом гармонізації міжнародних стандартів ІСО.

В контексті інформаційного забезпечення та популяризації стандартів ІБС НБУВ готує бібліографічне видання «Стандарти з бібліотечної справи і суміжних галузей (чинні станом на рік) : анотований бібліографічний покажчик, доступний на вебпорталі НБУВ (URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004261>).

Наразі НБУВ має повні переклади цих стандартів, кожен з яких можна розглядати як основу для нової україномовної редакції національного стандарту з подальшим доопрацюванням в контексті адаптації до української бібліотекознавчої термінології, проведення фахової експертизи та обговорення. І це одне із тих завдань в сфері стандартизації бібліотечної справи України, яке наразі не відбулося. Для реалізації якого потрібні не тільки ентузіазм бібліотечних фахівці, а й реальний фінансовий супровід.

Тут необхідно зазначити, що роботи із стандартизації в європейських країнах фінансуються як державою, так і бібліотечними асоціаціями. Національні бібліотеки, на які покладено завдання нормативного забезпечення галузі, співпрацюють з іншими провідними бібліотеками країни, національними органами стандартизації та міжнародними організаціями – розробниками стандартів в сфері ІБС (ІСО, ІФЛА та ін.), а також безпосередньо беруть участь у розробленні та експертизі міжнародних стандартів із інформаційно-бібліотечної діяльності. Наразі забезпечення цього комплексу робіт в Україні є проблемою на рівні всієї ІБС, а не просто однієї окремої інформаційно-бібліотечної установи, навіть національного рівня. Тому, на нашу думку, питання стандартизації має бути винесено на розгляд Міжвідомчої координаційної ради з питань розвитку бібліотек і бібліотечної справи при Міністерства культури та інформаційної політики України з прийняттям відповідного рішення. Особливо це важливо й в контексті створення Національної електронної бібліотеки України, оскільки реалізація цього проєкту передбачає використання значної кількості стандартів.

До того ж процеси цифровізації соціально-економічної діяльності суспільства зумовлюють необхідність забезпечення формування інтегрованих інформаційних ресурсів державного, регіонального, відомчого рівнів, обміну електронними

масивами інформації в контексті участі України у міжнародних інформаційних проектах, тому нагальним буде потреба надання стратегічно важливим національним стандартам із інформаційно-бібліотечної діяльності статусу обов'язкового застосування.

Важливими аспектами успішного розвитку інтеграційного вектору національної стандартизації є як поглиблення координаційної роботи органів стандартизації та провідних бібліотечно-інформаційних установ і фахових асоціацій, так й із закладами спеціальної освіти, які вже на етапі підготовки спеціалістів ІБС у виші впливатимуть на вироблення у них відповідних компетентностей, що дозволять в подальшому брати участь як у процесах імплементації міжнародних стандартів в практику національних установ, так і безпосередньої участі в їхньому розробленні у складі органів міжнародної стандартизації від України.

У надскладних умовах сьогодення, докладаючи можливих зусиль щодо імплементації міжнародних стандартів, а також вирішення вищеозначених проблем, вироблення узгодженої системної політики, прийняття потрібних організаційно-управлінських рішень на вищих управлінських рівнях професійне інформаційно-бібліотечне середовище може розраховувати на успішний поступ національної стандартизації навіть в умовах воєнного стану.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562041>

Нові елементи в структурі консалтингового ринку України в умовах війни

*Л. В. Кислюк, канд. наук із соц. комунікацій, доцент
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»*

На сьогодні на українському ринку наявні як вітчизняні, так і міжнародні консалтингові компанії, які надають різносторонні послуги.

Індустрія консалтингу в європейських країнах демонструє сильні риси стійкості та стабільності. Після незначного падіння у 2020 році європейський обіг на ринку консультування зріс більше ніж на 11% у 2021 році і, незважаючи на міжнародну кризу, у 2022 році він навіть прискорив своє зростання на 12% та зберіг тенденції до підвищення у 2023 році – на 10% [Survey of the European Management Consultancy 2021–2022. FEACO, January 2023].

Послуги, які надають консалтингові компанії, класифікують по-різному. Відповідно до Європейського довідника з керівництва на сьогодні виокремлено приблизно 100 видів консалтингових послуг, які об'єднано в кілька основних груп, а саме: загальне управління, адміністрування, фінансове управління, управління кадрами, маркетинг, виробництво, ІТ-сфера, спеціалізовані послуги (інформаційні, інженерні, юридичні, екологічні та інші) [Слюсарєва Л. В. (2021) Ринок консалтингових послуг: тенденції та особливості розвитку в Україні].

У 2021 році ІТ-консалтинг, надання консалтингових послуг з операційної діяльності та стратегічний консалтинг є трьома основними напрямками надання послуг із найбільшою часткою на ринку 24%, 21% і 20% відповідно.

Щодо ситуації на українському консалтинговому ринку, то варто зазначити, що загальна кількість консультаційних компаній, які працювали на українському ринку до 2022 року, становила 5 000. Приблизно 87% консультаційних послуг, які надаються в Україні, зосереджено в м. Києві. Загалом, консалтингові компанії в Україні можна поділити на три групи: «Велика п'ятірка» та інші іноземні компанії; великі українські компанії; регіональні компанії [Консалтингове забезпечення управлінських економіко-екологічних рішень на регіональному рівні (2017); Слюсарєва Л. В. (2021) Ринок консалтингових послуг: тенденції та особливості розвитку в Україні].

У 2022 році після історичного зростання приблизно на 7% за рік, управлінський консалтинг в Україні, як і всі інші галузі, стикається з труднощами через війну. Значний тиск на ринок відчувається через клієнтський попит (через збій та проблеми з платоспроможністю, з якими стикаються багато клієнтів) і відсутність консультантів (оскільки відбувся значний відтік професіоналів) [Фоміна О., Литвинчук Д. (2024) Європейські тенденції розвитку консалтингу]. Водночас відбувається помітне переструктурування ринку консалтингових послуг, передусім за рахунок впровадження нових напрямів консалтингової діяльності, пов'язаних з війною.

Найзатребуванішими напрямками консалтингової діяльності в Україні є:

1. *Стратегічні консультації кризового управління, фінансове планування та оптимізація для забезпечення стійкості в умовах високих ризиків.* Аналіз бізнесу та ринкові дослідження визначають шляхи адаптації, а юридичні консультації спрямовані на вирішення правових аспектів подолання конфліктної ситуації. Крім того, акцент робиться на технологічній безпеці, управлінських консультаціях та розвитку персоналу в умовах стресу. Важливим елементом є ініціативи щодо соціальної відповідальності, спрямовані на підтримання бізнесу як частини внутрішнього та зовнішнього врядування під час військових дій (проекти компанії Nota

Group) [Фоміна О., Литвинчук Д. (2024) Європейські тенденції розвитку консалтингу; Nota Group].

2. *Консультавання бізнесу з питань релокації, а саме:*

– супроводження інтеграції в регіоні (допомога в обранні локації; пояснення особливостей регіонального розвитку ринкової інфраструктури та рівень безпеки нових локації; надання переліку наявних підприємств та можливості співпраці з ними на нових територіях, розрахунок ризиків);

– супроводження під час переоформлення дозвільних документів, роз'яснення правових аспектів при переміщенні бізнесу;

– допомога в переналаштуванні бізнесу на інші види продукції та послуг;

– підбір кадрів на нових територіях, надання можливостей пошуку вузьких фахівців;

– пошук нових замовників, нових постачальників сировини, матеріалів в Україні та закордоном;

– допомога при запровадженні інструментів просування;

– допомога у визначенні джерел фінансування, інформування про гранти [Гуренко А. В. Роль консалтингового супроводження бізнесу під час військового стану в Україні].

3. *Консультавання здоров'я та психологічного добробуту.* У зв'язку з посиленням уваги до питань здоров'я та психічного стану, консультації в галузі медицини, психотерапії та психології стають більш популярними (програми Mental Health [Самостійно не впоратись. Турбота про психологічне здоров'я тепер не мода, а потреба]).

4. *Консалтингова підтримка мікро- та малого бізнесу України,* наприклад, за проектом Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH «Сприяння економічній участі вразливих груп населення, включно з внутрішньо переміщеними особами» [Безкоштовна консультаційна підтримка підприємців в Україні] тощо.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562210>

Сучасна людина у світі соціальних мереж

Я. М. Кунденко, канд. філос. наук, доцент,

Н. О. Костенко, студентка

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Три мільярди людей у всьому світі, тобто 40% населення, користуються соціальними мережами в інтернеті. Ми витрачаємо на них у середньому дві години щодня: публікуємо нотатки, обмінюємося фото, реагуємо на пости друзів. Завдяки медіа ми можемо отримувати інформацію про те, що відбувається у світі, дізнаватися про новини, вивчати різні теми і навіть спілкуватися з друзями та родичами з будь-якої точки світу. Однак, як і будь-яка інша річ, медіа мають свої плюси та мінуси. Медіа – це засоби масової інформації, які дозволяють передавати інформацію широкій аудиторії. Сучасні медіа включають телебачення, радіо, газети, журнали, інтернет і соціальні мережі. Вони є невід’ємною частиною сучасного світу і мають величезний вплив на наше життя, психіку, сон, настрій. Плюсами медіа є те, що за їх допомогою можна стати популярним та відомим. Можна знайти друзів, познайомитися з хлопцем чи дівчиною своєї мрії. Дуже цікаво спостерігати за життям відомих спортсменів, акторів тощо. Можна створювати та повідомляти важливу інформацію.

Крім того, існує зворотній бік сучасних медіа: офіційно визнаний розлад – інтернет-залежність, яка згубно впливає на загальний стан людини і навіть сприяє ментальним розладам. Багато людей стають залежними від соціальних мереж і витрачають на них занадто багато часу, що може негативно позначитися на їхньому здоров’ї, стосунках та роботі. Ще

одним мінусом є соціальне порівняння. Соціальні мережі можуть стимулювати порівнювати себе з іншими людьми, що є приводом для низької самооцінки, тривожності та депресії. Ще одним недоліком є поширення фейкових новин. Соціальні мережі часто використовують для поширення фейкових новин та дезінформації, що призводить до помилок, нестачі довіри та політичної нестабільності. У світі медіа треба вміти відрізнити правдиву інформацію від вкидів і фейків. Критичне мислення не дозволить закритися в інформаційній бульбашці і перетворити суспільство на стадо, яке не вміє системно мислити, не може висловлювати свої думки. В інтернеті є шахраї, тому потрібно вміти від них захищатись і не піддаватися на провокації. Соціальні мережі можуть стати майданчиком для кібербулінгу, який призводить до психологічної травми, депресії та навіть самогубства. Багато людей витрачають на соціальні мережі занадто багато часу, що може призвести до зниження якості сну та порушення режиму дня. Постійне використання соціальних мереж знижує увагу та концентрацію, що негативно позначається на роботі, навчанні та особистому житті.

Соцмережі – потужний засіб для створення і передання інформації, що впливає на розвиток людини та суспільства, тому важливо використовувати їх з розумом.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562254>

***Електронний документообіг – ключ до ефективності в
Збройних силах України***

О. М. Кучер, старший викладач

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

У сучасному цифровому світі технології перетворюють усі сфери життя, і військова справа не є винятком. Ефективне управління документами та інформацією – важливий аспект діяльності будь-якої військової організації. В контексті Збройних сил України електронний документообіг стає ключовим інструментом для забезпечення оперативності, безпеки та ефективності військових операцій.

Українські збройні сили активно працюють над модернізацією своїх систем управління та комунікацій відповідно до сучасних вимог. Одним із головних напрямів цієї модернізації є перехід до електронного документообігу. Це означає заміну традиційного паперового обігу документів на цифровий процес, що забезпечує швидкість передання, збереження інформації та її захист.

Переваги електронного документообігу для Збройних сил України:

1. Швидкість та ефективність: електронний документообіг дозволяє швидко передавати документи між різними підрозділами та військовими частинами, що є критичним у військових операціях та стратегічному плануванні.

2. Безпека інформації: цифрові технології надають засоби для ефективного захисту конфіденційної інформації. Електронні підписи, шифрування та інші кіберзаходи забезпечують захист від несанкціонованого доступу до даних.

3. Спрощення адміністративних процесів: електронний документообіг дає змогу автоматизувати багато рутинних адміністративних процесів, що звільняє час і ресурси для військових командирів та керівників для більш важливих завдань.

4. Аналітика та звітність: системи електронного документообігу дають змогу збирати дані для подальшої аналітики та створення звітів, що допомагає в ухваленні стратегічних рішень на основі об'єктивних даних.

Перехід до електронного документообігу не є безпроблемним процесом. Деякі з викликів, з якими стикаються Збройні сили України, пов'язані з:

1. Кібербезпекою: забезпечення захисту від кіберзагроз та кібератак є критичним завданням при переході до цифрового середовища.

2. Навчанням та адаптацією: важливо забезпечити військовий персонал необхідними навичками для роботи з новими електронними системами.

3. Законодавчими аспектами: потрібно розробити відповідні нормативні акти та стандарти для регулювання електронного документообігу у військовому секторі.

Напрямки розвитку електронного документообігу в Збройних силах України включають:

1. Інтеграцію з іншими системами: забезпечення сумісності електронного документообігу з іншими інформаційними системами, такими як системи управління військовим персоналом, логістики та фінансів.

2. Розвиток мобільних застосунків: розроблення мобільних застосунків для доступу до електронного документообігу з будь-якого місця та в будь-який час, що підвищить мобільність та оперативність військового персоналу.

3. Впровадження штучного інтелекту та аналітики даних: використання штучного інтелекту для автоматизації

оброблення документів, а також аналізу даних з метою покращення стратегічного планування та ухвалення рішень.

4. Розвиток кібербезпеки: постійне вдосконалення заходів кібербезпеки для захисту від кіберзагроз та забезпечення надійності електронного документообігу.

5. Партнерство з приватним сектором та академічними установами: співпраця з індустрією та академічними установами для впровадження найновіших технологій та найкращих практик у сфері електронного документообігу.

Електронний документообіг є важливим кроком у модернізації та підвищенні ефективності Збройних сил України. Правильно реалізований, він дасть змогу вдосконалити комунікацію, зберігання та захист інформації, що в свою чергу підвищить бойову готовність та оперативність військових дій. Однак успішна імплементація вимагає не лише технологічних знань, але й уваги до кібербезпеки, навчання персоналу та відповідних законодавчих умов.

Електронний документообіг стає необхідною складовою управління військовими діями в сучасних умовах. Він дає змогу забезпечити швидкий обмін інформацією, захист конфіденційної інформації та підвищення ефективності управління в Збройних силах України. Правильно спроектований та розвинутий електронний документообіг сприятиме підвищенню бойової готовності та забезпеченню безпеки країни в цифрову епоху.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11555298>

Контроль суспільства як складова дотримання норм моралі особами, які здійснюють правосуддя

О. Є Железов, канд. юрид. наук, доцент

Харківський національний університет внутрішніх справ

Розуміння справедливості усі часи було метою до діяльності суду, але сучасне правосуддя базується на міжнародних та національних нормативно-правових актах. Їх основою є ст. 10 Загальної декларації прав людини 1948 року, яка визначає: «Кожна людина для визначення її прав і обов'язків і для встановлення обґрунтованості пред'явленого їй кримінального обвинувачення має право, на основі повної рівності, на те, щоб її справа була розглянута прилюдно з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом».

Насамперед порушення суддівської етики може мати правові наслідки, коли моральний вчинок не збігається з Кодексом суддівської етики. Кодекс суддівської етики був прийнятий 24 жовтня 2002 року на V з'їзді суддів, але нова його редакція, затверджена на XI з'їзді суддів ст. 58, перетворює його на норму прямої дії, і цією нормою права Кодекс суддівської етики перетворюється з корпоративної норми на норму права. Цим кодексом закріплюються всі правові та моральні принципи якими керується суддя як у час проведення судового засідання, так і у своїй позасудовій поведінці. Відтак, наразі дуже гостро постає питання громадського контролю за органами, які здійснюють правосуддя.

Існує декілька форм участі громадськості у правосудді:

1) коли громадськість безпосередньо здійснює правосуддя (товариські суди у СРСР);

2) коли представники громадськості складають безпосередньо органи правосуддя (діяльність народних або присяжних засідателів);

3) коли громадськість може вплинути на кадрову політику держави при формуванні корпусу професійних суддів (безпосередні вибори суддів громадянами держави або існування громадських органів, за якими існує право заблокувати кандидатуру недоброчесного судді).

Перша, примітивна, форма існує переважно в тоталітарних державах. Це наприклад, постанова від червня 1929 року ВУЦВК і РНК УСРР, за якою утворюються громадські суди та примірні камери. Ці органи створювалися на загальних зборах робітників, якщо це був товариський суд, або на громадських зборах селян, коли це була примірна камера. Але у цей час керівництво здійснювало ВКП(б) СРСР, тому представники цих органів були під контролем відповідних структур цієї організації. Тому представники товариських судів не мали спеціальної юридичної освіти, а повинні були відповідати «Моральному кодексу будівника комунізму». З провалом тоталітарного режиму така форма правосуддя припинила своє існування.

Друга форма правосуддя бере свій початок з реформ 1860-х рр., коли з'явився суд присяжних засідателів. У цей час діяльність присяжних засідателів регулюється Законом України «Про Судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016. Згідно зі ст. 63 ч. 3 суд присяжних засідателів формується безпосередньо відповідними місцевими радами, згідно зі ст. 68 присяжні засідателі під час виконання своїх обов'язків звільняються від виконання своїх основних трудових обов'язків. Це означає, що наша держава піклується про статус та кадровий відбір присяжних засідателів. Але невизначеним є статус засідателів у спеціалізованих судах (наприклад Вищий антикорупційний суд України).

Третя форма бере свій початок від мирових судів, цей інститут також виник у час демократизації суспільства 1860-х рр. Мирові судді обиралися земськими зборами і Міськими думами. У наш час Україна відійшла від принципу відбору суддів представницькими органами, але це пов'язано з тим, що голова держави координує відбір на посаду судді та кандидатура судді повинна пройти довгий шлях від відбору Вищої кваліфікаційної комісії суддів та спеціального навчання протягом 12 місяців у Національній школі суддів до подання Вищої ради правосуддя Президенту України. У цьому процесі безпосередню участь бере Громадська рада доброчесності, яка регулюється ст. 85 Закону України «Про судоустрій та статус суддів». Ця рада утворюється згідно із законодавством з метою відповідності норм професійної етики, яких повинен обов'язково дотримуватися кожний суддя або кандидат на посаду судді. Громадська рада доброчесності складається з 20 членів та повинна збирати, перевіряти, аналізувати інформацію щодо судді або кандидата на посаду судді, надавати Кваліфікаційній комісії суддів інформацію щодо кандидата на посаду судді та надавати її за наявності відповідних підстав Вищій кваліфікаційній комісії суддів України. Для здійснення повноважень, зазначених у цій статті, передбачається, що членам Громадської ради доброчесності надається право безоплатного та повного доступу до відкритих державних реєстрів.

Громадська рада доброчесності формується з громадськості, але до неї не входять особи, які перебувають у дружніх чи особистих стосунках із суддею чи кандидатом на посаду судді, які були причетні до справ, що їх розглядав чи розглядає такий суддя, за наявності іншого конфлікту інтересів або обставин, що викликають сумнів у його неупередженості. Члени Громадської ради доброчесності призначаються зборами представників громадських об'єднань, які скликаються головою Вищої

кваліфікаційної комісії суддів. У цих зборах беруть участь громадські організації, які ставлять за мету подолання корупції в Україні та здійснюють діяльність у правозахисній сфері. Ці організації не можуть фінансуватися юридичними особами, які мають бюджетний або інший фінансовий зв'язок з офіційно визнаними Верховною Радою терористичними організаціями та країною-агресором. Членом Громадської ради доброчесності обирається громадянин України строком на 2 роки. Громадська рада доброчесності вважається правомочною за умови призначення якнайменше 10 її членів.

Можна сказати, що Громадська рада доброчесності є тим органом, що втілює думку громадськості щодо кожної кандидатури судді, тому потрібно наголосити на важливості та необхідності такого органу, який надає шанс громадського контролю з боку суспільства.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562455>

Релігія в соціальних комунікаціях сучасного українського суспільства

Н. І. Парафійник, канд. філос. наук, доцент

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується підвищеним інтересом до проблем духовності, у тому числі до релігії. Від найдавніших часів до сьогодні вона існує як форма суспільної свідомості, певний вид духовно-практичного освоєння світу, раціонального та ірраціонального мислення й пізнання людського буття. Релігія – це універсальний соціокультурний феномен, одна з важливих складових людської культури, в основі якої лежить особлива форма суспільної свідомості, що базується на вірі в надприродне.

Релігійний фактор відіграє особливу роль у життєдіяльності соціуму. Він впливає на політику, державу, міжнаціональні відносини, економіку, сім'ю, культуру через діяльність релігійних індивідів, груп, організацій. Релігійні відносини включають у свою структуру різноманітні форми взаємодії. Це не тільки вертикальна форма – взаємодія з надприродним, але й контакти віруючих один з одним та зі «світом», а також відносини: релігія – суспільство, церква – держава; міжконфесійні відносини; відносини між віруючими й невіруючими людьми. Релігійні ідеї, цінності, настанови, стереотипи, культова діяльність і релігійні організації виступають регуляторами поведінки людей у соціумі.

В Україні, як демократичній країні, конституційно закріплено відокремлення церкви від держави й школи від церкви; передбачено законом державну реєстрацію релігійних

організацій, надання їм статусу юридичної особи, світський характер держави; рівність усіх релігійних організацій, віросповідань перед законом, невизнання державою жодної релігії як обов'язкової; невтручання держави в діяльність церков, релігійних організацій, коли ця діяльність не суперечить законодавству. Попри війну держава забезпечує релігійну свободу в Україні без усіляких винятків; свободі совісті загрожує лише російське вторгнення.

Україна є поліконфесійною державою. У ній поширено християнство, іслам, буддизм, іудаїзм, різноманітні нетрадиційні релігії та культури. Україна – це одна з країн із найбільшою релігійною мережею на пострадянському просторі. За часів СРСР у ній було дев'ять офіційно зареєстрованих церков і релігійних течій, зараз їх понад сто двадцять. Слід відзначити, що православ'я як відгалуження християнства було й залишиться головною релігією в Україні. Ознакою сучасної української історії став розкол православної церкви в Україні, який носить скоріше політичний, ніж релігійний характер, провокує міжконфесійні конфлікти та вносить нестабільність у ситуацію в країні. Знаковою подією для православ'я стало отримання Київською митрополією Томосу про автокефалію.

За роки незалежності в Україні відбулося повсюдне повернення релігійним установам цінностей, що раніше їм належали: храмів й інших архітектурних споруд, художніх, культових та історичних цінностей. Воно мало як позитивні, так і негативні наслідки. Це, без сумніву, – відновлення історичної справедливості. Але такі рішення нерідко породжували конфлікти між релігійними та державними установами (між музеєм Києво-Печерська Лавра та однойменним монастирем), призводили до утискання прав установ, що опікувалися або користувалися цими цінностями протягом тривалого часу. Наприклад, повернення територій та будівель релігійним установам у місті Одесі привело до

закриття (без відновлення) міського планетарію, туберкульозного диспансеру, лялькового театру тощо.

Російсько-українська війна, безперечно, впливає й на релігійно-церковне середовище країни. Православна церква (Московського патріархату) у свідомості українців зазнала значних репутаційних втрат (через асоціації з російським агресором). У суспільстві зростає авторитет Православної церкви України. На тимчасово окупованих агресором українських територіях посилюється терор і дискримінація на ґрунті свободи совісті та свободи релігії. Знищують та переслідують релігійні організації різної конфесійної приналежності, позиція яких не відповідає ідеологічним наративам московських окупантів.

Релігійний фактор впливає й на міжнародні відносини країни. Під час візиту до України державний секретар США Ентоні Блінкен спілкувався не лише з керівництвом держави, а й з главою Православної церкви України митрополитом Епіфанієм.

В Україні спостерігають значний вплив релігійних інституцій на суспільні відносини, політичні події. Незважаючи на те, що згідно із Конституцією України, церкву відділено від держави, привертає увагу активна взаємодія влади з релігійними установами, у тому числі в політиці. Вітчизняні політичні партії та окремі політики традиційно використовують церкву в боротьбі за електорат. Так, серед представників електорату Партії «Європейська солідарність» більше вірних ПЦУ і УГКЦ. Серед представників електорату Партії «Опозиційна платформа – за життя» більше вірних УПЦ (МП).

Показовим фактором, який свідчить про політизацію релігії в Україні, є створення та існування політичних партій, ідеологію та програмні документи яких побудовано на релігійно-конфесійній основі. До них відносять Республіканську християнську партію України, Партію

мусульман України, Християнсько-демократичну партію України, Соціально-християнську партію та ін. Існує інтерес і громадян, і політиків до релігійно-політичних проблем, які не знайшли адекватного вирішення в програмах інших політичних сил. Однак ці партії не мають значної підтримки серед громадян і не здатні реально впливати на політичну ситуацію в країні.

Релігійні організації намагаються бути чинниками національного відродження. Парафіяни ПЦУ під час хресної ходи на честь свята Хрещення Русі в основному йдуть з національними прапорами й портретами героїв українського пантеону.

Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» надає право релігійним організаціям здійснювати неприбуткову (добродійну) діяльність. Благодійна діяльність здійснюють через систему матеріальної допомоги різноманітним громадським організаціям та установам, окремим громадянам. Це надання грошової допомоги на збереження й відбудову пам'яток культури та історії, надання допомоги жертвам стихійного лиха, гуманітарна допомога внутрішньо переміщеним особам. Благодійну діяльність часто використовують для активної пропаганди віровчення. Релігія впливає, перш за все, на духовний світ людини, її моральні орієнтації та життєві установки. В Україні відбувається удосконалення служби військового капеланства, утілення в її функціонування кращого закордонного досвіду.

Велике наукове та практичне значення у визначенні місця та ролі релігії в системі суспільних комунікацій українського суспільства засвідчують результати соціологічних досліджень «Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова», який здійснює постійний моніторинг церковно-релігійної ситуації в Україні. Ці дослідження вивчають ступінь довіри суспільства,

громадськості до церкви як соціального інституту, громадську думку про роль релігії та церкви в суспільному житті, взаємовідносини між державою та конфесіями, між конфесіями й церквами. Останнє загальнонаціональне дослідження соціологічна служба Центру Разумкова проводила в листопаді 2023 р. за підтримки представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні за вибіркою, яка репрезентує доросле населення території України, що перебуває під контролем органів державної влади України (опитування не здійснювали на тимчасово окупованих територіях і на територіях, де проводять бойові дії).

У дослідженні значну увагу було приділено оцінюванню громадянами того, як церква реагує на проблеми та виклики сучасності (зокрема, її діяльності в умовах російської агресії проти України), уявленням громадян про роль і значення соціального служіння релігійних організацій, мотивації релігійних практик. Проведене дослідження показало, що Західний регіон країни характеризується найвищим ступенем віросповідання, а Південь і Схід – найнижчим. Дві третини опитаних вважають себе віруючими. Відбулося зростання кількості віруючих серед молоді, інтелігенції, чоловіків і активних верств населення, збільшилася кількість людей, які визнають позитивну роль церкви в суспільстві. Громадяни України вважають, що церковно-релігійні об'єднання в Україні позитивно проявили й проявляють себе в наданні людям психологічної підтримки в кризових ситуаціях (епідемія COVID-19, війна), у моральному вихованні дітей і підлітків, благодійній діяльності.

Релігія не тільки може сприяти консолідації суспільства, а й породжувати протистояння представників різних вірувань, негативно впливати на життя людей. Достатньо згадати трагедію людей, що стали жертвами «Білого Братерства», «Посольства Божого» Сандея Аделаджі, бійки між

православними вірянами Московського та Київського патріархатів.

Релігія та церква будуть і надалі відігравати активну роль у житті українського суспільства. В умовах повномасштабної війни держава й релігійні організації повинні об'єднувати свої зусилля щодо виховання в громадян країни любові до рідної землі, держави, їхнього захисту від агресії ворога; формувати готовність до подолання труднощів сьогодення.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562412>

***Науково-інформаційні ресурси НТБ ХАІ: стан, потенціал,
завдання***

*І. В. Олійник, учений секретар НТБ
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

«Часи змінюються, і ми змінюємося з ними». Ці слова, які приписують англійському філософу-утопісту Роберту Оуену, можна цілком правомірно застосувати і до тих кардинальних перетворень, які відбуваються в інформаційно-бібліотечній справі.

Зараз головним у бібліотечній практиці стає не збирання та надання у громадське використання документального масиву, а видобуток метаінформації та надання віддаленого доступу до інформаційних ресурсів.

Основним базовим процесом в бібліотеці є обслуговування, що охоплює різні форми і види обслуговування користувачів: бібліотечне, довідково-бібліографічне, інформаційне, сервісне.

До структурно-функціональної системи бібліотечного обслуговування користувачів Науково-технічної бібліотеки ХАІ (далі НТБ ХАІ) входять три абонементи, п'ять читальних залів, сектор зберігання дипломних проектів, 17 бібліотечних пунктів при кафедрах і в гуртожитках. Фонд НТБ ХАІ налічує майже мільйон примірників з усіх галузей знань, та є одним з найбільших вузівських бібліотек міста.

Для віддалених користувачів доставлення інформації здійснюється через офіційний сайт Науково-технічної бібліотеки (Library.khai.edu), з доступом до електронної бібліотеки (без авторизації), через мобільну версію сайту НТБ,

мобільного каналу – Telegram-bot «Науково-технічна бібліотека ХАІ», соціальну мережу Facebook, канал Youtub, по телефону, електронну пошту та за допомогою інших месенджерів.

Важливо, що зараз уже бібліотеками, в тому числі і нашою, пройдено шлях автоматизації. Змінилися та перейшли на якісно новий рівень усі технологічні бібліотечні процеси. Це дозволило модернізувати роботу бібліотеки та сприяло підвищенню ефективності управління бібліотечними фондами, покращенню якості обслуговування читачів, різноманітності надаваних послуг тощо.

Основними послуги, що надає бібліотека є автоматизована книговидача і прийом документів, оформлення єдиної картки читача з індивідуальним штрих-кодом і QR-кодом Web-сайту НТБ; дистанційне електронне замовлення літератури з Web-сайту і виконання замовлення у відповідному підрозділі НТБ; визначення користувачем Pin-коду, що підтверджує отримання літератури; виконання бібліографічних довідок в автоматизованому режимі; доступ до електронних інформаційних ресурсів з глобальних мереж; оформлення списку обраної в ЕК літератури відповідно до існуючих стандартів складання бібліографічного опису; перегляд електронного читацького формуляру; доступ до віртуальної довідкової служби; електронна доставка документів; інформування про фонди бібліотеки через електронний щоквартальний «Бюлетень нових надходжень» і віртуальні тематичні виставки; надання на сайті списків документів експонованих книжково-ілюстративних виставках; індексування праць співробітників індексами УДК.

Цей перелік доповнюється консультуванням користувачів зі створення та редагування авторського профілю в БД Publons (Web of Science), ORCID, Coogle Scholar, SCOPUS, редагуванням списків використаної літератури в дипломних та дисертаційних роботах тощо.

Впровадження нових інформаційних технологій дозволяє модернізувати бібліотечні послуги, забезпечити стирання меж між реальною та віртуальною бібліотекою, представленою на офіційному Веб-сайті НТБ. Саме сайт бібліотеки сприяє вирішенню завдань інформатизації освітнього та науково-дослідного процесів, забезпечує інтеграцію її ресурсів в єдиний інформаційний простір.

У сучасному освітньому середовищі значно зросла актуальність використання автоматизованих бібліотечних процесів з максимально повним доступом до інформаційних ресурсів, як тих, що генеруються самою бібліотекою (електронні каталоги, бібліографічні ресурси, віртуальні виставки), так і ресурсів віддаленого доступу.

Інформаційне забезпечення науки та освіти здійснюється на базі «Електронної бібліотеки» (ЕБ), що дає можливість швидкого надання інформації про наявність тих чи інших документів та забезпечує доступ до повних текстів документів. ЕБ складається з електронного каталогу (ЕК) та бази повнотекстових документів.

Відзначимо, що електронний каталог, основа будь-якої електронної бібліотеки, є інформаційним ресурсом власної генерації, створений на основі автоматизованої інформаційної бібліотечної системи (АІБС) «УФД/Бібліотека». На сьогоднішній день ЕК НТБ містить близько 470 тисяч записів і доступний в локальній мережі і для віддалених користувачів в мережі Інтернет.

Необхідність створення власних проблемно-орієнтованих баз даних зумовлена специфікою вузу і запитамі наших користувачів. Так, наприклад, створення проблемно-орієнтованої бази «Літальні апарати» було зумовлено запитамі на літературу по конкретній марці літального апарату (наприклад: Ан-10, ХАІ-1 та ін.).

Ще однією проблемно-орієнтованою базою власною генерації є класифікатор «Навчальні дисципліни». Студенти мають можливість лише однією операцією знайти всю літературу, рекомендовану викладачем з певної дисципліни. За результатами пошуку можливий прямий доступ до повних текстів підручників та навчально-методичних посібників, виданих в університеті.

База повнотекстових документів містить електронні аналоги навчальних та наукових видань та документи, які мають лише електронну версію, видання на компакт-дисках. Вона створюється відповідно до чинного законодавства. У разі дії авторського права та суміжних прав із правовласником укладається авторський договір про надання університету невиключних прав на використання створеного ним твору.

Частиною інформаційного сервісу НТБ є онлайнова довідково-бібліографічна служба «Віртуальна довідка», що виконує разові бібліографічні або фактографічні запити віддалених користувачів. Запити приймаються в режимі віддаленого доступу з використанням форми електронного бланка-замовлення тільки від читачів бібліотеки, а тематичний систематизований архів виконаних довідок, структурований за предметними галузями, знаходиться у відкритому доступі.

В основі сервісу електронної доставки документів (ЕДД) лежить звернення користувачів в інтерактивному режимі до інформаційних ресурсів бібліотеки. ЕДД надає віддаленому користувачеві електронну копію інформаційного ресурсу (статті, частини книги).

Усі наведені вище сервіси з'явилися завдяки новим технологіям, вони успішно реалізовані і у нас. Але наша бібліотека весь час знаходиться в пошуку нових способів надання ефективного і комфортного сервісу своїм користувачам. Відтак, співробітники відділу автоматизації та інформаційно-бібліографічного відділу НТБ ХАІ створили бот

на платформі Telegram, який дає можливість підібрати і замовити літературу на той чи інший абонемент за допомогою простих команд на персональному смартфоні.

Аби увесь інформаційний потенціал – як створений власне бібліотекою, так і зовнішні ресурси – був використаний максимально ефективно, необхідно, щоб користувачі мали достатній рівень навичок роботи з ними. Цим визначається особлива важливість ролі інформаційної культури в сучасному суспільстві, тому велике значення в бібліотеці приділяється розповсюдженню бібліотечно-бібліографічних знань. З цієї метою розроблена робоча програма навчального курсу «Основи інформаційної культури» для студентів першого курсу усіх факультетів у формі лекції з презентацією (представлена на сайті НТБ українською та англійською мовами).

Також у межах Електронного каталогу в нашій НТБ створюються проблемно-орієнтовані бази даних власної генерації «Літальні апарати» та «Праці співробітників університету», що дозволяють розробляти унікальні бібліографічні продукти – бібліографічні посібники різного цільового та читацького призначення. З нашим університетом пов'язано багато імен видатних учених, відкриття та розробки в галузі авіації та космонавтики яких були новаторськими, і не втрачають своєї актуальності й досі. Тому бібліотека має на меті розкривати та популяризувати наукові досягнення своїх вчених.

У науково-освітнє повсякденне життя впевнено увійшли такі близькі поняття як наукометрика, бібліометрія, вебметрика, альтметрика.

Відтак, аби перейти до Європейських стандартів оцінювання наукового потенціалу держави, виникла потреба впровадження кількісних методів аналізу наукової активності у практику управління державними науковими комплексами, а українські вчені отримали можливість інтеграції у світову

наукову спільноту, шляхом доступу до світового інформаційного простору, а також змогу ширше популяризувати за кордоном свій науковий доробок.

Зараз питаннями організації доступу до НБД займається Державна науково-технічна бібліотека у співпраці з Міністерством освіти і науки України.

Нашому Університету, одному із перших в країні було надано спочатку тестовий доступ до Web of Science та Scopus, а потім продовжено як річну підписку на основі договору. Доступ надано по єдиному IP-адресу Університету і з кожного робочого місця на території університету. У 2024 році для Університету подовжено доступ до БД Web of Science, Scopus та Reseach4Life. Компанія Elsevier надала безкоштовний доступ до повнотекстової БД Science Direct, також організовано доступ до видань видавництва Springer. На засаді вільного доступу подовжено користування науковими електронними бібліотеками INTECH, World Scientific, Merlot, Digital public library of America, БД «Будапештські ініціативи відкритого доступу» (BOAI), «Консорціум «Електронна інформація для бібліотек» (eIFL.net), репозитаріями відкритого доступу OpenDoar, re3data, директорією журналів Doaj, колекцією електронних академічних журналів Electronic Journals Library, порталом академічних журналів Journal4Free, репозитаріями ВЗО та іншими електронними ресурсами.

В процесі багатопланової роботи стосовно наукометричної діяльності, спіробітники НТБ дійшли висновку, що потрібно уніфікувати та об'єднати інформацію на єдиному ресурсі, в одному місці відобразити інформацію про наявність аккаунтів спіробітників Університету у провідних наукометричних базах та реєстрах. Так було прийнято рішення про створення єдиного класифікатору «Бібліографічні профілі спіробітників Університету» на сайті НТБ ХАІ. Класифікатор став зручним,

важливим та незамінним інструментом з великою кількістю звертань.

Важливе місце в системі електронних інформаційних ресурсів займають віртуальні виставки, підготовлені бібліотекою, вони забезпечують користувача ілюстрованою бібліографічною та фактографічною інформацією, присвяченою актуальним темам, персоналіям, колекціям.

На сьогодні жодна, навіть найпотужніша за ресурсними можливостями бібліотека не в змозі задоволити тільки власними ресурсами різноманітні складні запити користувачів. Тому існує об'єктивна необхідність розвитку партнерських взаємин між бібліотеками всіх систем і відомств.

НТБ Університету є членом Української бібліотечної асоціації і бере участь у корпоративних проєктах, зокрема у створенні Електронного зведеного каталогу періодичних видань, що надійшли до провідних бібліотек м. Харкова (спільно з Харківською державною науковою бібліотекою ім. В. Г. Короленка); Електронного зведеного каталогу періодичних видань, що надійшли до бібліотек закладів вищої освіти м. Харкова (спільно з ЦНБ ХНУ ім. В. Н. Каразіна) та інших.

Надалі метою діяльності НТБ ХАІ є поєднання традиційних та інноваційні форм роботи, розвиток електронної бібліотеки та розширення спектру інформаційних ресурсів за напрямком науково-освітньої, культурно-виховної діяльності університету, впровадження в роботу бібліотеки системи менеджменту якості та постійне підвищення результативності діяльності НТБ.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11555380>

Аналіз сучасних стратегій інформаційної безпеки та їхньої ефективності

Г. Калашнікова, студентка

*Науковий керівник – доктор наук із соц. комунікацій,
професор Шемаєва Г. В., Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Стратегії інформаційної безпеки є важливим аспектом управління державою. Особливо це питання є актуальним у наші дні, під час повномасштабного вторгнення, коли ворог використовує для загарбницьких цілей всі важелі впливу. З нашого боку важливо передбачити і протидіяти цим крокам.

Відповідно до Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки», є сім стратегій, які визначають актуальні виклики та загрози національній безпеці України в інформаційній сфері, стратегічні цілі та завдання, спрямовані на протидію таким загрозам, захист прав осіб на інформацію та захист персональних даних:

– протидія дезінформації та інформаційним операціям, насамперед держави-агресора, спрямованим, серед іншого, на ліквідацію незалежності України, повалення конституційного ладу, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання національної, міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі та ненависті, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини;

– забезпечення всебічного розвитку української культури та утвердження української громадянської ідентичності;

– підвищення рівня медіакультури та медіаграмотності суспільства. Українське суспільство повинне бути захищене від деструктивного впливу дезінформації та маніпулятивної інформації, а медіасередовище – бути соціально відповідальним і функціонувати стабільно;

– забезпечення дотримання прав особи на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, свободу вираження своїх поглядів і переконань, захист приватного життя, доступ до об'єктивної та достовірної інформації, а також забезпечення захисту прав журналістів, гарантування їхньої безпеки під час виконання професійних обов'язків, протидія поширенню незаконного контенту;

– інформаційна реінтеграція громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях та на прилеглих до них територіях України, до загальноукраїнського інформаційного простору, а також відновлення їхнього права на інформацію, що дає їм змогу підтримувати зв'язок з Україною;

– створення ефективної системи стратегічних комунікацій;

– розвиток інформаційного суспільства та підвищення рівня культури діалогу.

Усі ці стратегії демонструють нам те, що вони виконують фундаментальну роль у протидії дезінформації; виборюванні права громадян на володіння правдивими даними, на можливість самостійно навчатися розпізнавати фейкову інформацію; забезпеченні всебічного розвитку української культури та утвердженні української громадянської ідентичності; забезпеченні прав громадян щодо свободи вираження поглядів, думок та переконань; забезпеченні інформаційної реінтеграції; підвищенні розвитку

інформаційного суспільства та культурного діалогу, у чому і полягає їхня ефективність.

Отже, нагальним питання сьогодення є дослідження, впровадження цих стратегій для підвищення їхньої ефективності, забезпечення їхнього прогресу, спрямованого на сталий результат.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562172>

Штучний інтелект у контексті дотримання академічної доброчесності

В. П. Кубко, канд. філос. наук, доцент

Національний університет «Одеська політехніка»

Генеративний штучний інтелект (ШІ) в останні роки викликає бурхливі дискусії в академічному середовищі. Технологія штучного інтелекту має великий потенціал для використання у вищій освіті і може персоналізувати навчальний досвід, адаптуючись до індивідуальних потреб здобувачів. Однак поряд із перевагами ці інструменти мають низку викликів і потенційних етичних проблем, особливо щодо питань академічної доброчесності.

У «Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» від 2 грудня 2020 р. штучний інтелект розуміють як організовану сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань.

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність є сукупністю етичних принципів і правил, якими мають керуватися всі учасники навчального процесу для забезпечення довіри до результатів навчання або наукових досягнень. За проєктом Закону України «Про академічну доброчесність», академічна доброчесність є

засадничою цінністю, на якій ґрунтуються відносини в академічному та освітньому середовищі.

Міжнародний центр академічної доброчесності при Ратлендському інституті етики, Університет Клемсон в Південній Кароліні, розробив документ «Фундаментальні цінності академічної доброчесності». За цим підходом, академічна доброчесність – це відданість академічної спільноти фундаментальним цінностям: чесності, довірі, справедливості, повазі, відповідальності та мужності.

З одного боку, академічна доброчесність поєднує у собі етичні норми поведінки людини в академічному середовищі та інструменти, завдяки яким науковці реалізують свої дослідження. З іншого боку, академічна доброчесність та висока академічна культура закладу освіти визначають його спроможність протидіяти академічній нечесності та є важливою складовою іміджу.

Оскільки програмне забезпечення ШІ стає все більш доступним у освітньому процесі, воно створює як виклики, так і унікальні можливості у контексті академічної доброчесності.

Так, поява такого сервісу як ChatGPT від OpenAI стала синонімом прояву академічної недоброчесності здобувачів освіти, адже досить часто учасники освітнього процесу повністю покладаються на ШІ для виконання завдань; створюючи тексти, нехтують цитатами; приписують собі ідеї, які генерує ШІ тощо. Проте використання ШІ в навчальному процесі може стати й ключовим інноваційним елементом, який забезпечить учасникам освітнього процесу більші можливості для саморозвитку та сприятиме розкриттю потенціалу.

ШІ підвищує доступність інформації, швидкість її пошуку, може вирішувати складні завдання, аналізувати великі обсяги даних, приймати рішення. За своєю суттю ні ШІ, ні інші технологічні інструменти не шкодять навчанню, але критично важливими під час їх використання є саме питання академічної

чесності і розуміння основних цінностей академічної доброчесності, які можуть допомогти орієнтуватися у використанні ШІ.

Низка науковців із Греції, Швеції, Великої Британії, Об'єднаних Арабських Еміратів представили рекомендації Європейської мережі академічної доброчесності (ENAI) щодо етичного використання ШІ в освіті. Університети можуть заохочувати етичне та прозоре використання інструментів штучного інтелекту для підтримки навчання, і водночас захищати освітян від неправомірних дій та зловживання цими інструментами.

Наприклад, у академічному письмі такі інструменти, як Quillbot і Grammarly можуть допомогти покращити текст, зробити мову більш виразною, усунути орфографічні, граматичні та пунктуаційні помилки. ChatAPI може сприяти асинхронному спілкуванню, надавати своєчасний зворотний зв'язок, вмикати групи студентів і підтримувати дистанційне навчання. ChatGPT можна використовувати для мовного перекладу, узагальнення, відповідей на запитання, генерації тексту та персоналізованого оцінювання. Проте інформація, яку запропонує ChatGPT, може бути неточною і вводити в оману, зрештою, все дослідження може бути сфабриковане, а джерела підробленими, тому варто застосовувати критичне мислення для оцінки якості його відповідей. Чат працює за моделлю «питання-відповідь», тому генерує інформацію без зазначення посилань і це ускладнює пошук наукових джерел, а часто, за неможливості представити унікальний матеріал, ChatGPT пропонує вже відомі відомості. Тому деякі освітньо-наукові установи використовують інструменти перевірки текстів для виявлення матеріалів, написаних ChatGPT і, цілком вірогідно, ця тенденція буде активно поширюватися.

З 2024 року в українському просторі все активніше застосовується і така технологія, як чат-бот Gemini від Google.

Технології, на яких він заснований, дозволяють йому краще зрозуміти контекст і тон тексту, генерувати більш вишукані відповіді, посилатися на найбільш перевірені джерела та загалом він краще розуміє українську мову. Хоча, як і будь-який генеративний ШІ, Gemini на даний час не здатний створити щось принципово нове і унікальне, але може бути корисним у освітньому процесі за умови доброчесного використання.

Нині заклади освіти намагаються розробити інструкції та рекомендації щодо застосування штучних інтелектуальних платформ та створити інклюзивне середовище для академічної спільноти.

Так, Університет Козьмінського (Польща) опублікував свої рекомендації, пов'язані з ChatGPT та іншими генераторами тексту, відео, зображень або аудіо. Підхід університету ґрунтується на усвідомленні темпів розвитку сучасних технологій та їх впливу, в тому числі на систему освіти. В основі рекомендацій лежить припущення, що використання генераторів, таких як ChatGPT, має ґрунтуватися на чесності та прозорості. Професорка Олександра Пшегалінська, проректорка з міжнародного співробітництва Університету Козьмінського, наголосила, що рекомендації університету щодо ChatGPT надзвичайно важливі з етичної точки зору, бо з одного боку, вони призначені для того, щоб допомогти забезпечити використання інструменту відповідно до найкращих практик, а з іншого боку, для визначення меж.

Вітчизняні й зарубіжні вчені повсякчас наголошують на тому, що ШІ може і повинен бути доповненням до навчання, а не його заміною. У освітньому процесі варто бути ознайомленим і з можливостями ШІ, і з його обмеженням. Тобто мова йде про відповідальне використання інструментів ШІ у контексті дотримання академічної доброчесності. У науковій спільноті з'являються пропозиції щодо визнання

технологій ШІ співавтором досліджень, проте це питання потребує дискусій та правового й управлінського регулювання.

Навчальні заклади повинні проаналізувати потенційні ризики та вигоди від використання ШІ і забезпечити дотримання академічної чесності. Це може включати розробку політики та процедур для їх використання, забезпечення навчання та підтримки учасників освітнього процесу, а також використання різноманітних методів та інструментарію для виявлення й запобігання академічній нечесності.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11554513>

Цифрова дипломатія: вплив інформаційних технологій на міжнародні відносини та комунікацію між країнами

О. Горбачук, студентка

Науковий керівник – доктор політ. наук, професор

Білоусов О. С.

Національний університет «Одеська політехніка»

У сучасному світі інформаційні технології займають центральне місце в житті суспільства та впливають на всі аспекти нашого існування. Сфера міжнародних відносин та дипломатії не залишається осторонь цього процесу та відчуває зростання важливості цифрових комунікаційних технологій. Зростання впливу соціальних мереж, розповсюдження Інтернет-платформ та використання кіберінструментів змінюють парадигму міжнародної співпраці та діалог між країнами. Саме тому питання цифрової дипломатії та її впливу на міжнародні відносини є дуже актуальним для розгляду.

Розглядаючи цифрову дипломатію, важливо врахувати інформацію щодо користувачів соціальних мереж. За даними дослідження DataReportal відомо, що станом на січень 2024 року у світі налічується 5,04 мільярда користувачів соціальних мереж, що відповідає 62,3 відсотка від загальної чисельності населення світу. Ця статистика свідчить про широке поширення Інтернет-технологій та великий потенціал для використання в політичній сфері.

Саме тому звернула на себе увагу нова концепція “Public diplomacy 2.0”, яка була запропонована Д. Глассманом. Ця концепція одна з перших відобразила сучасний підхід до ведення політики, що активно використовує можливості новітніх комунікаційних технологій. Ключовими

компонентами “Дипломатії 2.0” стали використання соціальних мереж та онлайн-платформ для спілкування з громадськістю; створення відкритих інформаційних каналів на базі онлайн-ресурсів; взаємодія та обмін інформацією; створення спільнот за допомогою онлайн-платформ.

Відносно цієї концепції гарним прикладом є президент Дональд Трамп, який активно використовував Twitter для висловлення своїх позицій та спілкування з керівниками інших країн. Його твіти часто ставали об'єктом уваги та обговорень у міжнародній спільноті, що свідчить про великий вплив соціальних мереж на формування думок та реакцію громадськості.

Однак, крім індивідуальних прикладів, цифрова дипломатія проявляється і у взаємодії міжнародних організацій у соціальних мережах. Організації, такі як ООН, Європейський Союз, Всесвітня організація охорони здоров'я та НАТО, активно використовують платформи соціальних мереж (Facebook, Twitter, Instagram) для спілкування зі світовою спільнотою. Завдяки цьому вони підвищують свою видимість, залучають увагу до важливих питань та формують свою дипломатичну стратегію.

Ще одним прикладом цифрової дипломатії був обмін негативними онлайн-повідомленнями у Facebook між політикам з США та керівництвом Всесвітньої організації охорони здоров'я під час пандемії Covid-19.

Також можна згадати інцидент, який можна розглядати як негативний аспект цифрової дипломатії, коли Ілон Маск зіткнувся з представниками України в соціальній мережі Twitter, де писав негативні коментарі щодо України. В цьому випадку, висловлення Маска спричинили напругу між Україною та самим Ілоном, що вплинуло на його міжнародну репутацію та створило конфліктну ситуацію. Подібні інциденти підкреслюють ризики використання соціальних

мереж як інструменту для комунікації в міжнародних відносинах.

Аналізуючи сучасну роль та вплив цифрової дипломатії на міжнародні відносини, можна зазначити, що розвиток інформаційних технологій відкриває нові можливості для комунікації між країнами та громадськістю, відсуваючи традиційні методи дипломатичного спілкування на другий план. Концепція “Public diplomacy 2.0” і ряд прикладів, наведених у роботі, показують як Інтернет-платформи та соціальні мережі стали важливим інструментом для формування міжнародних відносин.

Проте, важливо враховувати, що цифрова дипломатія також має свої виклики та негативні аспекти. Ризики збурювання відносин між країнами через неправильне використання Інтернет-платформ або провокаційні повідомлення, які можуть виникнути у цифровому середовищі, потребують уваги та розуміння. Тому необхідно розвивати механізми контролю, щоб забезпечити конструктивне використання цифрової дипломатії за зменшити ризики для міжнародної стабільності.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11555011>

***Роль інформаційно-аналітичної діяльності в прийнятті
управлінських рішень***

Н. І. Парафійник, канд. філос. наук, доцент,

К. Ю. Гриценко, студентка

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

У сучасному українському суспільстві зростає значення інформаційно-аналітичної діяльності, яка відіграє важливу роль у прийнятті ефективних управлінських рішень на всіх рівнях – міжнародному, державному, регіональному, локальному.

Інформаційно-аналітична діяльність є основою процесу прийняття управлінських рішень. Жодне виважене рішення в науці, політиці, економіці або в комерційній діяльності не можна приймати без належного інформаційно-аналітичного забезпечення. Прийняття управлінських рішень потребує сьогодні не лише пошуку інформації для вирішення проблеми, але й аналітичного оцінювання цієї інформації з метою передбачення тенденцій розвитку проблеми, розроблення рекомендацій щодо її вирішення. Для управлінської сфери важливим є попередження конфліктів і кризових ситуацій, пошук найкращого виходу з наявних кризових ситуацій, оцінювання можливих наслідків прийняття рішень, виявлення тенденцій стратегічного планування.

Управлінське рішення – це процес і результат аналізу інформації, прогнозування, оптимізації та вибору альтернативи з багатьох можливих способів досягнення поставленої мети. Це важлива складова творчого процесу, що вимагає від управлінця вольової дії на основі отриманих знань, навичок, досвіду та інформації для досягнення певної ефективності.

Процес підготовки управлінського рішення включає кілька етапів, таких як осмислення потреби в рішенні, діагностика та аналіз ситуації, формування варіантів рішень, оцінка цих варіантів, вибір найкращого, його реалізація, зворотний зв'язок та оцінювання результатів. Якість кожного з цих етапів впливає на якість та ефективність рішення в цілому.

З урахуванням швидко змінюваних ринкових умов і загостреної конкуренції, підвищення ефективності управлінського рішення є актуальним завданням для сучасних організацій. Ефективне використання інформаційно-аналітичних методів і ресурсів допомагає управлінцям приймати обґрунтовані рішення, що сприяє успішному функціонуванню та розвитку організації.

Інформаційно-аналітичне забезпечення управлінської діяльності є важливим аспектом у сучасному управлінні. Воно включає аналіз сфер і об'єктів діяльності суб'єкта управління для виявлення ключових тенденцій та закономірностей їхнього розвитку. Управлінська діяльність потребує постійного підвищення ефективності для відповідності державним інтересам і стратегічній меті.

Сучасні завдання управління відрізняються складністю та багатоаспектністю, що вимагає врахування перехресних зв'язків і багатьох критеріїв. Інформаційно-аналітичне забезпечення управлінської діяльності є необхідним для ефективного управління в умовах складних суспільних і економічних процесів, де важливою є здатність світу аналізувати й розуміти суспільні та науково-технічні зміни.

Інформаційно-аналітичні технології в управлінському процесі стають ключовим інструментом для оперативного надання інформації, прогнозування сценаріїв розвитку ситуації та вибору альтернативних варіантів управлінських рішень. Такий підхід дозволяє ефективно реагувати на складні виклики й забезпечує успішний розвиток держави та

суспільства. Інформаційно-аналітична діяльність у сучасному управлінні відіграє ключову роль у прийнятті обґрунтованих та ефективних управлінських рішень. Вона дозволяє збирати, аналізувати та інтерпретувати великі обсяги даних, що допомагає управлінцям краще розуміти ситуацію на ринку, власні можливості та загрози, а також дієво реагувати на зміни в середовищі.

Завдяки інформаційно-аналітичній діяльності можна проводити глибокий аналіз конкурентного середовища, виявляти нові тенденції та можливості для розвитку бізнесу, а також прогнозувати можливі наслідки прийнятих рішень. Крім того, інформаційно-аналітична діяльність дозволяє ефективно використовувати ресурси організації, оптимізувати бізнес-процеси та забезпечувати конкурентоспроможність на ринку. Такий підхід до управління дозволяє організаціям швидше реагувати на зміни.

Отже, інформаційно-аналітична діяльність є невід'ємною частиною сучасного управління, що дозволяє підвищити ефективність управлінських рішень, забезпечити конкурентоспроможність організації та досягти стратегічної мети.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11563839>

Ринок інформаційних продуктів та послуг у науково-технічній сфері

К. В. Шевченко, студентка

Науковий керівник – канд. наук із соц. комунікацій, доцент

Кислюк Л. В.

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Сучасний стан вітчизняного інформаційного ринку можна охарактеризувати як динамічний і мінливий. З поширенням новітніх інформаційних технологій, мобільного зв'язку та високошвидкісного Інтернету з'явилося безліч нових можливостей для доступу до інформації та комунікації. У всьому світі інформаційний ринок пропонує широкий спектр послуг, від електронної комерції та онлайн-банкінгу до соціальних мереж і онлайн-медіа. Такі компанії, як Google, Facebook, Twitter, Instagram, Amazon та Netflix, набули популярності по всьому світу й змінили спосіб споживання інформації та придбання товарів і послуг. Сьогодні ці компанії стрімко розвиваються та стають основними гравцями на світовому інформаційному ринку.

Основними гравцями ринку інформаційних продуктів та послуг у науково-технічній сфері є:

1) видавництва наукових журналів і книг, таких як Elsevier, Springer Nature, Wiley, Taylor & Francis. Вони надають доступ до актуальних наукових досліджень, результатів досліджень та інших наукових матеріалів для науковців і дослідників по всьому світу;

2) провідні наукові бази даних, такі як Web of Science, Scopus, PubMed, Google Scholar, Springer, Agris. Вони

забезпечують доступ до наукових досліджень і статей, які дозволяють науковцям і дослідникам отримувати актуальну та достовірну інформацію для своїх досліджень;

3) платформи для співпраці та обміну знаннями, такі як ResearchGate, Academia.edu, LinkedIn. Ці платформи дозволяють науковцям і дослідникам спілкуватися між собою, ділитися знаннями, обговорювати результати своїх досліджень і знаходити колег для співпраці;

4) провідні компанії, що надають послуги у сфері наукових досліджень і розробки, такі як IBM, Google, Microsoft, Amazon. Вони працюють над різними проєктами, пов'язаними зі створенням нових технологій, наукових відкриттів і досліджень;

5) платформи та сервіси для зберігання, оброблення та аналізу даних, такі як Google Диск, Microsoft OneDrive, IBM Watson, Google Analytics, Dropbox. Вони дозволяють науковцям та дослідникам обробляти та аналізувати великі об'єми даних, що допомагає в роботі над різними проєктами;

6) виробники науково-технічного обладнання та інструментів, наприклад Agilent Technologies, Thermo Fisher Scientific, Bruker. Вони розробляють і виготовляють різноманітне обладнання й інструменти для проведення наукових досліджень та аналізу проб;

7) навчальні та консалтингові компанії, що надають послуги у сфері наукових досліджень та розробки, такі як Coursera, edX, McKinsey & Company. Вони забезпечують науковців і дослідників доступом до навчальних програм та консалтингових послуг, що допомагає їм розвивати свої професійні навички й здійснювати більш якісні дослідження;

8) наукові та дослідницькі центри, наприклад NASA, CERN, MIT, що є важливими гравцями на ринку інформаційних продуктів і послуг в науково-технічній сфері,

оскільки займаються проведенням наукових досліджень, відкриттям нових технологій та розробленням нових продуктів;

9) університети та науково-дослідні установи, які також є ключовими учасниками на ринку інформаційних продуктів та послуг у науково-технічній сфері. Вони проводять власні дослідження, публікують результати у наукових журналах, надають доступ до бібліотек та лабораторій для науковців і студентів, а також забезпечують освітні програми в галузі науки та техніки;

10) наукові конференції та семінари, які є важливими подіями для обміну знаннями, презентації результатів досліджень та встановлення контактів між науковцями та дослідниками. Вони створюють платформу для обговорення актуальних питань у науковій та технічній галузях та сприяють розвитку наукової спільноти.

Нові технології, зокрема штучний інтелект, блокчейн та Інтернет речей, створюють додаткові можливості для розвитку інформаційного ринку. Використання цих технологій може забезпечити покращення якості інформаційних послуг і продуктів, а також збільшення їхньої ефективності та зменшення вартості.

Однак незважаючи на переваги, які надає нам мережа Інтернет і новітні технології, виникають і нові виклики та загрози. Насамперед інформаційний ринок в Україні страждає від неякісної журналістики, труднощів у побудові сильних бізнес-моделей, відсутності ефективного законодавства та державної підтримки. Зростає й кількість загроз, пов'язаних з використанням Інтернету, таких як кібербулінг, онлайн-шахрайство, порушення прав на приватність, хакерські атаки та безпека особистої інформації в мережі. Уряди й організації повинні вживати заходів для захисту користувачів Інтернету від таких негативних явищ.

Отже, перспективи розвитку інформаційного ринку як у світі, так і в Україні будуть залежати від розвитку наявних технологій, які стануть доступними, а також від заходів, що буде прийнято для покращення якості інформаційних послуг і захисту користувачів від негативних явищ у глобальному інформаційному просторі.

Для того, щоб ефективно функціонувати на ринку інформаційних продуктів та послуг у науково-технічній сфері, необхідно розвивати системи рецензування та оцінювання якості інформації, сприяти розробленню відкритих наукових платформ і забезпечувати доступність наукової інформації для всіх зацікавлених сторін. Тільки таким чином можна забезпечити стаке зростання та інноваційний розвиток у науковій і технічній сфері, що, у свою чергу, сприятиме загальному прогресу суспільства.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562605>

До проблеми цифровізації діловодства в аерокосмічній галузі

А. І. Стогній, студентка

Науковий керівник – доктор наук із соц. комунікацій, професор

Шемаєва Г. В.

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Цифрові технології відіграють ключову роль у розвитку аерокосмічної індустрії, удосконалюючи способи, за допомогою яких проєктують, виробляють та керують літаками й космічними апаратами. Цифровізація діловодства відкриває безліч можливостей, що відображено в результатах теоретичних досліджень.

Так, О. Перчук та її співавтори в статті «Особливості впровадження цифровізації документообігу в державних установах» акцентують увагу на тому, що цифровізація діловодства є важливим напрямом розвитку, який може значно полегшити вирішення складних завдань. Вони наголошують на необхідності розроблення власних цифрових рішень з метою забезпечення ефективності та конкурентоспроможності на світовому ринку.

Пріоритетне значення в процесі цифровізації діловодства належить електронному документообігу. Різні системи роботи з документами в цифровому вимірі розкриває О. Лаба в дисертаційному дослідженні, спрямованому на висвітлення особливостей розвитку електронного діловодства в Україні. Вона узагальнює наукові дані стосовно впровадження електронного діловодства в організаціях України та характеризує особливості систем автоматизації діловодства й електронного документообігу. Зазначене зумовлює нагальність

виявлення таких систем, які функціонують в аерокосмічній галузі.

Варто зауважити, що цифрові трансформації в діловодстві, зокрема транспортної галузі, є предметом посиленої уваги документознавців. Наприклад, К. Корнійчук здійснює порівняння вітчизняних систем електронного документообігу за принципом «єдиного вікна», що використовують для документних операцій, пов'язаних із процесом авіаперевезення та системою електронного документообігу вантажних перевезень e-freight, яку впроваджує Міжнародна асоціація повітряного транспорту (ІАТА).

Дослідники цифровізації аерокосмічної галузі відзначають започаткування використання таких сучасних цифрових інструментів, як блокчейн, штучний інтелект, біг-дата. Загалом упровадження цифрових технологій у діловодство аерокосмічної галузі дозволяє оптимізувати та автоматизувати процеси управління документацією, що сприяє підвищенню ефективності й зменшенню часових витрат на вирішення адміністративних завдань. Це також надає можливості для забезпечення постійного доступу до необхідної інформації для всіх зацікавлених сторін, що полегшує комунікацію та сприяє швидкому прийняттю стратегічних рішень.

Упровадження цифрових систем управління документацією підвищує рівень безпеки та забезпечує конфіденційність даних, оскільки вони зберігаються в цифровому форматі з можливістю захисту за допомогою шифрування та інших кіберзахисних методів.

Цифровізація діловодства дозволяє підвищити ефективність виробництва та управління ресурсами, співпраці та обміну даними між різними підрозділами та партнерами. Цифрові рішення в діловодстві впливають на якість і безпеку продукції, конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Отже, цифровізація діловодства в аерокосмічній галузі не лише забезпечує оптимізацію внутрішніх процесів підприємств, а й відкриває нові перспективи для розвитку та зміцнення галузі в цілому. Вона є ключовим фактором у стимулюванні інновацій та розвитку аерокосмічної галузі.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11564287>

***Оптимізація організації документообігу підприємства
хімічної промисловості***

О.В. Шеремет, студентка

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент

Заверющенко О. Л.

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Саме інформація є основою для прийняття управлінських рішень і здійснення подальших дій, пов'язаних з їхньою реалізацією. Для ефективного управління підприємством хімічної промисловості важливо вчасно отримувати інформацію про діяльність і використовувати її для прийняття управлінських рішень. Для забезпечення порядку руху, реєстрації та оброблення документів в організації потрібно організувати систему документообігу.

Електронний документообіг відіграє ключову роль в оптимізації процесів на підприємствах, забезпечуючи численні переваги, які сприяють підвищенню ефективності та зниженню витрат на папір, друк, зберігання та транспортування документів, також значно зменшуючи час на оброблення документів завдяки автоматизації рутинних завдань.

Зараз проводиться глобальне запровадження технологій розповсюдження електронних безпаперових документів, які об'єднують користувачів через єдину мережу та допомагають забезпечити швидкий обмін документами, полегшуючи адміністративні завдання. Однак жодна система електронного документообігу не може замінити традиційний документообіг і не є йому паралельною, оскільки електронні копії не можуть бути гарантією юридичної достовірності інформації.

Не менш важливим та зручним є прискорення обігу документів шляхом миттєвої передачі документів між співробітниками та відділами, що дає змогу скоротити час на погодження та підписання документів через використання електронного підпису. Завдяки покращенню доступності та безпеки інформації електронний документообіг дозволить використовувати документи з будь-якого місця й у будь-який час через захищені мережі, підвищить надійність даних завдяки шифруванню та контрольованому доступу. Упровадження електронного документообігу збільшує прозорість та контрольованість процесів, допомагає відстежити статус документів у режимі реального часу та зменшити ризик утрати або пошкодження документів.

Логічна організація документообігу має велике значення для діяльності підприємства хімічної промисловості, оскільки від прозорості та ефективності документообігу залежить швидкість отримання інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень у діяльності підприємства цього виду. Процес розповсюдження документів складається з наступних етапів: оформлення документа в організації або отримання його від сторонньої особи, перевірка документів, оформлення документів, архівування.

Оптимізації організації документообігу підприємства хімічної промисловості можна досягнути шляхом упровадження електронного документообігу, а саме: вибору та застосування програмного забезпечення для електронного документообігу, навчання персоналу роботі з новою системою, поступового переведення паперових документів в електронний формат. Крім того, досягти цієї мети допоможе автоматизація бізнес-процесів, зокрема аналіз наявних бізнес-процесів, вибір та впровадження ВРМ-системи, інтеграція ВРМ-системи з дієвими системами підприємства.

Використання цифрових підписів та електронної автентифікації, зокрема вибір рішення для цифрових підписів, інтеграція цифрових підписів в наявні системи документообігу, навчання працівників використанню цифрових підписів, також сприяє подальшій оптимізації організації документообігу підприємства названої галузі.

Загалом упровадження електронного документообігу на підприємствах сприяє суттєвому підвищенню продуктивності праці, зниженню операційних витрат і підвищенню конкурентоспроможності компаній.

Отже, ефективна організація документообігу є критично важливою для успішної діяльності підприємства хімічної промисловості, а оптимізація системи його документообігу дозволяє зменшити витрати часу та ресурсів, покращити контроль за документами та підвищити продуктивність роботи. Упровадження електронного документообігу та автоматизація процесів на підприємстві хімічної промисловості є ключовими факторами успішної оптимізації його документообігу.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562008>

***Вебінари як сучасний засіб комунікації в науковому
співтоваристві та освітній діяльності***

С. В. Кирилаха, аспірантка

Національний університет «Запорізька політехніка»

У сучасному інформаційному розвитку суспільства у сфері комунікації для організації інтерактивного спілкування та навчання в реальному часі в мережі Інтернет існує необхідність використання в освіті технічних засобів. Мережева взаємодія – це спосіб діяльності із спільного використання інформаційних, інноваційних, методичних, кадрових ресурсів. Вона можлива за певних умов: спільна діяльність учасників мережі; загальний інформаційний простір; механізми, що створюють умови для мережевої взаємодії.

На сучасному етапі «інформаційне суспільство характеризується можливостями, що не тільки й не стільки розширюють можливості накопичення та перероблення інформації, скільки новими формами комунікації». Саме комунікація задає «світовий інформаційний порядок» (Е. Гідденс).

Останнім часом у навчанні активно почали застосування нову освітню інформаційно-комунікаційну технологію – вебінар. Термін «вебінар» – це буквальный переклад англійського терміна «webinar», який є скороченням web-based seminar, тобто це «семінар, організований за допомогою вебтехнологій». Однак зараз термін «вебінар» слід трактувати більш широко: це освітня інформаційно-комунікаційна технологія, організована в Інтернеті за допомогою спеціального програмного забезпечення, за допомогою якого здійснюється очне передання й контроль знань, переважно в інтерактивному режимі.

У процесі планування вебінару потрібно обов'язково зрозуміти, які цілі ви ставите перед собою, але найголовніше – визначити, які цілі повинен досягти слухач. Досягнення цілей – це діяльність учасників вебінару, для виконання якої необхідно дати відповідну теорію – це і є змістом вебінару. Розроблення сценарію вебінару – це послідовність подання навчального матеріалу і виконання певної діяльності. Для впровадження конференц-зв'язку керівнику (особі, що приймає рішення) організації необхідно визначити головну мету застосування: проведення наради, підбір персоналу, оперативність в ухваленні рішень, здійснення контролю, дистанційне навчання, наукове стажування тощо.

Вебінару властива головна ознака семінару – інтерактивність. Інакше кажучи, спікер робить доповідь, учасники ставлять питання і доповідач відповідає на них. Можливість ставити питання представлена у чаті. На вебінарі, як і на звичайному семінарі, є можливість взаємодіяти з ведучим.

Вебінар забезпечує, передусім, неперевершену (порівняно з іншими формами навчання) швидкість оновлення знань за підтримки інформаційних ресурсів. Ця форма дозволяє практично без обмежень розширити навчальну аудиторію лектора, «знімаючи» всі географічні та адміністративні межі.

Вебінари дозволяють проводити онлайн-презентації, тренінги, синхронно переглядати сайти, відеофайли і зображення, спільно працювати з документами і додатками (Word, Excel та ін.), навчають створювати профілі й працювати в наукометричних базах даних, таких як Scopus, Web of Science (WoS), Google Scholar, Index Copernicus, SJR (міжнародні бази відображають публікаційну активність авторів). Останнє важливо для аспірантів і науковців, оскільки бази покликані зберігати та систематизувати різні публікаційні матеріали, допомагати в пошуку джерел для проведення наукових досліджень, а також допомагати порівнювати різні журнали,

грантові фонди тощо, а цю інформацію необхідно знати молодим ученим.

Важливою засадою успішного проведення онлайн-заходів є правильний підбір використовуваних технологій і засобів ІКТ, які будуть використовуватись для організації. У вебінарі можуть брати участь від одного до кількох сотень осіб, з них один або кілька можуть виступати як ведучі вебінару (спікерів). Тому для організації вебінару потрібна спеціальна платформа: складно провести заняття на 100 осіб у стандартному месенджері з відеозв'язком. Одна із таких платформ – це сервіс Jitsi, який надає користувачам можливість безкоштовно проводити вебінари.

Вебінари можуть бути спільними і включати в себе сеанси голосувань і опитувань, що забезпечує повну взаємодію аудиторії та ведучого. У деяких випадках ведучий може говорити через телефон, коментуючи інформацію, що відображається на екрані, а слухачі можуть йому відповідати, переважно телефоном з гучномовцем. На ринку також є технології, у яких реалізовано підтримку VoIP-авдіотехнологій, що забезпечують повноцінний авдіозв'язок через мережу онлайн. Вебінарам (залежно від провайдера) може бути властива функція анонімності або «невидимості» користувачів, завдяки чому учасники однієї і тієї самої конференції можуть не знати про присутність один одного.

Вебінаромаратон (маратон вебінарів) – міжнародний проєкт міжнародної науково-освітньої організації філологів «Захід-Схід» ISPOP, цикл щотижневих вебінарів, зініційований як міжнародний проєкт міжнародної науково-освітньої організації філологів «Захід-Схід» ISPOP, безкоштовний маратон вебінарів для філологів та викладачів за участі грузинських, українських, польських, словацьких, болгарських, іспанських, французьких, німецьких, угорських філологів та викладачів, які навчають іноземних мов.

Можливості та різновид заходів, що проводяться в режимі вебінару, просто вражає. Вебінар як одна з форм організації

дистанційного навчання отримала свою популярність через низку переваг (О. Д. Словінська):

- економія коштів. Особливо це актуально для компаній із широким географічним покриттям;

- масштаб аудиторії. У вебінарі може брати участь необмежена кількість осіб. За винятком тих вебінарів, коли йдеться про тренінг, тому що під час тренінгу тренер повинен не тільки видавати інформацію, а й отримувати її;

- прямий доступ до допоміжних бібліотек. Прямо в процесі навчання студент може відвідати онлайн будь-яке сховище даних, зазначених у вебінарі. Це також зручно для викладача, який може заздалегідь підготувати необхідні посилання на зовнішні ресурси;

- легка архівація. Вебінар легко може бути збережений, заархівований, розміщений на вебресурсі та наданий на вимогу. Більш того, з матеріалів вебінару цілком можна створити електронний курс.

Зі зростанням кількості та якості ІКТ усе більш популярним стає впровадження в навчальний, науковий і робочий процеси засобів, призначених для організації конференцій не лише в Україні, але й у всьому світі. Лише за даними популярної системи GotoMeeting засоби організації вебконференцій щорічно використовують більше ніж 330 тисяч організацій і більше ніж 100 мільйонів людей.

Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій та систем (МНУЦ) Національної академії наук Міністерства освіти і науки України був однією з перших в Україні науково-освітніх організацій, яка почала ще в 1995 році реальне впровадження ІКТ в освіту. У створенні телекомунікаційної дидактичної лабораторії і подальших розробок у межах цієї структури, зокрема і систем організації вебконференцій, було використано результати широкої міжнародної співпраці з провідними університетами Великої Британії, Нідерландів, Норвегії, Франції, Мексики та ін.

Технологія вебінарів надає потужний функціонал для реалізації дистанційного навчання та має значні дидактичні можливості. Практично всі види аудиторних занять, які використовують у традиційній освіті, можуть бути реалізовані засобами вебінарів.

Отже, вебконференції можуть використовуватись як засіб оперативного ухвалення рішення в тій чи іншій ситуації, підвищення ефективності, мобільності учасників, а головне – як важливий елемент ІКТ-підтримки технологій у процесі навчання. Це унікальна можливість організації колаборативної роботи, яка характерна для науково-дослідної і навчальної діяльності у школах і вишах нашої країни.

Організація інфраструктури вебконференцій і проєктування науково-дослідної роботи за використання новітніх засобів навчання реалізується в умовах освітнього процесу, спрямованого на забезпечення його ефективного функціонування. Об'єднані зусилля фахівців ЗВО, інтеграція моделі високо-організованої інфраструктури вебконференції і правильний підбір програмних рішень дозволяють підвищити наукову комунікацію членів онлайн-заходу на всіх рівнях його організації.

Сучасна система освіти повинна стати інноваційною, такою, що формує напрямки розвитку економіки з випереджальною підготовкою фахівців нового покоління. У цих умовах основним завданням системи освіти є також формування педагога, здатного успішно організувати свою діяльність у проблемних ситуаціях професійно компетентно, такого, що володіє здатністю легко адаптуватися в сучасному освітньому середовищі, бути конкурентоспроможним в умовах сучасного ринку праці.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11554105>

*Застосування цифрових технологій
у сучасному навчальному процесі*

В. О. Бабіна, канд. політ. наук, доцент

Національний університет «Одеська політехніка»

Сучасні цивілізаційні зміни, що стосуються багатьох сфер суспільного та публічного життя, підвищили інтерес науковців і дослідників питань в області соціальних наук і використання освітніх електронних засобів і ресурсів. Практика викладання предметів за допомогою традиційних навчальних засобів поступово почала поступатися місцем більш широко використовуваним технічним навчальним засобам. Розвиток мобільних, бездротових інформаційно-комунікаційних технологій дозволив нам спілкуватися з будь-ким із викладачів, незалежно від часу і місця, в якому ми перебуваємо, втілюючи у життя безліч нових можливостей освітньої діяльності (т.зв. дистанційна освіта). Важко говорити про сучасну освіту, не беручи до уваги важливу роль інформаційних електронних навчальних засобів, мультимедійної освіти та навчання, а також віртуальної освіти. Крім того, широкого поширення набули електронні навчальні підручники, які нині широко використовуються під час навчального процесу в розвинутих країнах світу.

За останні два десятиліття в українських і закордонних навчальних закладах багато уваги приділяється впровадженню дистанційного, комбінованого і мобільного навчання та інших технологій викладання різних дисциплін .

Мобільне навчання, яке структурно належить до дистанційної освіти і навчання, є новою освітньою парадигмою, на основі якої створюється нове навчальне середовище, де студенти можуть отримати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час та в будь-якому місці,

що робить сам процес навчання всеохоплюючим та мотивує до безперервної освіти та навчання протягом усього життя.

Електронне (дистанційне) навчання – це організований за певними темами, предметами, програмами навчальний процес, який передбачає активний обмін інформацією між студентами і викладачами, а також між самими студентами, і при якому використовуються в максимальній мірі сучасні засоби нових інформаційних технологій і засоби масової комунікації – звичні для нас факс, радіо, телебачення, в тому числі кабельне, а також аудіо-, теле- і відеоконференції, засоби мультимедіа і гіпермедіа, комп'ютерні телекомунікації

Комбіноване навчання – це педагогічно виважене поєднання технологій традиційного, електронного, дистанційного і мобільного навчання, спрямоване на інтеграцію аудиторного та позааудиторного навчання.

Термін мікро-навчання (micro-learning) використовується для навчання за допомогою ІТ технологій. Навчальний курс розбивається на максимально доцільну кількість дуже коротких курсів. Кожен з мікро-курсів має дуже конкретний зміст і його можна вивчити за 5-10 хвилин

У порівнянні з електронним і дистанційним навчанням мобільне надає суб'єкту навчання більшу кількість «ступенів вільності» – вищу інтерактивність, більшу свободу руху, більшу кількість технічних засобів, основними з яких є нетбуки, планшетні ПК, PDA (персональні цифрові помічники), аудіо – програвачі для запису та прослуховування лекцій, електронні книжки, мобільні телефони, смартфони тощо.

Іноді виокремлюють віртуальне навчання, під яким розуміють усі форми та підходи до навчання з використанням Інтернету. Йдеться про електронне навчання (за визначенням Європейської комісії), або об'єднання електронного та мобільного навчання (за визначенням українського вченого С. Семерікова, який зауважує, що «мобільне навчання забезпечує більшу навчальну мобільність порівняно з електронним або традиційним навчанням»).

У свою чергу, передумови для мобільного навчання закладено в 70-х роках минулого століття, коли Алан Кей запропонував ідею комп'ютера розміром зі звичайну книгу для освітніх цілей. У 1990-х роках із появою кишенькових персональних комп'ютерів починається впровадження мобільного навчання в навчальний процес університетів, з'являються перші навчальні проекти для реалізації мобільного навчання.

Насамкінець варто зазначити, що мобільна освіта, як складова дистанційної освіти, в еру цифрових технологій і смартфонізації суспільства стає невід'ємною частиною життя суспільства і дедалі поширенішою у світі. Саме тому для України світовий досвід є важливим і цікавим, адже наша країна у певній мірі планує не відставати від сучасних світових тенденцій, які чітко простежуються. Насамкінець варто зазначити, що мобільна освіта, як складова дистанційної освіти, в еру цифрових технологій і смартфонізації суспільства стає невід'ємною частиною життя суспільства і дедалі поширенішою особливо після пандемії Covid-2019. Саме тому для України у період військового стану дуже велику роль має розвиток дистанційного навчання за допомогою цифрових технологій.

Таким чином, коли використання технологій впроваджено на кожному етапі роботи під час навчання, студент отримує розуміння того, що технології не тільки є невід'ємною частиною сучасного світу, а й інструментом, який дає можливість виконувати роботу якісніше, швидше та зручніше. Крім того, саме інформаційні технології допомагають адаптуватися до нових методів та технік викладання й у стислі терміни отримати знання вміння та навички, що відповідають сучасним вимогам галузі. Також студенти засвоюють стратегії самонавчання, які дають їм можливість справлятися з проблемами поза аудиторією, використовувати техніку спільного навчання і роботи, та працювати у різних проектах.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11554449>

*Деякі особливості нормативного регулювання здобуття
ступеня доктора наук*

В. Голомедов, студент

*Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Дмитренко Є. В.
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»*

За оновленою нормативною базою, що координує здобуття наукових ступенів доктора філософії та доктора наук, заклади вищої освіти мають право здійснювати підготовку здобувачів наукового ступеня доктора наук як у докторантурі, так і поза нею. Зауважмо, що підготовка доктора наук, на відміну від доктора філософії, здійснюється без отримання ліцензії.

Аби у закладі відкрилася докторантура з відповідної наукової спеціальності за галуззю науки, необхідне відповідне рішення вченої ради закладу, яке має затвердити керівник закладу відповідним наказом. Обов'язкова умова – «наявність трьох штатних працівників – докторів наук, які мають наукову кваліфікацію, що відповідає цій науковій спеціальності».

Наукова кваліфікація, відповідно, визначається певними критеріями. Зокрема, така особа повинна мати науковий ступінь доктора наук з відповідної галузі науки та/або наукової спеціальності або вчене звання професора за відповідною кафедрою (науковою спеціальністю) (тобто наявність обох критеріїв не обов'язкова). Також необхідні наукові публікації з відповідної наукової спеціальності, серед яких не менше трьох публікацій за останні п'ять років, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus. Важливо зауважити, що публікації у фахових виданнях України, віднесені до категорії «Б», не є рівноцінними із публікаціями в

міжнародних виданнях: до однієї публікації, проіндексованої у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, прирівнюється дві публікації за останні три роки у виданнях, що включені до категорії “Б” Переліку наукових фахових видань України. Також до двох публікацій прирівнюється одна одноосібна монографія (дві колективні монографії) з наявністю трьох рецензентів і рекомендацією вченої ради закладу, виданих за останні п’ять років. Як бачимо, чинність критеріїв обмежується трьома – п’ятьма роками, очевидно, для додержання актуальності та затребуваності наукових досліджень.

Крім того, аби відкрити докторантуру, необхідно, щоб означені особи брали участь у підготовці наукових кадрів, що підтверджується виданим здобувачеві документом про присудження відповідного наукового ступеня, а також в «атестації наукових кадрів як опонента (офіційного опонента) або члена відповідної спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради), або члена експертної ради з питань атестації наукових кадрів».

Прийом до закладу для підготовки в докторантурі здійснюється з урахуванням наукових, науково-технічних досягнень за обраною науковою спеціальністю відповідно до вимог цього Порядку та правил прийому до відповідного закладу, якими визначаються, зокрема, порядок, перелік і строки подання документів для вступу до закладу для підготовки в докторантурі.

Окрім названих вище умов і підстав для вступу в докторантуру для здобуття наукового ступеня доктора наук, назвемо ще кілька з них, на наш погляд, найбільш вагомих.

1. Підготовка в докторантурі здійснюється за науковими спеціальностями за галузями науки відповідно до переліку, затвердженого МОН. Дисертація (наукова доповідь) повинна відповідати паспорту наукової спеціальності.

2. Особа, яка здобуває науковий ступінь доктора наук, вступає до закладу для підготовки в докторантурі з метою завершення роботи над науковими дослідженнями та оформлення їх результатів та/або для підготовки наукових публікацій до захисту.

3. Для підготовки в докторантурі до закладу вступають особи, які мають ступінь доктора філософії (науковий ступінь кандидата наук), наукові досягнення, що потребують завершення або оформлення у вигляді дисертації (наукової доповіді), та не менше половини наукових публікацій за темою дисертації (наукової доповіді) від кількості, визначеної МОН, що відповідають вимогам, встановленим МОН, у наукових періодичних виданнях за відповідним напрямом досліджень.

4. Перелік документів, що подаються для вступу до закладу з метою підготовки в докторантурі, передаються для розгляду до відповідного структурного підрозділу, який протягом місяця з дати реєстрації заяви розглядає подані вступником документи та подає висновок на розгляд вченої ради закладу.

5. Відповідний структурний підрозділ надає пропозицію щодо призначення наукового консультанта з числа науково-педагогічних або наукових працівників, які мають трудові відносини із відповідним закладом, науковий ступінь доктора наук та необхідну наукову кваліфікацію. У разі самостійної підготовки наукових досягнень до захисту науковий консультант не призначається.

6. Докторанти проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової роботи, в якому визначаються зміст завдань, строки їх виконання та обсяг наукових робіт.

7. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук, доктора філософії готується державною або англійською мовою у вигляді спеціально підготовленої наукової праці на правах рукопису в твердій або м'якій палітурці та в електронній формі. Для оформлення дисертації існує окремий

нормативний документ від МОН України, у якому зафіксовано відповідні вимоги.

Загалом же треба відзначити, що підготовку в докторантурі та здобуття ступеня доктора наук регулює не один, а низка документів, що помітно ускладнює розуміння цілісності процесу, а зважаючи на регулярне оновлення окремих положень, стає зрозумілою необхідність постійного моніторингу можливих змін, аби додержати усіх вимог міністерства, успішно захистити докторську дисертацію і здобути ступінь доктора наук.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11555274>

***Проблеми цифровізації діловодства в закладі фахової
передвищої освіти***

О. М. Єнч, студентка

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент

Заверющенко О. Л.

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Упровадження цифрових технологій у систему документообігу закладу фахової передвищої освіти (ЗФПО) є комплексним і багатоаспектним процесом, який пов'язаний з певними труднощами та викликами. Проте цифровізація відкриває значні можливості для вдосконалення управління документацією, раціоналізації освітніх та адміністративних процесів, а також забезпечення високих стандартів якості освітніх послуг, що надає заклад.

Однією з головних проблем, що виникає при цифровізації діловодства в ЗФПО, є складність забезпечення ефективної взаємодії між різними системами електронного документообігу, які використовують. Відсутність уніфікованих стандартів взаємодії та обміну даними може приводити до виникнення проблем сумісності, втрати або дублювання інформації, а також зниження ефективності роботи з документами в цілому.

Іншою важливою проблемою цифровізації діловодства є необхідність регулярного оновлення технічної інфраструктури та програмного забезпечення для підтримки ефективної роботи систем електронного документообігу. Зі стрімким розвитком інформаційних технологій та зростанням обсягів електронних документів виникає потреба в постійній такій модернізації для

убезпечення відповідності сучасним вимогам, забезпечення надійності та безпеки оброблення даних.

У контексті цифровізації діловодства у ЗФПО ключовим стає підвищення рівня цифрової компетентності для оптимального використання електронних систем обігу документів. З цим пов'язані потенційні ризики щодо захисту цифрової інформації від несанкціонованого доступу, втрати або пошкодження. Також зі збільшенням обсягів електронних документів стає важливою не лише їхня конфіденційність, а й цілісність і доступність.

Водночас процес цифровізації діловодства у ЗФПО стикається з труднощами переведення наявних паперових документів у електронний формат для створення цифрових архівів. Ефективна цифровізація також вимагає удосконалення нормативно-правової бази, зокрема внутрішніх регламентів та інструкцій щодо роботи з електронними документами. Наявні правила та процедури, розроблені для роботи з паперовими документами, не завжди може бути належно застосовано до цифрового діловодства.

Отже, виявлення та аналіз ключових проблем цифровізації діловодства у ЗФПО дозволяє визначити пріоритетні напрями подальшого розвитку та вдосконалення системи цифрового діловодства в цілому, а також розробити ефективні засоби щодо усунення таких проблем з урахуванням специфіки освітнього середовища й потреб усіх учасників освітнього процесу.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11554975>

Стратегія формування бренду університету в сучасному освітньому просторі

О. Р. Гриншпун, студентка

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Шленова М. Г.

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

На сучасному ринку вищої освіти спостерігається різке зростання попиту на освітні послуги. Конкуренція загострилася настільки, що університети змушені все активніше застосовувати маркетинг, щоб адаптуватися до ринкових умов. PR та реклами, яким віддавали перевагу раніше, стає недостатньо, у зв'язку з чим інструментарій для залучення цільових аудиторій (абітурієнтів, студентів, роботодавців, органів державної влади, інвесторів) стає ширшим і складнішим. На перший план виходить створення та підтримання привабливого і незабутнього бренду вишу; саме це обумовлює актуальність дослідження.

Аспекти формування та просування бренду вишів відображено у вітчизняній та зарубіжній літературі, проте зберігається потреба в рекомендаціях, які були б придатними для практичного застосування.

Мета дослідження – запропонувати комплекс інструментів для формування бренду університету, які вирізняють його серед аналогів на ринку та забезпечують ефективне просування в сучасному освітньому просторі.

Правильне позиціонування, грамотно підібрані інструменти формування бренду, що наголошують на його унікальності, і значне посилення ролі комунікацій дозволять

підвищити конкурентоспроможність університету та зміцнити його становище в освітньому просторі.

У ході дослідження було виділено специфічні особливості брендингу та комунікацій у сфері освітніх послуг, а також ключові фактори, що впливають на формування та розвиток бренду університету. Ґрунтуючись на визначених факторах, наведено шляхи вдосконалення інструментів формування бренду університету, які забезпечують ефективне просування вишу та його конкурентоспроможність.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11561962>

***Інноваційні технології в документуванні діяльності
промислових підприємств***

Д. Д. Кардаш, студентка

Науковий керівник – канд. наук із соц. комунікацій, доцент

Кислюк Л. В.

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

На ринку є різні програмні продукти для створення електронного документообігу на підприємствах. Загалом, кожна програма має свої переваги і недоліки, і вибір тієї чи іншої програми буде залежати від конкретних потреб і вимог користувача.

1. М.Е.Дос:

– особливості: надійний і функціональний сервіс підготовки документів з можливістю обліку заробітної плати та обміну різними видами документів;

– переваги: універсальна програма, сумісна з будь-якими формами оподаткування, легко інтегрується з BAS, автоматичне оброблення документів;

– недоліки: працює тільки під управлінням ОС Windows, обмежені можливості відправлення документів на підписання.

2. СОТА:

– особливості: онлайн-сервіс здавання податкової звітності, працює з різними видами документів, має можливість відправлення запитів у податкову;

– переваги: можливість здавати звіти без установки програмного забезпечення, доступний з різних пристроїв;

– недоліки: обмежені можливості з підключенням токена, відсутній реєстр накладних.

3. FREDO:Звіт:

– особливості: реєстрація податкових накладних, формування та відправлення звітності до контролювальних органів;

– переваги: автоматичне заповнення звіту даними з BAS, включає облік ПДВ та акцизного податку;

– недоліки: відсутній реєстр отриманих та виданих накладних.

4. FREDO:ДокМен:

– особливості: створення документів за готовими шаблонами, відправлення електронних документів контрагентам;

– переваги: зручність відправлення електронних документів, уникнення створення друкованих копій;

– недоліки: обмеження на безкоштовну кількість документів.

5. FlyDoc:

– особливості: інтеграція з базою BAS, обмін документами прямо з неї;

– переваги: сумісність з різними конфігураціями програм, можливість обміну документами через сервер або електронну пошту;

– недоліки: висока вартість розробки.

6. Токени для КЕП:

– особливості: захищені носії електронних підписів, генеруються відповідно до законодавства;

– переваги: надійний захист паролем, простота використання;

– недоліки: потреба в новому ключі в разі блокування токена.

Загалом, кожна програма має свої особливості, переваги та недоліки, і вибір буде залежати від конкретних потреб і вимог користувача.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562370>

Особливості організаційно-розпорядчої документації

К. С. Мироненко, студентка

*Науковий керівник – доктор наук із соц. комунікацій,
професор Шемаєва Г. В.*

*Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»*

Документація є невід’ємною частиною процесів управління та прийняття управлінських рішень, що суттєво впливають на оперативність та якість управління в організаціях, установах, фірмах. Одним з найпоширеніших видів документів є організаційно-розпорядча документація. Вона є призначеною для оформлення процесів організації управління, фіксування розпорядчих дій та відображення зв’язків установи з вищими органами управління, підпорядкованими їй організаціями тощо. Традиційно цю документацію поділяють на дві групи: організаційну та розпорядчу. Згідно з Класифікатором управлінської документації НК 010:2021 це відповідно група документації з організації та припинення діяльності юридичної особи та група документації з керування персоналом. Варто зауважити, що в цьому класифікаторі подано повний перелік документів, що віднесено до зазначених груп документації.

Деякі дослідники, зокрема О. Загорецька, розглядає три групи документів у системі організаційно-розпорядчої документації установи. До першої групи вона відносить організаційні документи (статут, положення, правила, порядки, інструкції, колективний договір, номенклатуру справ). У другій групі вона називає розпорядчі документи з кадрових питань (розпорядження, накази). У третій групі дослідниця виокремлює інформаційно-аналітичні документи, що

здебільшого пов'язані з кадровими питаннями (акти, протоколи, довідки, доповідні та пояснювальні записки, заяви, подання, характеристики, службові листи). Але, якщо звернутися до вище зазначеного класифікатора, то можна третю групу доповнити документами, що належать до групи документації з організації та припинення діяльності юридичної особи. Це, зокрема, аналітична довідка, аналітична доповідь та аналітичний огляд про роботу (діяльність) певної установи.

Усю роботу з вище вказаними групами документації ведуть за державними стандартами. Дотримання державного стандарту уніфікує й полегшує ведення документації та писемного ділового спілкування.

Для ефективного використання організаційно-розпорядчої документації важливе значення має ДСТУ 4163:2020 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів». Цей стандарт встановлює склад реквізитів документів; вимоги до змісту й місця розташування реквізитів у документах; вимоги до бланків та оформлення документів; вимоги до виготовлення документів. Дотримання правил оформлення та зберігання документів, відтворених у державних стандартах та постановах з підготовки й оформлення ділової документації, сприяє забезпеченню ефективного обліку та контролю на підприємстві й допомагає уникнути можливих проблем під час перевірок та аудиту.

Велику роль відіграє словесне оформлення рішень, дій, зв'язків. Мова документа не є пасивним фіксатором прийнятих рішень, а виконує активну стимулювальну роль в управлінській діяльності. Так, дієвість директивної та розпорядчої документації значною мірою забезпечено мовою наказів, розпоряджень, постанов. Відповідних мовних конструкцій потребують документи, що викладають прохання, вимогу, подяку.

Загалом обіг організаційно-розпорядчих документів в установі забезпечує ефективність таких ключових функцій управління: планування, організації, контролю та мотивації. Проте, незважаючи на значний вплив цифровізації на документні процеси, створення організаційно-розпорядчих документів відбувається здебільшого з використанням текстових редакторів. Тому перспективним у цьому контексті є впровадження сучасних цифрових технологій і систем автоматизації діловодства для формування документів та організації їхнього руху з урахуванням їхньої видової особливості.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562083>

Супровідний лист як важливий інструмент професійної комунікації

*О. В. Коновченко, канд. філол. наук, доцент
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»*

На сьогодні вже стало правилом у процесі пошуку роботи надсилати резюме (англ. Resume / CV) – документ, що містить стисло інформацією про освіту, досвід роботи та навички претендента на посаду. В умовах конкуренції додатковим важелем впливу на потенційного роботодавця може стати супровідний лист (англ. Cover Letter) – документ, який надсилають разом із резюме та за допомогою якого кандидат пояснює, чому саме він відповідає вимогам вакансії та яку користь він може принести компанії.

За кордоном надсилати із резюме супровідний лист – загальноприйняте правило, навіть якщо про це спеціально не йдеться в оголошенні про вакансію. У багатьох іноземних компаніях на першому етапі відбору претендентів оцінюють два документи – резюме і супровідний лист, і якщо супровідного листа немає, заявку можуть загально проігнорувати (wizeclub.education). В Україні така практика ще не набула поширення. Вітчизняні фахівці рекомендують надсилати супровідний лист у таких ситуаціях пошуку роботи: якщо про це сказано в оголошенні про вакансію; якщо кандидат не має досвіду роботи або його досвід роботи мінімальний; якщо кандидат кардинально змінює професію чи сферу діяльності (advice.telegazeta.com.ua; indigo.co.ua).

І резюме, і супровідний лист містять інформацію, на підставі якої потенційній роботодавець буде вирішувати,

запрошувати кандидата на співбесіду чи ні. Однак резюме, як список відповідних вакансій кваліфікацій та досягнень, формує уявлення лише про професійний портрет кандидата. Супровідний лист характеризує кандидата не лише з професійного, а й особистісного боку, оскільки надає змогу детальніше описати відповідні вакансії професійний досвід і ключові досягнення, продемонструвати зацікавленість працевлаштуватися в конкретній компанії, здатність чітко викладати думки та креативно мислити, а також комунікативні навички (vonahub.org.ua; indigo.co.ua). Супровідний лист допомагає привернути увагу потенційного роботодавця до кандидата, оскільки показує, що він доклав більше зусиль, щоб отримати цю роботу. Часто саме супровідний лист може вирішити долю кандидата. Згідно з опитуванням ResumeLab, 77% рекрутерів віддають перевагу заявкам із супровідним листом; 83% рекрутерів вважають, що «грамотно складений супровідний лист може гарантувати претенденту співбесіду, навіть якщо його резюме не зовсім відповідає вказаним в оголошенні вимогам» (wizeclub.education). Буває, що завдяки супровідному листу рекрутер «бачить у претендентові „свою людину” й може заплющити очі на деякі хиби в резюме» (indigo.co.ua).

Для того щоб супровідний лист привів до бажаного результату, слід дотримуватися рекомендацій щодо його змісту й оформлення. Особливо це стосується електронного листування, яке на сьогодні, фактично, стало основним інструментом професійної комунікації. Розглянемо особливості складання супровідного листа для українських компаній.

Оскільки супровідний лист до резюме – це відповідь на вимоги конкретної вакансії, його, як і резюме, потрібно адаптувати до вимог конкретного роботодавця – помилкою є надсилати один і той самий лист усім потенційним роботодавцям. Перш ніж розпочати писати супровідний лист,

слід провести дослідження про компанію й уважно ознайомитися з описом вакансії. Це потрібно для того, щоб дізнатися ім'я / ім'я та по батькові та прізвище рекрутера, зрозуміти політику й цінності компанії, виокремити відповідний вимогам компанії досвід, щоб у листі наголосити саме на ньому.

Не слід забувати, що супровідний лист – це документ, тобто матеріальний об'єкт, який містить обов'язкові елементи – реквізити. Реквізитами супровідного листа є: 1) адресат; 2) заголовок до тексту; 3) текст зі звертанням; 4) відмітка про наявність додатків; 5) заключний комплімент із підписом; 6) дата листа. Принагідно зауважимо, що супровідний лист для закордону дещо відрізняється складом і розміщенням реквізитів. Фахівці з ділових комунікацій виробили рекомендації щодо змістового наповнення реквізитів супровідного листа.

У реквізиті «Адресат» вказують ім'я та прізвище того, хто розглядатиме заявку. У такому разі супровідний лист приверне до себе більше уваги, ніж той, який адресовано компанії загалом. Якщо кандидат не зміг знайти потрібну інформацію, він може зазначити посаду рекрутера або адресувати лист відділу кадрів.

У заголовку до тексту вказують назву посади, на яку подають заявку. Заголовок до тексту – обов'язковий для електронного листа реквізит: якщо кандидат не заповнює поле «Тема», це свідчить про те, що він щонайменше не знає правил ділового спілкування. Для «звичайного» листа заголовок можна не наводити, однак тоді назву посади слід вказати в першому реченні тексту листа.

Супровідний лист – це імітація безпосереднього спілкування з роботодавцем. Саме тому текст листа завжди починають звертанням до рекрутера. Формула звертання залежить від політики компанії (sweetcv.com): можна

звернутися на ім'я, якщо це сучасна, «молода» компанія («Шановний Дмитре!», «Шановний пане Дмитре!»), або на ім'я та по батькові, якщо це «серйозна» компанія («Шановний Дмитре Олександровичу!»). Якщо ж ім'я / ім'я та по батькові рекрутера знайти не вдалося, можна використати звертання за посадою («Шановний пане менеджер з персоналу!», «Шановний пане HR-менеджер!») або нейтральне «Шановний пане/пані!». Незалежно від того, яке було використано звертання, надалі в тексті листа до рекрутера слід звертатися на «Ви».

У тексті супровідного листа, за твердженням фахівців SweetCV, кандидат має розв'язати три завдання: 1) позитивно привернути увагу рекрутера; 2) переконати рекрутера в тому, що саме він – ідеальний претендент, щоб стати частиною команди роботодавця; 3) заохотити рекрутера перейти до наступного етапу вивчення кандидатури – «кинути всі справи і якнайшвидше зателефонувати..., поки не зателефонував хтось інший» (sweetcv.com). Відповідно у вступі (перший абзац) кандидат, зазначивши, на яку посаду претендує, і навівши джерело інформації про вакансію, пояснює, чому хоче працювати на цій посаді саме в цій компанії (наприклад, може написати, що йому близькі цінності компанії, він тривалий час слідкує за публікаціями про кампанію в ЗМІ та соціальних мережах тощо). В основній частині (наступні один-три абзаци) кандидат доводить, що саме він підходить для вакансії. Для цього, попередньо обміркувавши, які проблеми компанія намагається вирішити за допомогою вакансії, він розповідає про найзначніші досягнення на попередній роботі, що відповідають вимогам вакансії і допоможуть вирішити ці проблеми; якщо ж потрібного досвіду немає – можна пояснити, як інші професійні навички можуть сприяти розвитку бізнесу потенційного роботодавця. Помилкою є переказувати весь зміст резюме, уживати загальні, шаблонні фрази на кшталт «Я

цілеспрямований, стресостійкий, комунікабельний...» тощо. Слід навести конкретні, підтвержені фактами й цифрами приклади з попереднього досвіду, що демонструють кваліфікацію і якість, потрібні для успішної роботи в новій компанії. Фахівці рекомендують використовувати ключові слова та фрази, які часто вживають в описах подібних вакансій. Це «підкреслить відповідність кандидата запропонованій посаді, а також покращить SEO-оптимізацію листа», якщо кандидат опублікує його на інтернет-майданчиках пошуку роботи (vopahub.org.ua). У заключній частині (останній абзац) кандидат дякує за увагу й закликає рекрутера до дії (англ. call to action) – пропонує зв'язатися з ним (зателефонувати або запросити на співбесіду), щоб обговорити деталі.

У відмітці про наявність додатків подають перелік доданих до листа документів. Це, зокрема, резюме.

Заключний комплімент («*З повагою*», «*З найкращими побажаннями*») наводять перед підписом. У реквізиті «Підпис» ставлять особистий підпис, наводять повне ім'я та прізвище кандидата, його контактний номер телефона, адресу електронної пошти, і, якщо є, покликання на профіль на інтернет-ресурсах з пошуку роботи.

Важливим моментом, яке впливатиме на рішення рекрутера, є обсяг супровідного листа. Є загальне правило: з гарним супровідним листом рекрутер ознайомлюється за 10 секунд. Саме тому супровідний лист має бути лаконічним. Його оптимальний обсяг – не більше однієї сторінки формату А4, обсяг тексту – 3-5 абзаців.

Варто звернути увагу на мовностильові особливості супровідного листа. Супровідний лист пишуть в офіційно-діловому стилі, однак фахівці наголошують на тому, що він не повинен бути занадто офіційним. У будь-якому разі, слід уникати мовних штамів та канцеляризмів на кшталт «*Прошу Вас розглянути моє резюме...*». Не слід забувати й про мовну

грамотність. Мовні помилки (особливо орфографічні, пунктуаційні, граматичні) та друкарські огріхи можуть справити погане враження на рекрутера, адже їх сприймають як вияв недбалості та непрофесіоналізму. Тому, перш ніж надіслати лист, його потрібно кілька разів перечитати.

Оформлення супровідного листа також впливатиме на рішення потенційного роботодавця. Слід запам'ятати, що супровідний лист, як і резюме, друкують. Рекомендують використовувати стандартні шрифти й кольори, а також такі ж елементи форматування, як і в резюме, – це буде виглядати більш професійно. Щоб полегшити сприймання інформації, текст листа слід структурувати: розбити на абзаци, можна використовувати списки.

Таким чином, грамотно складений супровідний лист, яким кандидат демонструє професіоналізм та зацікавленість працювати в конкретній компанії, дає змогу досягнути бажаного результату – отримати запрошення на співбесіду.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11555125>

***До проблеми точності слововживання: віддієслівні іменники
в текстах документів***

*Є. В. Дмитренко, канд. філол. наук, доцент
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»*

Письмова форма офіційно-ділового стилю сучасної української мови досі часто демонструє законсервовані канцелярські форми-штампи, серед яких, зокрема, зустрічаємо й надмірну кількість віддієслівних іменників, що дісталися нам у спадок від канцелярської традиції минулих сторіч.

Сучасні мовознавці, філологи, спеціалісти з бізнес-комунікацій приходять до висновку, що, по-перше, в українській мові категорія віддієслівних іменників у лексичному розумінні є більш розвинутою, на відміну від російської мови, а по-друге, для української мови автентично характерною є дієслівність, і невиправдано замінювати дієслова на віддієслівні іменники в науковому та документному тексті немає сенсу, бо це спотворює як природні принципи організації україномовного тексту, так і динаміку сприйняття й розуміння цього ж тексту.

На підставі аналізу досліджень і пропозицій від активних науковців-філологів можемо дати певні спостереження й зробити певні узагальнення.

1. Віддієслівні іменники із значенням перебігу процесу (документування, визначення, застосовування тощо) і процесу як явища (застосування, вивчання, нотування, змагання тощо) мають абстрактне значення дії на відміну від первинних для них дієслів (дієслова мають завжди конкретне значення дії, хоча інфінітив має тут власну специфіку: завантажувати –

завантажую – завантаження; досліджувати – досліджую – дослідження).

2. Із попереднього витікає, що віддієслівні іменники – виправданий засіб для надавання тексту узагальненості, безособовості, абстрактності, що є ознаками наукового і офіційно-ділового стилів (особливо канцелярського та законодавчого підстилів), звідси – велика кількість таких одиниць саме в названих стилях, це чи не визначна мовна особливість наукових та документних текстів.

3. З іншого боку, «нанизування» іменників, (серед них і віддієслівних, і часто це іменники в родовому відмінку кілька поспіль) призводить до порушення динаміки розуміння тексту (тому іноді дуже важко читати і розуміти текст статті або документа). Класичний приклад: *На виконання розпорядження (Р.в.) Кабінету (Р.в.) Міністрів (Р.в.) щодо впровадження (Р.в.) змін (Р.в.) ...* (курсивом – віддієслівні іменники).

4. У нашій мові є кілька «зручних» способів не вживати таку кількість іменників, іноді навіть є цілком логічно й лінгвістично вмотивована необхідність такої заміни.

Найперше і найлегше – вжити відповідну форму дієслова (і ось тут як раз знадобиться інфінітив, який, як відомо, є «проміжною ланкою» між дієсловом і іменником як головними, базовими частинами мови в нашій граматиці). Для нашого прикладу можлива така альтернатива: *На виконання розпорядження (Р.в.) Кабінету (Р.в.) Міністрів (Р.в.) впровадити (дієслово) зміни (Зн.в.) ...* Навіть за таких, здавалося б, не значних змін, текст «дешифрується» значно легше (у нашому випадку – це лише фрагмент фрази, про увесь же текст такого типу годі й говорити).

Інший спосіб – змінити структуру речення, що дозволить зробити кілька граматичних замін і не спотворити при цьому зміст тексту. Розглянемо також досить типовий фрагмент: *Аналіз (ім.) порядку (ім. Р.в) надання (ім. Р.в.) послуг (ім. Р.в) з*

метою (ім.) подальшого (Р.в.) поліпшення (ім. Р.в.) і вдосконалення(ім. Р.в.) процесу (ім. Р.в.) адміністрування (ім. Р.в.) ... Побіжно зауважмо, що іменник з метою у ролі прийменника для так само стає в ланцюг з іменників і тим самим ще «погіршує ситуацію», і це, на жаль, поширена практика (питання на що, коли є спеціальний для того прийменник?). Отже, тут абсолютно логічна заміна є очевидним, навіть природним засобом не лише граматично спростити, а й зробити цілком логічно вправною нашу конструкцію. *Аналіз (ім.) порядку (ім. Р.в) надання (ім. Р.в.) послуг (ім. Р.в)* для (одним іменником менше) подальшого... .

Ще один варіант – перебудувувати речення з простого на складнопідрядне мети і не лише прибрати зайве «з метою», але й зменшити невиправдано велику кількість іменників, використавши певні дієслівні форми (*Аби надалі поліпшити і вдосконалити процес адміністрування, треба (або ж варто) проаналізувати порядок надання послуг.*). Тоді довга низка іменників у родовому відмінку розривається, текст стає чіткішим, прозорішим для розуміння.

5. Також цікавий момент щодо доречності/недоречності використовувати віддієслівні іменники. Саме в останньому прикладі ми залишили сполуку *надання послуг*, хоча могли б замінити на *порядок, за яким надають послуги*. Так, ми побудували пріоритетну для української мови активну дієслівну конструкцію, але ми очевидно «втратили стиль» і переобтяжили вже і так складне речення ще однією підрядною частиною, тож порушили принцип мовної економії (його суть – «якщо можна вжити одне слово замість двох, треба вживати одне»). Отже, в цьому і подібних випадках віддієслівні іменники вповні виконують свою функцію і уведенні у речення цілком виправдано.

6. На додаток до всього зазначеного не забуваємо «тримати під контролем» лексичне значення віддієслівних іменників.

Спостерігається така поки що тенденція, коли доволіно використовують віддієслівні іменники з процесуальним і предметним значенням. Адже є іменники, які, співвідносячись із певною дією, значення власне дії втратили. Це іменники – назви виконавців (*викладач, дослідник, оператор* тощо), приладдя (*вимірювач, важіль, перемикач* тощо), вимірів (*вага, зріст, тиск*), назви предметів, об'єктів, категорій, явищ, дій і подій, що утворилися як наслідок або результат дії і стали «опредмеченою дією» (*запис, опис, знання, вміння, змагання, обмін, продаж, оцінка, дослідження* тощо), причому такі іменники можуть виглядати як своєрідні омоніми: *дослідження* як стос прошитого паперу, що ми його називаємо дисертацією чи дипломною роботою, і *дослідження* як процес, синонім до *вивчення*). Це досить важливий момент, на який треба зважати, інакше, по суті, відбувається підміна понять, а це взагалі неприпустимо в будь-якій комунікації.

Відтак, завжди пам'ятаємо і дбаємо про лексико-граматичний баланс, особливо в текстах наукового і офіційно-ділового стилів, що сприятиме збереженню української мовної традиції.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562121>

Вплив цифрових інструментів на сервіс сучасних бібліотек

О. Л. Заверющенко, канд. філол. наук, доцент,

М. І. Крючкова, студентка

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Сучасне суспільство, перебуваючи на етапі стрімкого розвитку інформаційних технологій, переживає невпинні зміни. На сьогодні інформаційно-комунікаційні технології проникають у всі сфери людської діяльності, і це стосується й бібліотечної галузі. У сучасному світі бібліотеки активно адаптуються до викликів цифрової епохи, розробляючи власні застосунки та активно працюючи в інтернеті для залучення більш широкого кола аудиторії. Ця тенденція впливає на сервіс, який надають сучасні бібліотеки, розширюючи можливості доступу до знань через різноманітні цифрові платформи.

Одним із ключових аспектів впливу цифрових інструментів на сервіс бібліотек є розроблення власних застосунків. Бібліотеки створюють мобільні застосунки, які дозволяють користувачам отримувати доступ до каталогів, резервувати книги, слідкувати за новинами та подіями бібліотеки, а також спілкуватися з іншими користувачами. Це робить процес взаємодії з бібліотекою більш зручним і ефективним для користувачів.

Крім того, активна присутність бібліотек у соціальних мережах, таких як Instagram та Facebook, також має великий вплив на сервіс. Бібліотеки використовують ці платформи для промоції своїх послуг, анонсування подій та програм, а також спілкування з аудиторією. Наприклад, відеоогляди нових книг на YouTube можуть зацікавити нових користувачів, а фото зі

святкових заходів на Instagram стимулюють активну участь аудиторії [Кобзаренко А. (2012) Бібліотеки: нові часи, нові можливості].

Застосунки в Play Market також стають важливим елементом сервісу бібліотек. Наприклад, застосунки для читання електронних книг або аудіокниг дозволяють користувачам отримувати доступ до літератури в будь-який час та в будь-якому місці, що підвищує зручність користування бібліотечними ресурсами [Красножон В. (2011) Комп'ютерні технології в інформаційно-бібліографічній роботі бібліотек].

Цифрові інструменти дозволяють бібліотекам збільшувати свою доступність та ефективність. Електронні каталоги інтегруються з вебсайтами бібліотек, що дозволяє користувачам швидко та зручно знаходити потрібну літературу та інші ресурси. Електронні ресурси, такі як бази даних або електронні журнали, стають доступними для користувачів навіть за межами фізичних приміщень бібліотеки, що розширює їхню географічну доступність.

Отже, цифрові інструменти значно розширюють можливості сервісу сучасних бібліотек, забезпечуючи зручний та ефективний доступ до знань та культурних ресурсів для широкого кола аудиторії. Активна присутність в інтернеті та використання мобільних застосунків дають змогу бібліотекам залучити більше користувачів та стати справжніми центрами культури та освіти в цифрову епоху.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562568>

***Сучасні методики оцінювання якості
інформаційно-бібліотечних ресурсів і послуг***

*А. Є. Прилуцька, професор ХАІ, канд. філос. наук, доцент,
завідувачка кафедри документознавства та української мови,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»,
М. С. Соколенко, студентка,
Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»*

В сучасному світі, де інформація стає все більш доступною, оцінювання якості інформаційно-бібліотечних ресурсів та послуг (ІБРП) є важливим напрямом роботи будь-якої бібліотеки.

Адже сьогодні бібліотека – це не тільки інформаційний а також й культурний центр. Вона забезпечує можливість спілкування користувачам, організує їх культурне дозвілля. Бібліотека також повинна забезпечувати потреби і інтереси людей являється необхідною складовою інфраструктури міста, регіону, країни.

Методики оцінювання якості бібліотечних та інформаційних послуг допомагають визначити їх ефективність, доступність, надійність, задоволення потреб користувачів. А враховуючи швидкий технологічний прогрес, важливо вчасно розробляти, удосконалювати та застосовувати ефективні методи оцінювання.

Існує багато методів, які можна використовувати для оцінювання якості ІБРП. Їх можна умовно поділити на дві групи:

Кількісні методи: ґрунтуються на зборі та аналізі статистичних даних, таких як кількість користувачів, виданих документів, запитів тощо.

Якісні методи: ґрунтуються на зборі та аналізі інформації, яка не може бути виражена в цифрах, наприклад, відгуки користувачів, оцінка експертів, порівняльний аналіз з іншими бібліотеками.

Метод опитування: Користувачів опитують про їх ставлення до ІБРП, використовуючи анкети або інтерв'ю.

Метод фокус-груп: Група користувачів обговорює ІБРП, щоб виявити їхні сильні та слабкі сторони.

Метод аналізу документів: Аналізуються документи, що використовуються в ІБРП, щоб оцінити їхню актуальність, достовірність та доступність.

Метод порівняльного аналізу: ІБРП порівнюються з ІБРП інших бібліотек, щоб визначити їхні сильні та слабкі сторони.

Метод експертної оцінки: Експерти оцінюють ІБРП за певними критеріями.

Сучасні науковці в галузі інформаційно-сервісної діяльності визначають основні переваги та недоліки сучасних методик оцінювання якості ІБРП.

Переваги: можливість отримати об'єктивну інформацію про якість ІБРП, виявити сильні та слабкі сторони ІБРП та розробити об'єктивні плани вдосконалення ІБРП.

Недоліки: проведення досліджень за вказаними методиками може бути трудомістким та витратним. Не завжди вони можуть бути точними. Крім того, можуть бути схильні до суб'єктивізму.

Але дослідження методик та інструментів оцінювання якості інформаційно-бібліотечних послуг, а також дослідження різних аспектів оцінки дозволяють отримати більш глибоке розуміння процесу оцінки якості сучасних інформаційно-бібліотечних послуг. Тому дослідження в цій області є важливим науковим вектором для забезпечення високої якості інформаційних ресурсів та покращення якості обслуговування користувачів в бібліотеках та інших інформаційних установах.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562519>

Книжкові клуби та їхня роль у промоції читання

С. В. Середа, студентка

*Науковий керівник – доктор наук із соц. комунікацій,
професор Шемаєва Г. В.*

*Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»*

Сучасне цифрове середовище пропонує споживачам інформації широкий спектр електронних джерел для задоволення їхніх освітніх та дозвілєвих потреб: електронні інформаційні канали, соціальні мережі, відеоігри тощо. Під впливом цих факторів престиж традиційного читання друкованої літератури, книг значно зменшився. І так відбувається в усьому світі. Це намагаються подолати уряди різних країн, залучаючи до співпраці книговидавців, громадські організації, бібліотекарів, вчителів, батьків, волонтерів, авторитетних діячів культури, науки, спорту, медійно популярних людей і т. ін.

Наша країна також бере участь у цьому процесі. Це, наприклад, запровадження Програми поповнення фондів публічних бібліотек та Стратегії розвитку читання на 2021-2025 роки «Читання як життєва стратегія», що має на меті сформувати навичку та потребу в читанні як життєвої стратегії громадян задля розвитку людського потенціалу нашої держави.

Існує чимало стратегій, способів і методів промоції читання. Вагома роль у цьому аспекті належить книжковому клубу, що має потужний потенціал. Активізувавшись у ХІХ ст., особливої популярності книжкові клуби набули після Другої світової війни та стали одним із найважливіших елементів культурного життя в Європі, Північній Америці та Австралії.

Виконуючи дозвілєву функцію, книжкові клуби надають книголюбам можливість особистих зустрічей у теплій, комфортній, дружній атмосфері однодумців, як правило, в одному постійному місці. Таким місцем найчастіше бувають книжкові магазини, кав'ярні й бібліотеки.

Книжкові клуби в бібліотеках сприяють залученню користувачів до читання та обміну літературними враженнями. Можна відзначити співпрацю Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого з книжковим клубом «Субота у Бегемота», який плідно працює при Київському літературно-меморіальному музеї Михайла Булгакова. Протягом значного періоду організовує книжковий клуб «Осяння» Наукова бібліотека Харківського національного університету радіоелектроніки. Заслуговує на увагу клуб «Літературна скарбничка» Харківської спеціалізованої музично-театральної бібліотеки імені К. С. Станіславського. Надзвичайно креативною є діяльність книжкових клубів при Львівській обласній бібліотеці для дітей, де працюють літературна студія для дітей та підлітків «Джерельце», студія дитячої ілюстрації «Мальована книга», літературний театр «Маска», клуб любителів голосного читання «Читання радістю».

Книжковий клуб – це місце обміну думками, ідеями, енергією, а також простір для зустрічі безпосередньо автора зі «свідомими» читачами. Вагоме значення має те, хто є засновником книжкового клубу, як ця людина організовує його роботу, її вміння, здатність та бажання популяризувати літературу. Цікавою тенденцією сучасності, особливо за кордоном, є започаткування книжкових клубів знаменитостями, тобто широковідомі люди, найчастіше це актори, співаки, спортсмени, журналісти, політики тощо, створюють книжкові клуби. Членами таких клубів можуть бути всі охочі. Таким чином, авторитет, популярність та особистий

приклад любові до читання книг знаменитості дуже сприяє промоції читання.

Сьогодні активно впроваджують книжкові клуби, що функціонують і в мережі Інтернет. Наприклад, один із найпопулярніших читацьких клубів в Україні – «Вовчиці», організований блогеркою Еммою Антонюк та телеведучою Яною Брензей. Кожні три тижні учасники зустрічаються, щоб обговорити книгу та оголошують кожну нову книгу наприкінці. Зустрічі відбуваються в прямому ефірі на YouTube-каналі. Враженнями від прочитаного учасники діляться в коментарях.

Кожний книжковий клуб має свою мету діяльності, завдання, форми роботи, також загальноприйняті всіма його членами правила тощо. Як правило, метою книжкових клубів є ознайомлення з виданнями (новітніми або вже давно відомими) та цікавими авторами. Найчастіше це відбувається так: усі члени клубу читають єдиний обраний твір, книгу, а вже під час зборів відбувається обговорення та обмін думками. Окрім того, як форми роботи книжкового клубу можуть готувати та демонструвати різноманітні презентації про видання, авторів тощо; улаштовують вечори та лекції, присвячені видатним діячам літератури, зустрічі з авторами, голосні читання окремих текстів і багато іншого.

Таким чином, книжковий клуб, як спосіб промоції читання, має значиму роль. Адже основна його мета діяльності – це популяризація традиційного читання книг, об'єднання книголюбів і всіх охочих для обміну думками та знаходження одностайності у процесі обговорення літератури. Загалом кожний книжковий клуб має свої завдання, мету та форми роботи; людину або людей, які його очолюють, організовують та моделюють роботу, а також єдине місце зборів, наприклад книгарню чи бібліотеку.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562331>

Феномен телеграм-каналів в інформаційному медіапросторі

М. К. Матюшко, студентка

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

За останні роки телеграм-канали стали ключовим елементом сучасного інформаційного простору. Швидкість, з якою вони поширюють інформацію, та їхня доступність зробили їх популярними серед різних аудиторій. Роль телеграм-каналів у формуванні публічної думки та впливі на суспільно-політичні процеси стає все більш суттєвою. Проте разом із цими позитивними аспектами виникають і виклики. Технологічні обмеження, проблеми безпеки та приватності стають предметом уваги для дослідників та активістів. Важливо розуміти, що майбутнє телеграм-каналів залежить від їхньої здатності адаптуватися до змін, збільшувати рівень довіри до інформації та співпрацювати з іншими медіаплатформами. Вивчення феномену телеграм-каналів дасть змогу краще зрозуміти їхню роль у сучасному інформаційному просторі та виявити шляхи подальшого розвитку.

Однією з основних причин зростання популярності телеграм-каналів є їхня доступність та швидкість поширення інформації. Завдяки простому інтерфейсу та можливості швидко створювати та поширювати контент, телеграм-канали стали популярним каналом споживання новин, аналітичних матеріалів, розважального контенту та іншої інформації. Це дає змогу користувачам швидко отримувати актуальну інформацію про події в країні та світі і бути в курсі сучасних тенденцій.

Телеграм-канали стали важливим інструментом для формування публічної думки та впливу на суспільно-політичні

процеси. Вони стали платформою для поширення різноманітних поглядів, ідеологій та політичних думок. Завдяки швидкому поширенню інформації вплив телеграм-каналів на формування думки суспільства зростає, а їхнє значення у політичному дискурсі збільшується. Такі канали можуть створювати або посилювати громадську думку про певні проблеми, особливо в умовах, коли їх висвітлюють з різних точок зору.

Технологічний прогрес неодмінно змінює способи, якими ми створюємо та поширюємо інформацію. В останні роки телеграм-канали стали популярним інструментом для створення та поширення різноманітних документів у різних сферах життя. Незалежно від того, чи мова йде про публікацію наукових досліджень, інформаційних бюлетенів, офіційних оголошень або інших видів документації, телеграм-канали стають зручним та ефективним інструментом для їх створення та поширення.

Однією з основних переваг використання телеграм-каналів є їхня доступність та швидкість. Вони дають змогу створювати та публікувати документи в режимі реального часу, що дає змогу оперативно реагувати на події та поширювати актуальну інформацію. Крім того, можливість використовувати різноманітні формати файлів (текстові документи, зображення, відео тощо) дає змогу адаптувати контент під потреби аудиторії та зробити його більш зрозумілим і привабливим.

Ще однією важливою перевагою є можливість організації та категоризації документів за різними тематиками у вигляді окремих каналів. Це полегшує пошук потрібної інформації і доступ до неї для користувачів, а також дає змогу забезпечити конфіденційність й обмежити доступ до документів лише для відповідної аудиторії.

Нарешті, важливою перевагою використання телеграм-каналів є їхня здатність до взаємодії та залучення аудиторії.

Канали можуть створювати діалог зі своїми читачами через коментарі, опитування, анкети тощо, що дає можливість залучити цільову аудиторію та отримати зворотній зв'язок щодо представленої інформації.

Незважаючи на популярність, телеграм-канали стикаються з низкою викликів. Технологічні обмеження, проблеми безпеки та приватності, а також питання відповідальності за поширення недостовірної інформації стають об'єктом дослідження та обговорення. Також постають питання про те, як зберігати та архівувати інформацію, щоб вона була доступна та надійна. Тобто використання телеграм-каналів у медіапросторі надає безліч переваг, але вони також стикаються з низкою викликів і обмежень. Це такі проблеми:

1. Проблема конфіденційності та безпеки: однією з найбільших проблем використання телеграм-каналів є забезпечення конфіденційності та безпеки інформації. Оскільки багато каналів є відкритими та доступними для громадськості, це може створювати загрозу для захисту особистих даних або конфіденційної інформації.

2. Проблема контролю над інформацією: організатори та адміністратори каналів можуть втратити контроль над поширенням інформації, оскільки будь-який користувач може репостити або поділитися документами без їхнього дозволу. Це може вплинути на авторські права та викликати недорозуміння.

3. Проблема впливу на аудиторію: завдяки широкому поширенню та доступності, телеграм-канали можуть мати значний вплив на аудиторію. Це створює відповідальність перед адміністраторами каналів з урахуванням можливих наслідків поширення недостовірної або маніпульованої інформації.

4. Проблема фільтрації та перевірки інформації: з великим обсягом інформації, яку розміщують у телеграм-каналах, користувачам може бути важко визначити достовірність та

авторитетність інформації. Це може призвести до поширення міфів та неправдивої інформації.

5. Проблема модерації контенту: адміністрація каналів зіштовхується з викликом модерації контенту, особливо в контексті обмеження шкідливого, образливого або неправдивого матеріалу. Адміністрація повинна визначити політику контенту та вжити заходів для забезпечення дотримання цих правил.

Майбутнє телеграм-каналів визначатиметься їхньою здатністю адаптуватися до змін у технологіях, суспільних та політичних умовах. Важливим є розвиток нових стратегій контенту, збільшення рівня довіри до інформації, а також співпраця з іншими медіаплатформами для забезпечення якісного та об'єктивного інформаційного середовища.

Таким чином, телеграм-канали стали невід'ємною складовою сучасного інформаційного медіапростору, відіграючи важливу роль у формуванні публічної думки та поширенні інформації. Вивчення феномену телеграм-каналів дасть змогу краще зрозуміти їхню природу, вплив та перспективи розвитку.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11564591>

***Порівняльна характеристика діяльності аналітичних
центрів України та США***

Н. І. Парафійник, канд. філос. наук, доцент

А. В. Шохова, студентка

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

У вирішенні глобальних і регіональних викликів сьогодення (політичного, військового, економічного, екологічного та іншого характеру) важливу роль відіграють аналітичні центри, які є інструментом для визначення актуальних проблем суспільства. Діяльність різноманітних аналітичних центрів спрямовано на вивчення широкого спектру галузей, і завдяки цьому вони надають всебічну релевантну інформацію про стан проблеми, прогноз її перебігу та рекомендації щодо вирішення.

Метою інформаційно-аналітичної діяльності аналітичних центрів є інформаційний супровід різних рівнів управління – міжнародного, державного, регіонального та локального. Аналітичні центри тісно пов'язані зі ЗМІ, політико-економічною діяльністю та мають вагомий вплив на споживачів інформації, тому їх умовно відносять до «п'ятої влади». Ці центри долучаються до ведення інформаційних війн, адже мають доступ до широкого спектру специфічної інформації, завдяки якій вони моделюють ситуації. Інформаційні війни можуть проходити як на рівні підприємств або комерційних організацій, так на більш глобальних, світових рівнях.

Виникнення аналітичних центрів та сама назва «think tanks» («фабрики думок», «мозкові центри») беруть свій

початок від середини ХХ ст. у США та передових країнах того часу, що зумовлено формуванням інформаційного суспільства. Перші аналітичні центри США було спрямовано на військову справу із залученням досвідчених фахівців до проведення стратегічного аналізу. Саме тому аналітичні центри США, які пройшли довгий шлях розвитку, вважають найрозвиненішими. Їхні моделі є зразком для подібних організацій у світі, а на сьогоднішній день США нараховує найбільшу у світі кількість «мозкових центрів» – майже 2 тисячі.

Аналітичні центри поділяють на державні, зокрема інститути навчальних закладів, та недержавні, до яких відносять незалежні організації, аналітичні центри політичних партій, громадських організацій. Прагнення аналітичних центрів стати неурядовими зумовлено зростанням довіри споживачів до незалежних організацій, які не підпорядковуються окремим політичним партіям, є незалежними від певних фінансових інтересів тощо. Неурядові аналітичні центри слугують комунікаторами між суспільством та владою, ініціюючи публічні обговорення актуальних проблем громадськості та акцентуючи увагу на політичній просвіті громадян. Соціальне середовище США сприяє ефективному фінансуванню незалежних аналітичних центрів.

Американські «фабрики думок» поділяють на 4 типи: академічні «academic» (загального призначення або спеціалізованого), контрактно-дослідницькі «contract research», центри просування, або впливу «advocacy» та політики підприємств «policy enterprise», гібрид трьох попередніх. Партійні аналітичні центри майже є відсутніми, на відміну від Європейської моделі, замість цього більшість аналітичних центрів розділяють певні ідеології: консервативні, правоцентристські, центристські, лівоцентристські та прогресивні. Активна участь у політичній діяльності зумовлює фінансування з різноманітних джерел, саме тому США має

велику кількість аналітичних центрів, що займаються аналітичною діяльністю на глобальних рівнях, і міжнародний вплив.

Серед провідних аналітичних центрів США виділяють Brookings Institution (Брукінгський інститут) – це неприбуткова організація, яка проводить неупереджені дослідження в соціально-економічній, освітній, соціологічній, політичній та багатьох інших сферах, для покращення політики й управління на місцевому, національному та глобальному рівнях. Дана організація лідирує серед найкращих аналітичних центрів світу. У тому числі інститут займається дослідженням війни в Україні, на офіційному сайті організації наведено статтю «Lessons from Ukraine», яка оцінює вторгнення в Україну, її опір і реакцію світу на ці події. Серед впливових аналітичних центрів США, що вивчають різноманітні сфери на міжнародних рівнях, можна виділити Carnegie Endowment for International Peace (Фонд Карнегі за міжнародний мир) та Center for Strategic and International Studies (Центр стратегічних та міжнародних досліджень).

В Україні інформаційно-аналітичні центри з'явилися наприкінці ХХ ст. Аналітичні центри України є інструментом впливу на суспільство, беруть участь в економічній діяльності та слугують посередниками між владою й громадськістю, а отже, сприяють розвитку демократії та ринкової економіки. Як і більшість країн, Україна спиралася на модель аналітичних центрів США. Про це свідчить перевага недержавних аналітичних центрів в Україні, їхня спрямованість на дослідження найбільш актуальних проблем розвитку країни в різних галузях, зокрема політичних, і тенденції розвитку у сфері зовнішньої політики.

Відмінною характеристикою аналітичних центрів України є роль неурядових і неприбуткових «мозкових центрів». Український центр економічних і політичних досліджень

ім. Олександра Разумкова входить до п'ятірки найкращих аналітичних центрів Центральної та Східної Європи. Він здійснює дослідження різних аспектів державної політики. Результати дослідження Центру Разумкова використовують в роботі міжнародних організацій, Верховної Ради, Кабінету Міністрів України, Офісу Президента, інших державних установ.

У сфері аналізу зовнішньої та внутрішньої політики також спеціалізується Міжнародний центр перспективних досліджень, який здійснює моніторинг актуального стану та прогноз євроінтеграційних перспектив України. Дніпровський центр соціальних досліджень входить до рейтингу найвпливовіших аналітичних центрів країн Центральної та Східної Європи. Він зосереджує увагу на дослідженні громадської думки, аналізу політики та просвітницької роботи на рівні країни.

На відміну від американських аналітичних центрів, в Україні є суттєва проблема фінансування. Таким чином, стабільно фінансують лише державні аналітичні центри. Для вирішення цього питання неурядові аналітичні центри шукають джерела донорського фінансування як у межах України, так і поза її межами. У такому разі спонсор обмежує аналітичні центри в тематиці досліджень.

Отже, основні відмінності аналітичних центрів України від таких центрів у США полягають у кращому фінансуванні останніх, за наявності різноманітних джерел фінансування, що впливає на кількість і напрям вивчення аналітичних центрів. США також мають найбільшу кількість «мозкових центрів» та більшу кількість центрів, направлених на вивчення міжнародної арени, а рівень розвиненості самої структури аналітичних центрів, її перевіреність часом вагомо відрізняються від рівня розвиненості структури аналітичних центрів України.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562878>

***Цифрова трансформація бібліотек як вектор діяльності
інформаційних установ в умовах цифровізації та воєнного
стану в країні***

Ю. С. Стокалюк, студентка

науковий керівник – канд. філол. наук, доцент

Заверющенко О. Л.

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

У 80–90-х роках ХХ століття новий історичний етап розвитку суспільства та глобальна інформатизація привели до змін традиційних інформаційних технологій та ресурсів. Одним з логічних результатів цього стало створення цифрових бібліотек, основною метою діяльності яких є інтеграція інформаційних ресурсів та їхнє ефективне використання.

Нині бібліотеки перестають бути просто зберігачами книг, що задовольняють інформаційні потреби людей переважно за допомогою друкованих матеріалів і є обмеженими своїми фізичними стінами. Новим стратегічним шляхом для розвитку бібліотечної справи стала її цифрова трансформація, що привнесла в бібліотеки величезний електронний ресурс, розширивши доступ до інформації на глобальному рівні.

Цифрові технології дозволяють бібліотекам ефективно виконувати свої традиційні функції, зокрема зберігання, пошук та доступ до інформації, та відкривають нові можливості для розвитку культурно-освітніх послуг. Аспектами актуальності цифрової електронної бібліотеки є доступність, економія простору, пошукові можливості, збереження ресурсів, екологічний аспект тощо.

Цифрова трансформація допомагає бібліотекам стати більш доступними для користувачів, особливо в умовах цифровізації та воєнного стану, та є об'єктивною потребою, яка відкриває нові можливості для розвитку культурно-освітніх послуг і забезпечення доступу до інформації для сучасного суспільства, сприяючи зручності, доступності та ефективності. Цифровізація бібліотек відкриває нові можливості для навчання, досліджень та доступу до інформації. І хоча цей процес також вимагає значних інвестицій, у тому числі закупівлі обладнання, навчання персоналу та підтримки інфраструктури тощо, наша країна все ж намагається рухатися в цьому напрямку.

Чудовим прикладом цифрового проєкту став новий напрям в діяльності Українського інституту книги – Українська цифрова бібліотека (УЦБ), яка має на меті популяризувати читання серед українців та зробити доступними книгу в електронному форматі. УЦБ надає можливість читати будь-де і будь-коли, завдяки доступу до видань на смартфонах та планшетах. Українська цифрова бібліотека пропонує сучасні та класичні твори вітчизняних і закордонних авторів, зокрема художні, науково-популярні та публіцистичні книги для широкого кола користувачів.

Унікальним проєктом, що спрямовано на збереження та популяризацію культурної спадщини України, є електронна бібліотека «КУЛЬТУРА УКРАЇНИ». Ця електронна бібліотека містить ресурси, які містять як ті, що фізично зберігають у фондах бібліотек, музеїв та інших закладів культури, так і ті, що надали автори за договором на право використання об'єкта авторських прав. Електронна бібліотека «Культура України» є інформативним, зручним та важливим сучасним цифровим ресурсом для всіх, хто досліджує й вивчає історію, культуру та мистецтво нашої країни.

Отже, цифрові бібліотеки є досить актуальними сьогодні. Вони відображають зміни в роботі бібліотек у контексті сучасних технологій і вимог суспільства. Цифрова трансформація допомагає бібліотекам стати більш доступними для користувачів, особливо в умовах цифровізації та воєнного стану, і є об'єктивною потребою, яка відкриває нові можливості для розвитку культурно-освітніх послуг і забезпечення доступу до інформації для сучасного користувача, сприяючи її зручності, доступності й ефективності.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11554191>

***Вплив м'якої сили
на формування міжнародного іміджу держав***

К. А. Бондар, студентка

*Науковий керівник – І. М. Чістякова, канд. філос. наук, доцент,
завідувачка кафедри Міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»*

В епоху глобалізації та інформаційних технологій, коли відкрите використання військової могутності та економічного тиску часто викликає опір та міжнародне засудження, м'яка сила набуває особливої актуальності як альтернативний засіб впливу на світову політику. В основі концепції м'якої сили лежить привабливість – можливість країни формувати переваги і погляди інших без застосування примусу або прямих важелів впливу. Ця стратегія базується на культурній привабливості, моральному авторитеті, політичних ідеях та ідеології, які можуть бути сприйняті як еталонні та варті наслідування.

Термін «м'яка сила» (англ. *soft power* – можна перекласти м'яка сила, м'яка влада, м'яка міць) з'явився у 1990 році завдяки Джозефу Наю та його праці «Сила і слабкість держав». Цей новаторський підхід докорінно змінив розуміння міждержавних відносин.

На відміну від традиційного примусу, м'яка сила використовує привабливість культури, політичних ідеалів та зовнішньополітичних ініціатив для досягнення бажаних результатів на міжнародній арені.

Як зазначає К.В. Савон, в основі м'якої сили лежать цінності, культура, політика та ідеї. Завдяки їм держава формує

переваги інших народів, спонукаючи їх добровільно йти на співпрацю.

М'яка сила – це невід'ємний компонент сучасної зовнішньої політики. Вона використовує не примус, а привабливість, щоб досягти бажаних результатів на міжнародній арені.

Існує широкий спектр інструментів та механізмів мобілізації м'якої сили. Одним з найважливіших є культурна дипломатія. Культурна дипломатія – це комплексний підхід, який використовує культурні цінності, ідеї та продукти для створення позитивного іміджу країни; підтримки та просування її інтересів за кордоном; розвитку міжнародного співробітництва.

Франція, Німеччина та Іспанія це одні з країн, які мають значний вплив на світову арену завдяки своїй м'якій силі.

Франція традиційно вважається одним із лідерів у цій галузі. Її обширна мережа культурних центрів та інститутів по всьому світу організовує виставки, концерти, літературні читання та фестивалі, знайомлячи глобальну аудиторію з французькою культурою, ідеями та творчими досягненнями.

Французьке кіно, мода, кухня та мистецтво користуються великою популярністю та любов'ю у багатьох країнах. Ця стратегія культурної дипломатії допомагає Франції формувати та підтримувати імідж як нації з багатими традиціями та прогресивними сучасними цінностями.

Німеччина визнана однією з найпотужніших економічних сил у світі. Її міцна промислова база, інновації та високі технології роблять її символом надійності, якості та ефективності. Німеччина відіграє ключову роль у розвитку та впровадженні нових технологій, особливо в таких галузях, як автомобілебудування, машинобудування та фармацевтика.

Німецька класична музика, кіно, література та філософія роблять значний внесок у світову культуру. Міжнародне

сприйняття Німеччини як успішної, прогресивної та багатой культурною спадщиною країни зміцнює її позиції у світі.

Іспанія має значний вплив завдяки іспанській мові, яка є однією з найбільш вивчених та розмовних у світі. Її кіно, музика та танці відомі своїми унікальними ритмами та пристрастю. Іспанська кухня, з її багатими традиціями та відомими стравами, такими як паелья й тапас, приваблює гурманів з усього світу. Багата та різноманітна культура Іспанії робить її однією з найпривабливіших для туристів країн світу.

М'яка сила цих трьох країн робить їх важливими гравцями на світовій арені. Їхні культурні цінності, ідеї та продукти роблять значний вплив на людей у всьому світі, сприяючи розумінню, повазі та співпраці.

Азійські держави, такі як Китай та Японія, активно використовують концепцію «м'якої сили» для просування своїх інтересів на міжнародній арені. Китай пропонуючи доступні товари та базові потреби стає важливим гравцем на міжнародній економічній арені. Дотримання правил ринкової економіки робить Китай зрозумілим та передбачуваним партнером для західних країн. Одна з найчисленніших діаспор у світі допомагає поширювати позитивний імідж. Викладаючи китайську мову та культуру, Інститути Конфуція є важливим інструментом «м'якої сили». Ідеї Конфуція роблять Китай привабливим для країн, які поділяють схожі цінності.

Японія використовує попкультуру, економіку, престиж бренду «made in Japan», мангу, анімацію та дипломатію для створення позитивного іміджу. Так, японська премія Манга свідчить про високий статус японської анімації. Організуючи масштабні заходи, які об'єднують глядачів з усього світу та підіймають престиж країни, Японія стає лідером у цій галузі.

М'яка сила України – це не лише багата культура та історія, а й ІТ-сфера, що динамічно розвивається, талановиті митці, активна громадянська позиція та прагнення до інновацій.

Всесвітній конгрес українців, що об'єднує українські діаспори по всьому світу, відіграє важливу роль у просуванні України на міжнародній арені. Ця організація знайомить світ з українською культурою, традиціями та цінностями, а також лобіює інтереси України на міжнародному рівні.

Україна має багату культурну спадщину, що включає в себе унікальну архітектуру, літературу, музику, танці та ремесла. Українські митці здобувають всесвітнє визнання, а українські культурні події користуються великою популярністю за кордоном.

«З 24 лютого 2022 року, що насправді працює, так це дуже прості речі: у нас є потужна історія для розповіді – це боротьба добра проти зла, у нас є сильний герой, який представляє свою націю – Президент Зеленський, і ми досить вправні у використанні усіх наявних інструментів комунікації», – прокоментував Міністр МЗС Дмитро Кулеба українську стратегію із використання м'якої сили у донесенні інформації іноземним аудиторіям про агресивну війну РФ проти українського народу.

Як повідомляв Укрінформ, відповідно до міжнародного дослідження, завдяки успішному застосуванню дипломатичних інструментів Україна увійшла до 20 найвпливовіших країн світу, а за показником впізнаваності піднялася з 47 на 14 місце. За минулий рік Україна додала найбільше балів серед усіх країн світового рейтингу м'якої сили «Global Soft Power Index», посівши 37 місце зі 121.

Отже, м'яка сила стає все більш важливим інструментом у світовій політиці. Країни, які успішно її використовують, можуть значно покращити свій імідж та вплинути на міжнародну арену.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11555052>

***Логістика та міжнародні відносини: вплив торговельних
конфліктів на відносини між країнами***

К. Деркач, студентка

*Науковий керівник – І. М. Чістякова, канд. флос. наук, доцент,
завідувачка кафедри Міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»*

У сучасному світі, де економіка країн стала залежною від імпорту та експорту товарів, логістика відіграє важливу роль у забезпеченні безперебійного руху послуг, товарів та інформації. Проте, за останні десятиліття глобальний простір стикається все з більшою кількістю викликів у сфері міжнародної логістики. Виникнення торговельних конфліктів, транспортних обмежень внаслідок напруженої геополітичної ситуації, а також впливу COVID-19 та боротьби держав за гегемонію у світі, значно ускладнюють умови міжнародного співробітництва та торгівлі товарами. Ці фактори створюють нові виклики та можливості для розвитку логістики як стратегічного інструменту в міжнародних відносинах і змушують держави та підприємства шукати нові шляхи оптимізації логістичних ланцюгів для забезпечення стійкого розвитку економіки та підтримки міжнародної співпраці.

Ключову роль у регулюванні та сприянні міжнародній торгівлі відіграє Всесвітня організація торгівлі (World Trade Organisation). Її головна мета полягає в сприянні вільній та прозорій торгівлі, зменшені тарифів та нетарифних бар'єрів, а також установленні загальноприйнятих правил для всіх членів логістичних операцій. За статистичними даними ВТО (WTO) обсяг торгівлі товарами та послугами у 2022 році склав 31,0 трлн доларів США, що більше на 13 %, ніж у 2021 році та

на 41 % більше, ніж у післяпандемічний 2020. Якщо торгівля товарами перевищила допандемічний рівень ще у 2021 році, то торгівля послугами наздогнала відставання у кінці 2022 році. Ці факти говорять про важливість товарообміну в світі.

Проте, не дивлячись на роль ВОТ, міжнародна логістика стикається з рядом викликів, які виникають внаслідок торговельних конфліктів.

Прикладом такого явища є торговельна війна між США та Китаєм, як двома найбільшими світовими економіками, що розпочалася у 2018 році. Головною причиною початку війни став курс «трампономіки», який повинен був подолати падіння обсягів виробництва та ріст безробіття внаслідок жорсткої конкуренції з боку азійського ринку. В рамках цієї торговельної війни США і Китай ввели взаємні митні збори на ряд товарів, таких як сталеві та алюмінієві вироби, електроніка, текстильні товари та інші категорії. Це призвело до скорочення обсягів експорту та імпорту між країнами, зменшення довіри в бізнес-співпраці та ускладнення логістичних ланцюгів поставок.

Проте, торговельні захисні заходи, які спрямовані на обмеження імпорту ряду товарів, були запроваджені на різні країни світу в тому числі на Аргентину, Австралію, Бразилію, Канаду, Мексику та країни Європейського Союзу. Реакція країн на введення США додаткових мит була дуже потужно, але найбільшу частину надходжень від ввізних мит все ж становив китайський імпорт. Окремо вводились мита на сільськогосподарську продукцію (м'ясо, молочна продукція, зерно та алкогольні напої).

Після багаторічних спроб налагодити відносини між США та Китаєм, торговельна війна залишила свої відбитки на країнах. Внаслідок обмеження імпорту китайських товарів, а потім пандемії COVID-19, відбулося збільшення вартості

багатьох товарів для споживачів Сполучених Штатів. Крім того, санкційні заходи залишили негативні відбитки на міжнародних відносинах між країнами. Під час уходу Дональда Трампа з поста президента, Китай прийняв рішення ввести санкції щодо 28 громадян США, включаючи колишнього державного секретаря Майка Помпео та радника з торгівлі Пітера Наварро, за їхнє втручання у внутрішні справи Китаю та підриг китайських інтересів.

Аналізуючи вплив торговельних конфліктів можна сказати, що конфлікти призводять до складнощів у міжнародній торгівлі та руйнують клімат довіри між країнами. Такі торговельні конфлікти суттєво впливають на світову економіку, підкреслюючи важливість розвитку ефективних логістичних стратегій для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності на світовому ринку.

Зміцнення міжнародної співпраці та пошук альтернативних шляхів розвитку торгівлі та транспортних маршрутів може допомогти зменшити негативні наслідки торговельних конфліктів.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11555151>

***Технології політичного маніпулювання та їх вплив на
громадську думку в сучасних політичних процесах***

П. В. Дорошенко, студентка

*Науковий керівник – канд. політ. наук, доцент Бабіна В. О.
Національний університет «Одеська політехніка»*

Сучасне наукове тлумачення поняття політичного маніпулювання у вітчизняних енциклопедіях розуміється як система засобів ідеологічного, ментального та психологічного впливу на масову свідомість з метою нав'язування певних ідей та цінностей, а також як цілеспрямований вплив на громадську думку та політичну поведінку в певному напрямі. Також її розуміють як систему засобів цілеспрямованого впливу на громадську думку та політичну поведінку в певному напрямі.

Еволюція та ускладнення політичних відносин, становлення демократичного розвитку суспільства зумовлюють появу спеціальних механізмів політичного впливу як на окремих індивідів, так і на великі соціальні групи з метою утримання влади та просування певних політичних ідей, поглядів, цінностей і позицій.

Сучасні вітчизняні дослідники визначають політичну технологію як систему взаємоузгоджених засобів досягнення політичних цілей, зокрема, послідовної трансформації політичної сфери, іміджу та громадської думки таким чином, щоб забезпечити завоювання та утримання влади і політичного впливу. Загалом, якісний і кількісний склад політичних технологій відображає динаміку політичного процесу, перебуваючи в стані постійного оновлення, доповнення та пристосування до поточних або значущих для суспільства подій і явищ. Політичним технологіям притаманний

взаємозв'язок раціонального та ірраціонального. Це пов'язано з тим, що, крім наукової раціональності, продуманих стратегій і тактик реалізації, політична технологія включає в себе також значні психологічні елементи, такі як емоційні та афективні впливи. Серед політичних технологій найбільш перспективними в контексті демократичного державотворення є технології соціальної взаємодії, партнерства та діалогу.

Однак маніпуляції пронизують усі сфери суспільного життя і особливо яскраво проявляються в ситуаціях, пов'язаних з політичним впливом. Важливо пам'ятати, що політичний вплив є одним із визначальних чинників процесу здобуття, захоплення, використання та утримання влади. Маніпуляція є надзвичайно ефективним засобом політичного впливу.

Маніпуляцію загалом можна розглядати як поширений метод комунікативної дії, що використовується інтуїтивно для переключення уваги, приховування цілей, завуальовування певної інформації тощо. Маніпуляцію слід трактувати як поведінку, спрямовану на об'єкт з певним наміром, метою або прихованим мотивом контролю. Політичне маніпулювання є одним із видів сучасних владних технологій. Вивчаючи та аналізуючи питання політичного маніпулювання, автори зосереджуються виключно на негативних аспектах використання цієї технології в політичному процесі. Більшість науковців поділяють спільну точку зору, наголошуючи на психологічному та підсвідомому характері впливу за допомогою таких інструментів та засобів, як політичний вплив, тиск, лобіювання і навіть програмування думок, намірів, емоцій чи політичної поведінки суспільства в цілому. Причини виникнення маніпулятивних технологій наступні – потреба в ефективному способі реалізації реалістичних цілей, які ставлять перед собою учасники політичного процесу.

Функціонально технології політичного маніпулювання спеціально спрямовані на досягнення цілей відповідно до

інтересів і функцій суб'єктів, що беруть участь у стабілізації або дестабілізації політичних процесів на національному або міжнародному рівні. Вони можуть бути залучені до стабілізації або дестабілізації політичних процесів на національному рівні або на рівні окремих політичних кампаній (виборів, піару тощо). Методи та сфера застосування механізмів оперативного впливу є надзвичайно широкими, не завжди публічно доступними та важко прогнозованими. Проте науковці наголошують на наявності певних закономірностей у розвитку політичних технологій: 1) зростання складності – від примусу до маніпулювання; 2) зростання складності засобів маніпулювання; 3) зростання складності маніпулятивних схем – від лінійного маніпулювання до нелінійного маніпулювання.

Таким чином, маніпуляцію можна вважати невід'ємним елементом соціально-політичного управління та боротьби за владу в будь-якому суспільстві. У сучасному контексті маніпулятивні технології маніпулювання різноманітні за своєю формою, змістом, цілями та завданнями. Таким чином, технології політичного маніпулювання є динамічними, високоактивними та адаптивними. Вони можуть бути вербальними і невербальними, персональними і масовими, відкритими і прихованими. Існують явні і приховані методи, які впливають на свідомість і навіть підсвідомість мас. При виборі та використанні методів політичного маніпулювання необхідно враховувати особливості політичного життя суспільства, історичні та соціально-економічні особливості його розвитку, його духовні, релігійні та етнічні характеристики, спрямованість зовнішньої політики, особливості формування політичної еліти, політичну систему та інші фактори. Використання технологій політичного маніпулювання часто має негативний характер, загрожуючи демократичному та громадянському суспільству, відволікаючи

людей від участі в політичному житті як суб'єктів та спотворюючи суспільне сприйняття суспільних явищ.

Це пов'язано з тим, що значна частина загальної думки, інформації про суспільно-політичне життя та інтерпретацій фактів не перевіряється широкою громадськістю або потенційними виборцями.

Вони ніколи не перевіряються виборцями. ЗМІ та соціальні мережі мають широкий спектр потенційних можливостей впливати на громадську думку. Діяльність структур громадянського суспільства має неполітичний характер, але має достатньо повноважень впливати на суспільні процеси. Соціальні цінності, політичні погляди та уподобання, громадська думка формуються під впливом ЗМІ та сучасних інтернет-ресурсів.

Використання ЗМІ для маніпулювання громадською думкою закладено в механізмах і прийомах, що застосовуються в технологіях політичного маніпулювання. Це має значні переваги з боку влади у здійсненні прямого політичного впливу на громадськість. Політичне маніпулювання як технологія охоплює багато різних сфер суспільного життя.

У розвинутих демократичних країнах на рівні держави, як політичного інституту, вживаються заходи із забезпечення дієвої системи захисту від маніпуляційного впливу. У перехідних державах, до яких належить і Україна, як зазначають вітчизняні дослідники, традиційні механізми захисту зруйновані або не встигають за розвитком сучасних маніпулятивних технологій у політичній сфері, а сучасні механізми захисту перебувають у процесі формування під впливом нових реалій.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11555235>

Зовнішня політика Німеччини щодо України

К. О. Дудіна, студентка

*Науковий керівник – доктор політ. наук,
професор Білоусов О. С.*

Національний університет «Одеська політехніка»

Німеччина, як провідна країна Євросоюзу, має великий вплив на формування загальної позиції ЄС стосовно росії та України. А підтримка України в міжнародних відносинах з країнами-партнерами, які спільно засуджують агресію росії, є важливим аспектом дипломатичних зусиль Німеччини та Європейського Союзу.

Жорстка лінія щодо агресії росії в Україні відображає загальний настрій у Німеччині та в Європейському Союзі, де підтримка територіальної цілісності України та засудження анексії Криму є ключовими принципами.

Однак важливо враховувати, що позиція уряду може варіюватися в залежності від внутрішньополітичних та міжнародних факторів. Також важливо враховувати, що уряд Німеччини складається з коаліції партій, і позиція кожної партії може мати вплив на формування загальної зовнішньополітичної стратегії країни.

Деякі особи обвинувачують ексканцлера ФРН у «прихованих планах», які межують зі зрадою інтересів Німеччини на користь рф. Такі звинувачення висловлював очільник опозиційної партії християнських демократів Німеччини Фрідріх Мерц. Проте російсько-німецький газовий проєкт «Північний потік-2» мав підтримку обох традиційно найбільших партій ФРН – християнських демократів

(CDU/CSU) та партії соціал-демократів (SPD), до якої входить Олаф Шольц.

Протягом 8 років російсько-української війни тодішня канцлерка та християнська демократка Ангела Меркель відвідала Путіна в Москві п'ять разів.

У грудні 2022 року ексканцлерка в інтерв'ю виданню *Corriere della sera* розповіла, що її політика щодо Росії та України була спробою запобігти саме такій війні, яка зараз відбувається в Україні.

Для розуміння позиції Німеччини у міжнародному співтоваристві необхідно аналізувати соціальні обставини, які уможливають отримання влади їхніми канцлерами та визначають ідентичність ФРН.

Так, взаємодія з різними країнами може мати свої особливості, і історія відносин між Німеччиною та Україною є прикладом цього. Тільки у перші роки незалежності України, коли президентом був Леонід Кучма, німецька зовнішня політика звернула увагу на Україну через спроби Кучми зміцнити свій особистий контроль над владними інституціями.

Наприкінці 1990-х років та на початку 2000-х німецьке Міністерство зовнішніх справ пом'якшило політику видачі віз для українців, що призвело до значного зростання кількості виданих віз. У 1998 році візи в Німеччину отримало 133 тисячі українців, а у 2002 – 232 тисячі.

Однак цей крок також викликав критику, зокрема від християнських демократів, які розпочали в 2005 році парламентське розслідування щодо можливих негативних наслідків такої політики, включаючи контрабанду людей, збільшення проституції та зловживання зі страховими полісами в Німеччині.

Цей приклад показує, що зміни в зовнішній політиці можуть мати вплив на внутрішні справи країн, і реакція на такі

зміни може відрізнятися в залежності від політичних переконань та інтересів різних політичних сил.

Негативне ставлення ФРН спостерігалось також до «помаранчевої революції» в Україні, коли уряди Німеччини та Франції відкинули пропозицію щодо вступу України до ЄС.

А після окупації Криму та початку війни на території Донецької і Луганської областей для зупинення ескалації в лютому 2015 р. Меркель протягом одного тижня відвідала Москву, Київ, Мюнхен, Вашингтон та Мінськ, намагаючись домогтися згоди сторін на політичне врегулювання.

11 лютого під час зустрічі «нормандської четвірки» в Мінську були підписані нові документи щодо припинення вогню («Мінськ-2»). Вона прямо зазначила, що не вірить у перемогу України: «Я не можу уявити жодної ситуації, в якій покращене озброєння української армії приведе до ситуації, коли путін буде настільки вражений, що програє у військовому плані».

Німецька зовнішня політика є досить дивною не лише щодо України. Вона загалом обмежена як явище, що суттєво впливає на її якість. Політолог Вернер Лінк пояснює це тим, що ФРН боїться отримати статус держави-гегемона на європейському континенті через своє минуле, тому країні доведеться поєднувати лідерство з культурою самообмеження (*Zurückhaltungskultur*), особливо у сфері застосування зброї.

Вторгнення росії в Україну змусило німецький уряд радикально змінити свою політику. Напевно, вперше після закінчення холодної війни Німеччина усвідомила, що на карту поставлена не лише власна безпека, але й безпека усієї Європи.

Політичний експерт Євген Савісько каже, що активізація Німеччини на підтримку України свідчить про кілька важливих моментів у її зовнішній та внутрішній політиці. Це і те, що керівники ФРН нарешті почали усвідомлювати реальну небезпеку для їх країни від путінської росії. Важливе місце має

суспільна проукраїнська думка, яка почала активніше впливати на берлінських урядників. Поряд із цим спостерігаємо системні наполягання частини депутатів Бундестага надати Україні всебічну військову допомогу та погрози відправити Федеральний уряд у відставку. І, звісно, тиск з боку наших союзників та місцевого ВПК. Зрештою, Німеччина зі своїми порожніми обіцянками почала втрачати вплив у Європі.

Очевидно, що німецька зовнішньополітична ідентичність зазнає змін. Хоча ці зміни відбуваються не так швидко, як потрібно для української оборони, але це потужна трансформація в усвідомленні необхідності зупинити воєнного злочинця у його імперських амбіціях. Німецька зовнішня політика тепер не обмежується лише цивільними заходами, а й вигідно відрізняється від інших держав у питанні поставок зброї Україні. Також Німеччина за короткий проміжок часу стала потужним лобістом ідеї членства України в ЄС.

Отже, оскільки глобальна архітектура безпеки, побудована після Першої та Другої світових воєн, не працює, а різні міждержавні об'єднання виявилися не готовими до нових викликів та загроз, то досить швидко на тлі російсько-української війни почала змінюватися сама конструкція світобудови. На ці стрімкі зміни відреагували усі ключові міжнародні актори та почали активно змінювати зовнішню політику, іноді досить кардинально, як це робить Німеччина, яка за словами її президента «вступає у нову еру». При цьому Німеччина залишається одним із ключових акторів у системі міжнародних відносин, від позиції якого залежить подальша європейська та євроатлантична інтеграція України.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11555324>

Принцип територіальної цілісності держав

Л. О. Заснова, студентка

Науковий керівник – канд. філос. наук, доцент Кубко В. П.

Національний університет «Одеська політехніка»

Суверенність та територіальна цілісність є невід'ємними складовими будь-якої держави, оскільки вони є основою, на якій ґрунтується її існування та функціонування. Забезпечення цих принципів є одним з ключових завдань у сфері забезпечення національної безпеки кожної держави.

Цілісність та недоторканність території є основними правовими характеристиками будь-якої держави і потребують відповідних гарантій та особливого правового захисту. У зв'язку з політичними та соціальними викликами сучасності, актуальність цієї проблеми для України постійно зростає.

У Статуті Організації Об'єднаних Націй принцип територіальної цілісності не окремо виокремлений як самостійний принцип міжнародного права, але його значення та важливість визнаються як загально визнані та основні для міжнародного співтовариства. Він є нормою *jus cogens* та одним з центральних принципів міжнародного права та світового порядку.

Слід зауважити, що більш правильно говорити про принцип «дотримання або поваги до територіальної цілісності держави» як про основний принцип міжнародного права, який тісно взаємозв'язаний з іншими принципами міжнародного права.

Територіальна цілісність як сутність суверенної території держави в її межах по суті виступає гарантією верховенства держави, її суверенітету та державності в цілому.

Наприклад, у преамбулі Декларації про принципи міжнародного права 1970 року заявлено про обов'язок усіх держав утримуватися від загрози силою або її застосування, як проти територіальної недоторканності чи політичної незалежності будь-якої держави, так і будь-яким іншим чином, що несумісно з цілями Організації Об'єднаних Націй (принцип незастосування сили чи загрози силою).

У Декларації зазначається, що держави мають утримуватися у своїх міжнародних відносинах від будь-якої форми тиску, чи то військової, політичної, економічної, чи будь-якої іншої, спрямованої проти територіальної цілісності будь-якої держави.

Таким чином, це виступає в ролі заборони будь-яких силових чи несилових дій, а також їх спроб або загроз, спрямованих проти територіальної цілісності держави. Це стосується зовнішнього впливу на держави, який може бути військовим, політичним, економічним або іншим і спрямованим на повне або часткове розчленування держави.

Тобто, дії проти територіальної цілісності можуть включати агресію, яка є злочином проти миру та несе відповідальність за міжнародним правом. Зокрема, держави повинні утримуватися від пропаганди агресивних воєн.

Проте важливо зауважити, що порушення територіальної цілісності може відбуватися і без застосування збройної сили проти держави, наприклад, шляхом впливу на її внутрішнє життя або сприяння негативним процесам, таким як збройні конфлікти неміжнародного характеру, загострення національних або релігійних протиріч тощо.

Одним з ефективних засобів забезпечення територіальної цілісності держав є створення надійної системи колективної безпеки.

Отже, територіальна цілісність виявляється у збереженні єдності території, яка підпорядкована суверенітету держави, і є

ключовою характеристикою кожної держави. Це означає здатність утримувати свою територію в межах, встановлених відповідно до міжнародного права, та протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, спрямованим на зміну території держави. Збереження територіальної цілісності є завданням як на внутрішньодержавному, так і на міжнародному рівні.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11562488>

Виникнення міжнародного права та його періодизація

Л. О. Рудницька, студентка

Науковий керівник – канд. філос. наук, доцент Кубко В. П.

Національний університет «Одеська політехніка»

Сучасне міжнародне співтовариство та правопорядок не можуть функціонувати без наявності норм та принципів міжнародного права, які регулюють відносини між державами та іншими учасниками міжнародних зносин. Ще у давнину люди зрозуміли необхідність існування правил для урегулювання своїх взаємин. Це стало витоком подальшого розвитку міжнародного права, яке і сьогодні не втрачає своєї важливості. Відсутність законів та принципів взаємодії між суб'єктами міжнародних відносин загрожує світовому правопорядку та може спровокувати ще більшу кількість збройних конфліктів.

Історія міжнародного права є досить тривалою, адже його перші концепції та практики, які згодом стали основою його сучасної системи, виникли ще в ранній період розвитку стародавніх цивілізацій.

Центрами суспільного життя, на території яких розпочався розвиток міжнародного права в його первісному вигляді, були долини Тигру і Євфрату, Нілу, райони Китаю та Індії, Егейського і Середземного морів.

Міжнародні норми, які застосовували ці держави, мали здебільшого релігійний та звичаєво-правовий характер. Крім того, на формування змісту міжнародно-правових норм в Стародавньому світі значно вплинула система регулювання міжнародних відносин Римської імперії з іноземними державами, а також з підвладними їй провінціями.

Прикладом однієї з найперших угод між державами був договір між правителями Лагаша і Умми в районі Месопотамії приблизно в 2100 році до н.е. Згодом між різними імперіями Близького Сходу було укладено низку пактів.

Важливими джерелами для еволюції міжнародного права стали основні поняття давньогрецької політичної філософії та відносини між грецькими містами-державами.

Цікавим є також звіти про практику так званих «мандрівних посланників» (прототип сучасних дипломатів та консулів), які піклувалися про дипломатичні відносини між китайськими державами, які користувалися імунітетом на території Стародавнього Китаю.

Закони Ману (Манусмріті), також відомі як Манава-Дхармашастра, представляють собою значний історичний та культурний документ, що належить до текстової традиції Дхармашастри індуїзму в Стародавній Індії. Цей кодекс, який переважно стосується релігії та філософії, дотикається також до таких сфер права як сімейне право, міжнародне публічне право, принципи справедливої війни тощо.

Наступний етап розвитку міжнародного права припадає на період Середньовіччя, який відзначився величезною кількістю воєн, що стало визначною передумовою для формування міжнародної правової системи на принципі мирного вирішення суперечок та конфліктів. У цей час, в основному, укладаються договори про військові союзи та мирні угоди.

Церква відігравала активну роль у міжнародних відносинах. Так, на Карфагенському соборі в 438 році було офіційно сформульовано один із найважливіших принципів міжнародного права – принцип добросовісного дотримання міжнародних зобов'язань (*pacta sunt servanda*).

Міжнародне право не стало глобальним у феодалний період. На його розвиток далі впливали сильні політичні та

економічні центри: Візантія, Київська Русь, Західна Європа, Арабський Схід, Індія, Китай.

Утворення феодалних держав, їх роздробленість, постійні міжусобні війни вимагали створення різноманітних політичних союзів і водночас потреби в розвитку міжнародних відносин. У XIV столітті був створений інститут постійних дипломатичних представництв, у XV столітті більшість європейських держав мали постійні відомства закордонних справ. У цей період також створюється консульське право.

Основним джерелом стає звичаєве право. Крім римського права, на розвиток європейського феодалного права вплинуло канонічне (церковне) право, яке містило ряд положень, що вплинули на розвиток цивільного права, особливо в галузі сімейного.

У середні віки почав використовуватися інститут гарантування договорів з боку третіх країн. Гарантом часто був Папа Римський. Наприклад, він гарантував дотримання договору 1494 року між Іспанією та Португалією.

Окремо варто розглянути формування міжнародного права під час періоду Вестфальської системи міжнародних відносин, який настав після підписання Вестфальського мирного договору у 1648 році.

Вестфальська система закріпила деякі принципи в галузі міжнародного права (визнання кордонів, визнання держави як «геополітичної реальності», питання регулювання відносин політики і релігії по відношенню до різних конфесій). У релігійній сфері Вестфальський мир зрівняв у правах кальвіністів, католиків і лютеран, позбавив німецьких князів права визначати релігійну належність своїх підданих, визнавав за ними право укладати договори з іноземними державами.

До часу Тридцятилітньої війни можна було говорити не про міжнародне чи конституційне право, а про відносини між правителями та представниками династій. Після Вестфалії

міжнародне право досягло своєї законної «міжнародності» й остаточно звільнилося від середньовічних феодальних норм.

Також було сформульовано норми, які передбачали мирне розв'язання конфліктів і колективні санкції проти сторони, яка нападає.

Сучасний етап розвитку міжнародного права починається зі встановлення після закінчення Першої світової війни в 1919 році в міжнародних відносинах Версальсько-Вашингтонської системи.

Важливою подією в історії міжнародного права стало заснування Ліги Націй, першої міжнародної організації, яка повинна була забезпечити мир та стабільність у відносинах між державами. Вона була створена на Паризькій мирній конференції та знаходилася у м. Женева (Швейцарія). Статут Ліги Націй був прийнятий 28 квітня 1919 року, який підписали 42 держави. Статут передбачав принципи колективної безпеки (спільні дії країн-членів проти агресора) та відкритої дипломатії, обмеження озброєнь і відмову від війни як засобу розв'язання міжнародних конфліктів, збереження «вічного миру» і безпеки народів та розвиток співпраці між націями. Ліга Націй намагалась перешкодити виникненню та ескалації військових конфліктів, проте не зуміла виконати поставлені перед нею цілі, адже прийняті документи мали переважно декларативний характер, що не могло сприяти практичному вирішенню міжнародних суперечок та конфліктів. Таким чином, Ліга Націй проіснувала до 1946 року, коли її обов'язки прийняла на себе Організація Об'єднаних Націй.

Результатами Другої світової війни стало становлення Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин та створення в 1945 році Організації Об'єднаних Націй, яка донині є основним гарантом забезпечення норм міжнародного права.

Статут ООН, підписаний 26 червня 1945 року, є одним з базових документів у сучасному міжнародному праві. У Статуті зібрані й кодифіковані основні принципи та правила регулювання міжнародних відносин, які розроблялись протягом багатьох століть. Підписантами є 193 країни, які повинні дотримуватись засад Статуту. За порушення міжнародно-правових норм є відповідні покарання.

Розвиток міжнародного права не припиняється й донині, адже це безперервний процес, під час якого міжнародна спільнота має вдосконалювати принципи та норми світового права. Наразі існує велика кількість міжнародних міжурядових та неурядових, громадських організацій, які працюють над цим.

Отже, виникнення та розвиток міжнародного права можна поділити на чотири періоди: стародавній, середньовічний, період Вестфальської системи міжнародних відносин, сучасний.

Очевидно, що міжнародне право протягом усієї своєї історії виконувало одну з ключових ролей у функціонуванні міжнародної системи відносин між державами. Міжнародне право було, є та буде тим підґрунтям, на якому вибудовуються міжнародні відносини у сфері військового, наукового, культурного співробітництва, економічних відносин, захисту навколишнього середовища, прав людини тощо. Тобто, світове співтовариство потребує міжнародно-правової регламентації різноманітних сфер його діяльності, особливо з огляду на глобальні виклики та загрози.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11554401>

*Лібералізм як теоретичний підхід до аналізу зовнішньої
політики*

Н. Н. Гавриленко, студент

*Науковий керівник – канд. іст. наук, доцент Моїсеєва Т. М.
Національний університет «Одеська політехніка»*

Лібералізм як теоретичний підхід до аналізу зовнішньої політики визначається сукупністю принципів, спрямованих на захист прав та свобод людини, підтримання демократії та розвиток міжнародних відносин на основі співпраці та діалогу. Ця теоретична течія стала ключовим компонентом сучасного міжнародного співробітництва, знайшовши своє втілення в різних аспектах зовнішньої політики. Феномен інтеграційних процесів сучасного світу також часто описують через призму лібералізму.

Відомими прихильниками цієї течії в міжнародних відносинах є Д. С. Мілль, Дж. Лок, Ф. фон Гаек, С. де Мадаріага, Б. Констан та інші. Завдяки їхнім працям та ідеям сучасна ліберальна теорія досягла значного впливу та є однією з підвалин світової політики. Відповідно до загального визначення лібералізму як течії, можна визначити основні принципи цієї теорії.

Перший принцип лібералізму полягає в захисті прав та свобод людини. Ліберали підкреслюють значення свободи слова, політичних, соціальних та економічних прав у міжнародних відносинах, вважаючи їх основою для стабільності та розвитку суспільства. Вони акцентують на необхідності захисту цих прав як на національному, так і на міжнародному рівнях. Прикладом реалізації цього принципу є Міжнародний кримінальний суд (МКС) та ООН, де обидві

організації ставлять за мету захист прав та свобод людини, а також визначають це як свою місію – наглядати за порушеннями в цій сфері та притягувати до відповідальності винних у таких злочинах осіб.

Другий принцип ліберального підходу полягає в рівності та розвитку індивідуальних прав людини. Лібералізм підтримує ідею рівних прав для кожної людини та наголошує, що ці права мають бути захищені від порушень державою та іншими суб'єктами міжнародного співтовариства. Прикладами реалізації цих ідеалів є: просування ідей фемінізму та підтримання освіти жінок у країнах, що розвиваються; правозахисна діяльність щодо інших вразливих груп, чії права перебувають під загрозою, наприклад національні та релігійні меншини.

Третій принцип ліберального підходу пов'язаний з підтриманням демократії та захистом прав людини як засобів досягнення стабільності та міжнародного правопорядку. Ліберали вважають, що демократичні інституції та захист прав людини сприяють вирішенню конфліктів і забезпечують мирне співіснування націй. Теорія «демократичного світу» (сформульована ще в праці «Вічний мир» Іммануїла Канта) стверджує, що найкращим способом забезпечити міжнародну стабільність є трансформування всіх держав світу на засадах демократії, адже «демократії не воюють». Реалізація цього принципу простежується в спробах коаліцій західних держав встановити демократичні уряди, наприклад в Афганістані та Іраку. Водночас цей метод не завжди спрацьовує через відсутність громадянського суспільства, здатного підтримувати сталість проведення демократичних реформ.

Не останню роль у ліберальному підході відіграє розширення учасників міжнародних відносин. Ліберали вважають, що не лише держави, але й недержавні актори (такі як міжнародні організації та громадянське суспільство) мають

право та можливість брати участь у формуванні світового порядку та ухваленні рішень, тим самим залучаючи цілі рухи в динаміку міжнародних відносин.

Лібералізм як теорія також є витоком основних принципів міжнародного права, яким послуговуються сучасні держави. Принцип суверенної рівності держав, який гарантує рівність країн на міжнародній арені, та принцип мирного співробітництва є підвалинами відкритого діалогу. Ще одним прикладом є принцип незастосування сили або загрози силою та принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань. Ці та інші принципи є усталеною та чітко визначеною нормою побудови міжнародних відносин, закріплені в статуті ООН та програмних документах інших міжнародних організацій.

Розуміючи суттєвий внесок ліберальної теорії у формування сучасної міжнародної політики, можна краще бачити цілі та стратегії, які держави світу обирають для реалізації. Прикладом країни, яка використовує лібералізм у зовнішній політиці, є Сполучене Королівство. Держава інвестує велику кількість фінансових ресурсів у підтримання правозахисної діяльності в різних куточках світу, зокрема використовуючи ООН та Співдружність для просування цієї політики. Хоча Британія є неєдиним прикладом використання елементів лібералізму в зовнішній політиці, вона є однією з держав, яка успішно послуговується ним у своїй зовнішньополітичній стратегії.

Попри те, що лібералізм є бажаним та «ідеальним» у своїй сутності, використання його ідей не завжди приносить очікувані результати. Наприклад, за ліберальною теорією міжнародних відносин, ведення вільної торгівлі та використання економічного співробітництва є одним із успішних методів попередження війн та конфліктів. Утім, реальний приклад російської збройної агресії проти України демонструє, що економічне співробітництво не завжди здатне

відвернути агресію. Успішним прикладом економічної інтеграції можна назвати початок євроінтеграційних процесів після Другої світової війни, а також утворення ЄС.

Отже, ліберальний підхід до аналізу зовнішньої політики відображає ідеї та практичні дії, спрямовані на створення стабільного та справедливого світоустрою. Ця ідеологія зумовлює появу механізмів співпраці та діалогу як ключових інструментів для вирішення міжнародних конфліктів і сприяє побудові мирного та взаємовигідного співіснування держав.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11564664>

Комунікативні технології у міжнародних відносинах

І. Юнко, студент

Науковий керівник – ст. викладач Кудлай І. В.

Національний університет «Одеська політехніка»

Комунікативні технології є важливим аспектом в роботі не тільки працівників медіа-індустрії, але й діячів політичної арени. Їх використання є ефективним у сфері реклами та зв'язків із громадськістю в країнах. В умовах розвитку інформаційного суспільства особливо важливо, щоб дипломати, політики, репортери, журналісти фахівці з «public relations», соціологи, психологи мали розуміння потреб масових споживачів інформації та вміли ефективно реагувати на їхні запити. Засвоєння різноманітних технологій інформування стає визначальним для успішної роботи політичних діячів в умовах швидкої зміни сучасного інформаційного середовища.

В сучасних міжнародних відносинах України, комунікативні технології грають важливу роль у визначенні стратегій, формуванні образу країни та сприянні дипломатичним ініціативам. Розвиток інформаційного суспільства та швидкі технологічні зміни вимагають від українських дипломатів та представників громадськості високого рівня комунікаційних навичок та використання сучасних засобів спілкування. Таким чином, можна навести декілька важливих аспектів комунікативних технологій в Україні, які зараз активно використовуються для ефективного спілкування з громадськістю.

По-перше, політичні діячі застосовують дипломатичну комунікацію. Це сприяє ефективному процесу співробітництва на міжнародній арені для вирішення всіх поточних питань та проблем.

По-друге, в Україні покращуються методи та засоби інформаційної безпеки, особливо в сьогоденній ситуації – воєнного часу. Наприклад журналісти та репортери, у своєму розслідуванні

та поданні інформації, часто стають активними учасниками інформаційних війн. Їх статті та репортажі можуть розкривати недоліки та корупцію, але також використовувати інформацію як інструмент для формування певного громадського настрою.

Сьогодні ми можемо бачити на практиці як різні країни по різному подають інформацію людям, таким чином погляд на ситуацію може кардинально змінюватися. Захист від дезінформації, кіберзагроз та ефективна робота з медіа-працівниками є важливим аспектом для підвищення обізнаності світової громадськості про реальність подій в Україні.

По-третє, використання комунікативних стратегій для формування позитивного іміджу України на міжнародній арені та привертання уваги до ключових аспектів її розвитку є також одним з важливих аспектів комунікативних технологій. Так ми можемо показати свій прогрес в науковій, освітній, політичній сферах діяльності і заохочувати молодих спеціалістів.

Таким чином відбувається підтримка культурного обміну між країнами та виникнення взаєморозуміння між ними. По-четверте, використання медіа-платформи допомагають полегшити сприйняття важливої інформації для громадян кожної країни. Таким чином, знання та вміння використовувати комунікативні технології в міжнародних відносинах є важливим елементом успішної зовнішньої політики України, сприяючи підвищенню її статусу та впливу на світовій арені.

Також варто зауважити, що комунікативні технології в міжнародних відносинах країн є м'якою силою впливу на маси. Вона дає змогу, не примушуючи людей, впливати на їхні погляди та позиції, залучати їх до певних проектів та заохочувати їх до процесу діяльності. М'яка сила формується з трьох складових кожної країни: культури держави, політичних цінностей держави та зовнішньої політики. Таким чином, вона бере свій початок від агітацій, реклам, діячів творчості, медіа-індустрії, громадської думки більшості та продовжує йти в сферу політичної діяльності на міжнародній арені, формуючи публічну дипломатію. Публічна

дипломатія є зовнішнім методом однієї країни для трансляції цих основних трьох компонентів на маси іншої країни.

Таким чином, публічна дипломатія активно використовує методи маніпулятивних стратегій впливу на свідомість громадян. Вони в свою чергу формують у громадян емоційний виклик з метою формування та зміни їхніх сценаріїв поведінки та переконань. Ця технологія включає в себе розповсюдження інформації про конкретних фігурантів та їхню діяльність, базуючись на власних переконаннях пропагандиста. Також таким методом можна активно керувати думкою громадськості та їхніми рішеннями. Пропагандист може із негативних відомостей зробити позитивні та навпаки, для формування певного іміджу фігуранта та його позиції на краще. Але при використанні таких методів виникають інформаційні війни, які впливають не тільки на внутрішню політику країни, а й її взаємовідносини на міжнародній арені. Технологію інформаційного протистояння активно використовують ідеологічні суб'єкти на політичній сцені і в сучасний час. Як приклад може слугувати гостра конкуренція між політичними партіями, які претендують на роль лідера перед виборами на рівні президента, парламенту чи інших ключових посад, що призводить до інтенсивного інформаційного протистояння та боротьби.

Тож, можна відзначити, що комунікативні технології стають необхідним інструментом в сучасних міжнародних відносинах. Вони визначають ефективність дипломатичної взаємодії, формують образ країни на міжнародній арені та сприяють розвитку глобального спілкування. Знання та вміння використовувати ці технології стає ключовим чинником для досягнення успішних результатів та встановлення позитивного іміджу країни у світі. У світлі швидких технологічних змін і високої конкуренції на міжнародному рівні, використання комунікативних технологій стає стратегічною необхідністю для подальшого успіху та розвитку дипломатії та міжнародного співробітництва.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11563623>

Адаптація іноземних студентів: виклики та можливості

Д. Черниченко, студентка

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доцент Шевченко Т. В.

Національний університет «Одеська політехніка»

Іноземні студенти стикаються з багатьма культурними проблемами, намагаючись адаптуватися до життя в чужій країні. Ці виклики можуть включати пошук ідеального дому, встановлення нових стосунків і спілкування іноземною мовою, намагаючись досягти особистого та професійного успіху, особливо в навчанні. У більшості випадків багато університетів намагаються допомогти іноземним студентам, пропонуючи спеціальні програми та ресурси, які можуть відрізнитися від університету до університету.

Адаптація іноземних студентів часто ускладнюється впливом культурного шоку, де різниці в менталітеті, традиціях та навчальних підходах можуть викликати стрес та відчуття відчуження. Розуміння цього явища є ключовим для розробки ефективних стратегій підтримки.

Виникнення труднощів у сприйнятті та використанні нової мови може стати серйозним обмеженням для іноземних студентів. Важливо розглядати не лише офіційні мовні курси, але і підтримку для їхнього повсякденного мовного взаємодії. Переїзд в іншу країну та нова система навчання можуть призводити до стресових ситуацій, які варто аналізувати та визначати шляхи їх врегулювання. Організаційний відділ має бути готовий надавати підтримку в таких ситуаціях.

Впровадження системи менторства може значно полегшити процес адаптації, дозволяючи новачкам отримувати досвід і поради від досвідчених студентів або працівників, що зменшує відчуття відчуження та невпевненості.

Організація культурних заходів та інтеграційних програм сприяє взаєморозумінню та створює можливості для інтеграції між іноземними та місцевими студентами. Це важливий крок у формуванні позитивного середовища. Інформаційно-консультаційний відділ може виконувати ключову роль у наданні необхідної інформації про навчальні процеси, правила та можливості для іноземних студентів, забезпечуючи їх ефективну інтеграцію.

Іноземні студенти можуть стикатися з проблемою соціальної ізоляції через різницю у культурних традиціях та стереотипах. Розвиток програм та заходів, спрямованих на підтримку соціальної інтеграції, є критичним для збереження психологічного комфорту студентів. Зміна стилю навчання та вимог до навчального процесу може стати важливим викликом для іноземних студентів. Організація додаткових освітніх ресурсів та підтримка в освоєнні нових навчальних стандартів допомагають зробити процес адаптації більш ефективним. Виклики у взаємодії між іноземними та місцевими студентами можуть виникати через розбіжності в міжкультурній комунікації. Створення платформ для взаєморозуміння та взаємодії може покращити соціальну адаптацію.

Створення мереж підтримки, де іноземні студенти можуть обмінюватися досвідом та допомагати один одному, є важливим аспектом забезпечення соціальної підтримки. Організація культурних та соціальних заходів, де студенти можуть взаємодіяти та ділитися своїми традиціями, сприяє створенню сприятливого середовища для соціальної адаптації. Впровадження програм розвитку міжкультурної свідомості серед студентів та викладачів сприяє покращенню взаєморозуміння та створює відкрите середовище для різноманітності.

Іноземні студенти часто зіткаються з фінансовим тиском, пов'язаним з витратами на навчання та житло. Вивчення

можливостей фінансової допомоги та розробка бюджетів можуть зменшити цей виклик. Пошук різних робочих можливостей для іноземних студентів може бути ключовим фактором в їхній фінансовій стабільності. Розробка програм підтримки у знаходженні роботи та регулювання робочих правил становить можливість полегшення цього виклику. Фінансові труднощі можуть виникнути внаслідок страхових витрат або медичних обмежень.

Створення програм стипендій та грантів для іноземних студентів допомагає зменшити фінансовий тиск та стимулює академічні досягнення. Надання консультацій з фінансового планування та управління бюджетом може допомогти студентам краще орієнтуватися в своїх фінансах. Встановлення партнерства з компаніями та роботодавцями для студентів може сприяти наданню можливостей для практики та працевлаштування, полегшуючи фінансове становище.

Організація культурних обмінів та заходів сприяє активній участі студентів у культурному житті та забезпечує невід'ємну частину їхньої навчальної подорожі. Створення міжкультурних клубів та груп, де студенти можуть долучитися та обмінюватися своїми культурними враженнями, сприяє формуванню спільноти та підтримці.

Адаптація іноземних студентів включає численні виклики, від культурних і технологічних до фінансових та соціальних. Однак вона також відкриває безліч можливостей для розвитку взаєморозуміння, культурної різноманітності та технологічної освіти. Організаційні відділи вищих навчальних закладів мають важливу роль у створенні середовища, що сприяє успішній адаптації та розвитку іноземних студентів. Розробка та впровадження цілеспрямованих програм та ініціатив допомагає побудувати відкрите, взаєморозуміюче та вдячне академічне середовище.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11563035>

Публічна промова та підготовка до неї

І. В. Фірсова, старший викладач

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Сучасний стан лінгвістичної парадигми можна з впевненістю охарактеризувати як такий, що має антропоцентричний підхід. Його сутність полягає в дослідженні ролі людини в процесі відтворення та сприйняття мови. Динаміка стрімкого розвитку засобів масової інформації, інформаційно-комунікаційних трансформацій, інтернет-технологій породжує нові форми спілкування у суспільстві. У цьому контексті є доречним спробувати крізь призму медіадискурсу зробити не тільки лінгвістичний аналіз, а й аналіз екстра- та паралінгвістичних засобів публічних виступів.

Публічний виступ – це усне монологічне висловлення, що використовується як форма спілкування мовця з колективним слухачем і характеризується спеціальними засобами впливу на аудиторію.

Розглянемо один з різновидів публічного виступу, а саме – промову та підготовку до неї. Промова – це усний виступ з метою висвітлення певної інформації та впливу на розум, почуття й волю слухачів. Промова має певні вимоги: логічність, емоційність, структурну чіткість, конкретність, часові межі. За своїм характером публічна промова являє собою монолог. Однак у кожному монолозі присутні елементи діалогу. У публічній промові реалізується усна форма літературної мови, де використовуються різні стилі.

Кожна промова потребує певної підготовки, щоб досягнути своєї кінцевої мети. Правильна організація публічного виступу

є важливою частиною процесу підготовки. Щоб промова була цікавою, передавала відчутну цінність і була успішною, оратор має бути добре організованим. Це – разом із впевненістю, відчуттям контролю над процесом і, отже, меншим стресом – єдиний спосіб утримати увагу аудиторії. Перш за все необхідно розуміти в чому полягає мета виступу – проінформувати, розважити, переконати або закликати аудиторію до дії. У кожного виступу має бути своя тема та привід. Чітке розуміння мети – це перший крок до успішної промови.

Визначення мети допоможе визначити аудиторію, яку треба проаналізувати, щоб зрозуміти її інтереси та цілі; можливість встановити з нею контакт під час виступу та передбачити ймовірні запитання та відповіді. Це дозволить бути максимально ефектним під час презентації. Знаючи аудиторію, можна вибрати тему, яка їй підходить, й визначити ключові моменти відповідно до очікувань.

Творчий підхід у підготовці публічної промови робить її більш привабливою і такою, що запам'ятається. Інтелектуальна карта промови — це метод отримання знань у творчій графічній формі, який полегшує запам'ятовування та розуміння певних тем. Це також допомагає створити публічну промову цікавою. Є доречним використовувати цей метод поетапно: спочатку для створення інтелектуальної карти для самої підготовки, потім для створення основи для промови.

Для успішного публічного виступу не менш важливим є письмове структурування промови та складання плану. Конкретний план промови є найважливішим пунктом у підготовці, узагальнюючи всі основні елементи. План має бути якомога детальнішим, щоб уникнути втрати ідеї. Є доцільним занотувати кілька ключових слів та виразів. Нотатки не повинні складатися з довгих речень: це дозволить уникнути спокуси їх прочитати або переказати. Але наявність одного лаконічного речення, яке чітко виражає основну думку, буде доречним.

Воно стане умовним центром уваги і впродовж промови можна постійно повертатися до цього єдиного рядка. Особливу увагу треба звернути на вступ (тема, план) і висновок (головні ідеї та подальші дії). Ілюстрація ключових пунктів, низка конкретних прикладів з використанням аудіовізуальних засобів масової інформації допомагають зробити промову жвавою та аргументованою.

Отже, чотири поради, які допоможуть структурувати промову:

1. Визначити ціль: що й кому треба донести. Це дозволить бути максимально ефектним під час виступу.

2. Написати план: звернути увагу на вступ, висновок, елементи презентації, які найкраще запам'ятаються.

3. Проілюструвати основні моменти: таким чином промова стане більш цікавою. Навести низку конкретних прикладів. У разі використання аудіовізуальних засобів масової інформації, необхідно добре володіти демонстраційним матеріалом.

4. Передбачити взаємодію з аудиторією: головна мета виступу – передати повідомлення та переконати аудиторію. Передбачити можливі корективи у промові, у разі очевидних ознак нудьги у слухачів, наприклад, скоротити частину або згадати анекдот.

Таким чином, ретельно продумана та підготовлена промова, заздалегідь перевірені технічні засоби та місце проведення, проаналізована цільова аудиторія гарантують успіх та досягнення поставленої мети публічної промови.

ЗМІСТ

Парадокси системи «ЛЮДИНА – КУЛЬТУРА – ТЕХНІКА»	
<i>О. М. Литвинов</i>	5
До проблеми оцінювання якості вищої освіти	
<i>С. І. Широка</i>	9
Веб-сайт як інформаційно-іміджевий ресурс сучасних підприємств аерокосмічної галузі: особливості візуалізації	
<i>А. Є. Прилуцька, Д. Власенко</i>	12
Мережа соціальних комунікацій: узагальнення наукових підходів	
<i>Г. В. Шемаєва, Н. Г. Грабар</i>	16
Стандартизація інформаційно-бібліотечної справи: чинники сучасного розвитку	
<i>О. М. Василенко</i>	19
Нові елементи в структурі консалтингового ринку України в умовах війни	
<i>Л. В. Кислюк</i>	26
Сучасна людина у світі соціальних мереж	
<i>Я. М. Кунденко, Н. О. Костенко</i>	29
Електронний документообіг – ключ до ефективності в Збройних силах України	
<i>О. М. Кучер</i>	31
Контроль суспільства як складова дотримання норм моралі особами, які здійснюють правосуддя	
<i>О. Є Железов</i>	34
Релігія в соціальних комунікаціях сучасного українського суспільства	
<i>Н. І. Парафійник</i>	38
Науково-інформаційні ресурси НТБ ХАІ: стан, потенціал, завдання	
<i>І. В. Олійник</i>	44

Аналіз сучасних стратегій інформаційної безпеки та їхньої ефективності	
<i>Г. Калашнікова, науковий керівник – Шемаєва Г. В.</i>	51
Штучний інтелект у контексті дотримання академічної доброчесності	
<i>В. П. Кубко</i>	54
Цифрова дипломатія: вплив інформаційних технологій на міжнародні відносини та комунікацію між країнами	
<i>О. Горбачук, науковий керівник – Білоусов О. С.</i>	59
Роль інформаційно-аналітичної діяльності в прийнятті управлінських рішень	
<i>Н. І. Парафійник, К. Ю. Гриценко</i>	62
Ринок інформаційних продуктів та послуг у науково-технічній сфері	
<i>К. В. Шевченко, науковий керівник – Кислюк Л. В.</i>	65
До проблеми цифровізації діловодства в аерокосмічній галузі	
<i>А. І. Стогній, науковий керівник – Шемаєва Г. В.</i>	69
Оптимізація організації документообігу підприємства хімічної промисловості	
<i>О.В. Шеремет, науковий керівник – Заверющенко О. Л.</i>	72
Вебінари як сучасний засіб комунікації в науковому співтоваристві та освітній діяльності	
<i>С. В. Кирилаха</i>	75
Застосування цифрових технологій у сучасному навчальному процесі	
<i>В. О. Бабіна</i>	80
Деякі особливості нормативного регулювання здобуття ступеня доктора наук	
<i>В. Голомедов, науковий керівник – Дмитренко Є. В.</i>	83

Проблеми цифровізації діловодства в закладі фахової передвищої освіти	
<i>О. М. Єнч, науковий керівник – Заверющенко О. Л.</i>	87
Стратегія формування бренду університету в сучасному освітньому просторі	
<i>О. Р. Гриншпун, науковий керівник – Шленьова М. Г.</i>	89
Інноваційні технології в документуванні діяльності промислових підприємств	
<i>Д. Д. Кардаш, науковий керівник – Кислюк Л. В.</i>	91
Особливості організаційно-розпорядчої документації	
<i>К. С. Мироненко, науковий керівник – Шемаєва Г. В.</i>	93
Супровідний лист як важливий інструмент професійної комунікації	
<i>О. В. Коновченко</i>	96
До проблеми точності слововживання: віддієслівні іменники в текстах документів	
<i>Є. В. Дмитренко</i>	102
Вплив цифрових інструментів на сервіс сучасних бібліотек	
<i>О. Л. Заверющенко, М. І. Крючкова</i>	106
Сучасні методики оцінювання якості інформаційно-бібліотечних ресурсів і послуг	
<i>А. Є. Прилуцька, М. С. Соколенко</i>	108
Книжкові клуби та їхня роль у промоції читання	
<i>С. В. Середа, науковий керівник – Шемаєва Г. В.</i>	110
Феномен телеграм-каналів в інформаційному медіапросторі	
<i>М. К. Матюшко</i>	113
Порівняльна характеристика діяльності аналітичних центрів України та США	
<i>Н. І. Парафійник, А. В. Шохова</i>	117

<i>Цифрова трансформація бібліотек як вектор діяльності інформаційних установ в умовах цифровізації та воєнного стану в країні</i>	
Ю. С. Стокалюк , науковий керівник – Заверюченко О. Л.....	121
<i>Вплив м'якої сили на формування міжнародного іміджу держав</i>	
К. А. Бондар, науковий керівник – І. М. Чістякова.....	124
<i>Логістика та міжнародні відносини: вплив торговельних конфліктів на відносини між країнами</i>	
К. Деркач, науковий керівник – І. М. Чістякова.....	128
<i>Технології політичного маніпулювання та їх вплив на громадську думку в сучасних політичних процесах</i>	
П. В. Дорошенко, науковий керівник – Бабіна В. О.....	131
<i>Зовнішня політика Німеччини щодо України</i>	
К. О. Дудіна, науковий керівник – Білоусов О. С.....	135
<i>Принцип територіальної цілісності держав</i>	
Л. О. Заснова, науковий керівник – Кубко В. П.	139
<i>Виникнення міжнародного права та його періодизація</i>	
Л. О. Рудніцька, науковий керівник – Кубко В. П.....	142
<i>Лібералізм як теоретичний підхід до аналізу зовнішньої політики</i>	
Н. Н. Гавриленко, науковий керівник – Моїсеєва Т. М.....	147
<i>Комунікативні технології у міжнародних відносинах</i>	
І. Юнко, науковий керівник – Кудлай І. В.....	151
<i>Адаптація іноземних студентів: виклики та можливості</i>	
Д. Черниченко, науковий керівник – Шевченко Т. В.	154
<i>Публічна промова та підготовка до неї</i>	
І. В. Фірсова	157
<i>ЗМІСТ</i>	160

Наукове видання

До 25-річчя гуманітарно-правового факультету

МАТЕРІАЛИ

**XXV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ЛЮДИНА, КУЛЬТУРА, ТЕХНІКА
В НОВОМУ ТИСЯЧОЛІТТІ»**

Українською та англійською мовами

Головний редактор – проф. ХАІ Прилуцька А. Є.

Редактори:

Дмитренко Є. В., Заверющенко О. Л., Коновченко О. В.

Технічна редакція:

Король Г. С.

Підписано до друку 22.05.2024

Формат 60x84/8. Папір офс.

Умовн. друк. арк.10,3. Облік. вид. арк. 11,5

Т. 100 прим. Замовлення 50/V - 24 н

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17

Видавничий центр «ХАІ»
61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17
e-mail: izdat@khai@khai.edu